

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
INFORMĀCIJAS UN BIBLIOTĒKU STUDIJU NODAĻA

**VIETĒJĀ IDENTITĀTE VIESĪTES NOVADA IEDZĪVOTĀJU
DZĪVESSTĀSTOS**

MAĢISTRA DARBS

Autore: **Elīna Plēsuma**
Studenta apliecības Nr.: ep09100
Darba vadītāja: docente Dr. philol. Daina Pakalna

RĪGA 2014

ANOTĀCIJA

Maģistra darba temats ir – „Vietējā identitāte Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstos.” Viesītes novada vēsture jau agrāk ir pētīta, tomēr nav pievērsta uzmanība tieši mutvārdu vēstures liecībām - novada iedzīvotāju dzīvesstāstiem.

Pētījuma mērķis ir sniegt ieskatu Viesītes novada vēsturē no 80. gadiem līdz mūsdienām - 2014.gadam. Kā arī iedzīvotāju dzīvesstāstos, meklēt vietējās identitātes nozīmi, un nododot dzīvesstāstus Viesītes bibliotēkai, lai tie būtu pieejami ikvienam.

Kā teorijas tika pielietotas Hermeneitika, Sociālā konstruktīvisma teorija. Darbā tika uzklauti astoņi Viesītes iedzīvotāju dzīvesstāsti, kuros atklājās piederība dzimtajam novadam, arī dzīvojot un strādājot ārpus Latvijas. Galvenokārt piederības sajūtu veido dzimtā puse, vietējās tradīcijas, ģimene.

Atslēgvārdi: Viesītes novads, vietējā identitāte, dzīvesstāsti, mutvārdu vēsture.

ANNOTATION

The subject of this master's thesis is - „Local identity in life stories of residents of Viesīte region”. The history of Viesīte region has been previously researched, but there no research – the life stories of people residing in this region.

The goal of this research is to provide in the history of Viesītes region the end of the 20th century and nowadays – 2014, and to look for the meaning of local identity in the life stories of the residents. The collected life stories will be shared with the local libraries for easy public access.

There used two theories hermeneutics and social constructivism. Eight life stories were collected and examined in the process of this research. A membership to the particular region was revealed despite the fact that many individuals live and work outside Latvia. The key factors regarding this membership appear to be - the native area, it's local traditions and family.

Keywords: *Viesīte region, local identity, life stories, oral history.*

SATURS

APZĪMĒJUMU SARAKSTS.....	6
IEVADS	7
1. PĒTĪJUMA TEORĒTISKĀ BĀZE	11
1.1. Jēdzienu un terminu skaidrojums	11
1.2. Mutvārdu vēstures aizsākumi.....	15
1.3. Mutvārdu avotu īpatnības.....	16
1.4. Mutvārdu avotu ticamība	17
1.5. Identitātes skaidrojums un nozīme.....	18
1.6. Hermeneitikas teorija	19
1.7. Sociālā konstruktīvisma teorija	20
2. IZPĒTES PAKĀPES ANALĪZE	22
3. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA	25
3.1. Intervēšanas prasme	25
3.2. Sagatavošanās intervijai	26
3.3. Izlases veidošana.....	27
4. VIESĪTES NOVADA IEDZĪVOTĀJU DZĪVESSTĀSTI.....	29
4.1. Īsumā par Viesītes novada vēsturi.....	29
4.2. Ēriks Plēsuma (dz. Ceplīte).....	31
4.3. Ieva Baumanē.....	35
4.4. Kristīne Gumeņuka	40
4.5. Gita Buiķe (dz. Saduka).....	45
4.6. Gatis Plēsums	49
4.7. Edvīns Rakickis.....	43
4.8. Inga Baidakova.....	57
4.9. Jurgita Garole.....	60
REZULTĀTI UN DISKUSIJA	66

SECINĀJUMI	68
PATEICĪBAS.....	70
IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI.....	71
PIELIKUMI	73
1.pielikums.....	75
2.pielikums.....	80

APZĪMĒJUMU SARAĶSTS

ES – Eiropas Savienība

LU – Latvijas Universitāte

LZP – Latvijas Zinātnes padome

PSRS – Padomju Sociālistisko Republiku Savienība

RCB – Rīgas Centrālā bibliotēka

IEVADS

Temata aktualitāte, temata norobežojums

Novadpētniecība ir bijusi aktuāla gan pagātnē, gan tagadnē un, domājams, būs aktuāla arī nākotnē. Katram, kas vēlas uzzināt un noskaidrot informāciju par savu - dzimtu, dzimto vietu un tās vēsturi, ir jānodarbojas ar novadpētniecību. Caur dzīvesstāstu var meklēt saikni ar vietu, kur cilvēks dzīvo. Tādēļ vienmēr no novada vecākās paaudzes jeb ilgdzīvotāju stāstītājiem atmiņu stāstiem ir interesanti uzzināt par kara un pēckara gadiem, vietējiem iedzīvotājiem un viņu dzīves gājumu, ievērojamām personām un dabas objektiem, tradīcijām, teikām un nostāstiem, kā arī daudz ko citu. Ilgdzīvotāji savus dzīvesstāstus stāsta ģimenes locekļiem, kuri savukārt tiek atstāstīti jaunākajai paaudzei. Tomēr jāņem vērā tas, ka katram cilvēkam, ne tikai ilgdzīvotājam, ir savs dzīvesstāsts, kas gadiem ejot kļūst aizvien plašāks un pieredzes bagātāks.

Cilvēka dzīves ritējums nav mūžīgs, tādēļ jau tagad svarīgi ir uz klausīt un piefiksēt atmiņu stāstus, lai nodotu un saglabātu tos nākamajām paaudzēm. Atmiņu stāsti ir mutvārdu liecības par pagātni, kuros atklājas informācija, kas ir nododama nākotnei kā vērtīgs un dārgs mantojums. Atmiņu stāsts ir unikāls ar to, ka atspoguļo konkrētas personas individuālo redzējumu, nevis objektīvo vēsturi ar precīziem faktiem un datiem. Maģistra darbā informācija būs par astoņdesmitajiem gadiem līdz mūsdienām – 2014. gadam Viesītes novadā.

Interesanti būs uzzināt jauniešu domas par piederības sajūtu novadam, kā vietējie iedzīvotāji saglabā savu piederības sajūtu dzimtajam novadam, atrodoties un dzīvojot citur Latvijā vai ārzemēs, kā arī par tik salīdzinoši neseniem notikumiem, kā iestāšanos ES, naudas maiņu.

Problēmsituācija un pētījuma problēma

Viesītes novada vēsture jau senāk ir pētīta. Par ietilpstošajiem pagastiem ir rakstītas grāmatas, kurās apkopota to vēsture. Vietējās bibliotēkas, cik nu tas iespējams, nodarbojas ar novadpētniecību, tomēr, bibliotēku vāktie materiāli ir no interneta vai vietējiem laikrakstiem nevis iedzīvotāju mutvārdu liecības. Viesītes novadā ir arī atsevišķi entuziasti, kuri vāc vēsturiskus dokumentus, fotogrāfijas, vēstules. Tomēr nav vākti un analizēti Viesītes iedzīvotāju dzīvesstāsti no astoņdesmitajiem gadiem līdz mūsdienām - 2014. gadam Viesītes novadā. Maģistra darbā ir savākti un analizēti Viesītes novada iedzīvotāju atmiņu stāsti, kuros atklājas piederība dzimtajam Viesītes novadam.

Izpētes pakāpe, novitāte

Latvijā un citur pasaulē, cilvēki interesējas par novadpētniecību, savām saknēm – dzimtas, dzimtas vietas vēsturi. Interese par novadpētniecību bieži izpaužas, kā dažādu vēsturisku materiālu izpēte, līdz ar to top dažādi pētījumi – referāti, esejas, grāmatas, raksti. Arī mūsu LU Sociālo zinātņu fakultātē ir veikti pētījumi par novadpētniecību – tie būtu dažādi raksti, bakalaura, maģistra, promocijas darbi. Maģistra darba izpētes pakāpes analīzē tiks iekļauti - divi maģistra darbi un viens promocijas darbs.

2004. gadā, LU Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas nodaļā, Baiba Bela-Krūmiņa ir aizstāvējusi savu promocijas darbu „Dzīvesstāsti kā sociāli vēstījumi” (Bela-Krūmiņa, 2004). Promocijas darba mērķis bija parādīt, kā tiek veidots stāstījums soli pa solim biogrāfiskās intervijas laikā, kā arī izprast atmiņu stāstos sociālo jēgu. Doktora grāda iegūšanai promocijas darbs veikts LU Socioloģijas doktora programmas un „Nacionālās Mutvārdu vēstures” ietvaros (Bela-Krūmiņa, 2004).

2011. gadā, LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu literatūras vēstures un teorijas katedrā, Arta Rezgale ir izstrādājusi maģistra darbu „Viļakas novads teikās: toreiz un tagad” (Rezgale, 2011). Kā maģistra darbā izvirzītais mērķis bija – izpētīt un apzināt teikas par Viļakas novadu, un uzzināt to, kā veidojušies nosaukumi kalniem, ezeriem, kā arī uzzināt, kādas mītiskas būtnes saistītas ar novadu (Rezgale, 2011).

2013. gadā, LU Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas nodaļā, Santa Daume ir izstrādājusi maģistra darbu „Malienas jauniešu identitāte 21.gadsimtā” (Daume, 2013). Maģistra darba mērķis ir noskaidrot un pētīt Malienas jauniešu identitātes 21.gadsimta iezīmes, kā arī analizēt tās sociālo struktūru (Daume, 2013).

Pētījuma mērķi un uzdevumi

Maģistra darba mērķis ir sniegt ieskatu Viesītes novada vēsturē no astoņdesmitajiem gadiem līdz mūsdienām - 2014. gadam. Iedzīvotāju dzīvesstāstos īpaša uzmanība tiek pievērsta vietējās identitātes apzināšanai. Savāktie dzīvesstāsti tiks nodoti Viesītes bibliotēkai, kur ar tiem varēs iepazīties ikviens interesents.

Uzdevumi:

- Teorētiskās bāzes apzināšana;
- Intervēšanas metodikas apzināšana – dzīvesstāstu intervijas, teorētiskās literatūras izmantošana pētījumā – literatūra par novadpētniecību, dzīvesstāstiem, intervēšanas metodiku;
- Izpētes pakāpes apzināšana, analīze un izstrādāšana;
- Pētījuma metodoloģijas izstrādāšana;
- Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstu ierakstīšana diktofonā – ierakstīt

iedzīvotāju stāstījumu par laikosmu no astoņdesmitajiem gadiem līdz mūsdienām - 2014.gadam;

- Ierakstu transkribēšana - ierakstīto dzīvesstāstu dokumentācijas izstrādāšana, pierakstīšana;
- Iegūto datu analīze un interpretēšana;
- Pētījuma uzrakstīšana.

Pētījuma objekts un priekšmets

Pētījuma objekts – Viesītes novads laikosmā no astoņdesmitajiem gadiem līdz mūsdienām – 2014. gadam. Priekšmets - Viesītes novada iedzīvotāju atmiņu stāsti, kuros vairāk būs pievērsta uzmanība vietējai identitātei un piederībai novadam.

Pētījuma jautājumi un hipotēze

1) Kā veidojas un kas veido Viesītes novada iedzīvotāju identitāti un piederības sajūtu?

2) Kā identitāte konstruējas iedzīvotāju dzīvesstāstos?

3) Kā piederības sajūtu var saglabāt, vai tā saglabājas vienmēr ne tikai, dzīvojot ārpus novada, bet arī atrodoties ārzemēs?

Hipotēze - Viesītes novada iedzīvotāju un arī kādreizējo novada iedzīvotāju dzīvesstāstos atklājas piederība dzimtajam novadam.

Teorētiskā bāze

Kā metateorija maģistra darbā, tiek izmantota Hermeneitika (*Hermeneutic*). Hermeneitika ir filozofiska mācība par interpretāciju. Hermeneitika aizsākās jau antīkajā pasaulē, viduslaikos tā pastāvēja kā Bībeles skaidrošana (Bībeles tekstu skaidrošana). Hermeneitika pievēršas saprašanas būtībai, interpretējamam objektam tā vēsturiskā, sociālā kultūras kontekstā. Tā uzsver vēsturiskās tradīcijas nozīmi arī mūsdienu kultūrā. Tradicionālā hermeneitika saistīta ar rakstīta teksta interpretāciju, tādās jomās, kā literatūra, reliģijas un jurisprudences (Ramberg, 2005). Hermeneitika noderēs, lai interpretētu un analizētu Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstus.

Maģistra darba izstrādē izmantota sociālā konstruktīvisma teorija (angļu valodā – *social constructionism theory*), kura noder, lai skaidrotu vietējās identitātes konstruēšanu Viesītes novada iedzīvotāju, un kādreizējo novada iedzīvotāju dzīvesstāstos. Tā palīdz izprast, kā laika gaitā iedzīvotāji nav pazaudējuši savu identitāti dzimtajam Viesītes novadam.

Sociālā konstruktīvisma teorija skaidro to, ka cilvēka prāts, ietekmējoties no apkārtējās sabiedrības, sociālās vides, vietējās vēstures, konstruē sev apkārt realitāti, pasaules uztveri. Sociālajā konstruktīvismā nozīmīga loma ir valodai, kā komunikācijas līdzeklim ar apkārtējo sabiedrību (Sanna, 2005).

Pētniecības metodes

Datu vākšanas metode - dzīvesstāstu intervijas (brīvās intervijas), kur galvenā uzmanība dzīvesstāstos vērsta uz vietējās identitātes apzināšanu. Dzīvesstāstos tiek meklēts un pētīts tas, kur iedzīvotāji rod savu piederības sajūtu novadam, kā veidojas piederība un vai netiek zaudēta laika gaitā, atrodoties un dzīvojot ārpus novada citās Latvijas pilsētās vai ārzemēs. Lai to noskaidrotu, tiks uzdoti jautājumi, piemēram, par to vai iedzīvotāji jūtas piederīgi novadam, ka ir tas, kas veido viņu piederību (lietas, vietas, cilvēki un ne tikai), ar ko lepojas novadā un ar ko ne tik ļoti, ko gribētu uzlabot, kādas pārmaiņas iedzīvotāji ir pamanījuši novadā kopš Latvija iestājās ES, novada iecienītākās tradīcijas, vai atrodoties citur, pietrūkst Viesītes novada, un, kas ir tas, kas visvairāk pietrūkst, sabiedrisko pasākumu apmeklēšana, raksturīgākais tikai novadam un novada iedzīvotājiem, kur iedzīvotāji redz savu nākotni un kādu to redz – novadā vai ārpus tā, u.c.

Empīriskā bāze

Empīrisko bāzi veido Viesītes novada iedzīvotāju atmiņu stāsti, pavisam kopā 8 intervijas. Septiņas intervijas jauniešu grupā no 20-25 gadi, 1 intervija vidējā vecumposma grupā 50-54 gadi.

Darba teorētiskā un praktiskā nozīme

Maģistra darbā apkopotās Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstu intervijas tiks nodotas Viesītes bibliotēkai, lai visiem interesentiem tās būtu pieejamas. Viesītes bibliotēkā apkopotās dzīvesstāstu intervijas tiks saglabātas, lai tās būtu pieejamas ikvienam interesentam.

Darba struktūra

Maģistra darbs sastāv no apzīmējumu saraksta, ievada, četrām nodaļām, rezultātiem, secinājumiem, izmantoto informācijas avotu saraksta un pielikumiem. Pirmā nodaļa veltīta teorētiskajai bāzei, kurā aprakstīti jēdzieni un termini saistībā ar mutvārdu vēsturi, sniegts ieskats mutvārdu vēstures aizsākumos, mutvārdu avotu īpatnībās, mutvārdu avotu ticamībai, identitātes skaidrojumam un nozīmei, kā arī aplūkotas maģistra darbā pielietotās teorijas Hermeneitika un Sociālā konstruktīvisma teorija. Otrā nodaļa izpētes pakāpes apzināšanai, kurā aplūkoti trīs pētījumi saistībā ar mutvārdu vēsturi, kas veikti Latvijas Universitātē. Trešā nodaļa veltīta metodoloģijai, kurā aprakstīta intervēšanas prasme, sagatavošanās intervijai, izlases veidošanai. Ceturtā nodaļa veltīta Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstiem, kur pašā nodaļas sākumā ir īsa Viesītes novada vēsture, bet lielākā uzmanība ir veltīta iedzīvotāju dzīvesstāstiem, arī bijušo Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstiem, kuri dzīvo un strādā citur. Darba pielikumā paraugam pievienots viens intervijas transkripts un vienošanās par intervijas datu izveidi.

1. PĒTĪJUMA TEORĒTISKĀ BĀZE

Šajā nodaļā aprakstīti jēdzieni un termini saistībā ar mutvārdu vēsturi, sniegts ieskats mutvārdu vēstures aizsākumos, mutvārdu avotu īpatnībās, mutvārdu avotu ticamībai, identitātes skaidrojumam un nozīmei, kā arī aplūkotas maģistra darbā pielietotās teorijas – Hermeneitika un Sociālā konstruktīvisma teorija.

1.1. Jēdzienu un terminu skaidrojums

Kas ir novadpētniecība? Iespējams, katram cilvēkam novadpētniecība asociējas ar kaut ko savu, piemēram, vienam tā saistās ar sava novada izpēti, citam ar savas dzimtas izpēti, bet trešajam tas ir bibliotēkas novadpētniecības stūrītis jeb bibliotēkā atvēlēta vieta informācijas avotiem par novadu.

Akadēmiskajā terminu datu bāzē (AkadTerm) novadpētniecība definēta kā: „*lokālu teritoriju, (dzimtā novada, pagasta, pilsētas) izpēte un zinātne par to, kur ar novadpētniecību parasti nodarbojas – skolēni, entuziasti un attiecīgā teritorijā dzīvojošie iedzīvotāji (AkadTerm, 2008.)*” Parasti skolās, pamatskolas klasēs, skolēniem uzdod kādus uzdevumus, kas saistīti ar, piemēram, sava novada izpēti. Uzdevumi var būt visdažādākie, vienam jāatrod informācija par novada ievērojamākajām pilsētām, citam par tradīcijām, citam par ievērojamākajām vietām novadā u.c. Vēl interesantāk ir aizbraukt ekskursijā uz kādu no novada muzejiem, kur tiek radoši pastāstīts (ar teikām, nostāstiem, pasakām, dziesmām) par muzejā ietilpstošajiem eksponātiem, to vēsturi. Viesītes novadā kaut vai interesanti ir aizbraukt uz Saukas dabas parku, kur ir ļoti plašas teritorijas, aizsargājami augi un, galvenais - plašas ainaviskas teritorijas ar svaigu un nepiesārņotu gaisu. Kā interesantu vietu, lai gan ārpus Viesītes muzeja, Aglonā vērts ir apmeklēt Maizes muzeju. Tur sīki un smalki ne tikai pastāstīs, bet arī parādīs maizes tapšanas procesu.

Iegūtā informācija parasti ir par konkrētās teritorijas (novada, ciema, pilsētas, māju) vēsturi, piemēram, vēsturiskiem notikumiem, folkloru, paražām, iedzīvotāju sadzīvi, ievērojamākajiem novadniekiem (rakstnieki, dzejnieki, aktieri, dziedātāji utml.). Kā metodes novadpētniecībā izmanto lauku pētījumu metodes, intervijas, arhīvu, kā arī senu publikāciju izpēti u.c. (AkadTerm, 2008.). Intervijās iegūtie dati tiek dēvēti par mutvārdu vēsturi. Intervijās cilvēki pastāsta par to, kas jau sen aizmirsts un ko atceras tikai viņi - par savu dzīvi, teritoriju, kur dzīvo un ne tikai.

Mutvārdu vēsturei ir daudzas definīcijas, un katrā no tām atklājas, kas ir mutvārdu vēsture. „*Mutvārdu vēsture – cilvēku stāstītie atmiņu stāsti jeb dzīvesstāsti par savu dzīves gājumu, atmiņas par pārdzīvotajiem pagātnes notikumiem*” (Šenberga, 2005, 47.lpp.).

Savukārt Baiba Bela mutvārdu vēsturi raksturojusi šādi: „Mutvārdu vēsture ir joma,

kas nodarbojas ar cilvēka, dzīves un stāstījuma pētniecību” (Bela-Krūmiņa, 2002, 30.lpp.). Būtiski, protams, ir, lai cilvēks ir labs stāstnieks. No laba un pieredzes bagāta stāstnieka, mutvārdu intervijas būs interesantāk lasīt citiem vai arī klausīties.

Mutvārdu vēsturi mēdz pielietot kvalitatīvajos pētījumos, kā izziņas metodi. To arī plaši pielieto sociālajās un humanitārajās zinātnēs, tā ietver sabiedrībā nozīmīgus procesus, dzīves norisi (Zirnīte, 2014.).

Mutvārdu vēstures fiksēšana ir metode un hobijs, kas ieguvusi plašu atsaucību, sākot no pētnieka līdz pat profesionālam vēsturniekam. Šajā procesā var iesaistīties ikviens, vienīgi, tas ir laiktietilpīgs process, tādēļ vajag apbruņoties ar pacietību un, protams, informāciju un informācijas resursiem, kurus pētīt (Ambrozs, 2002.). Noteikti nevajadzētu piemirst arī labus dzīves stāstniekus, jo viņi pastāstīs to, ko piedzīvojuši, pārdzīvojuši savā dzīvē.

Mutvārdu vēsture ir veids, kā caur cilvēku stāstītajiem atmiņu stāstiem pētīt vēstures notikumus vai atsevišķus vēstures aspektus. Atmiņu stāstos galvenā uzmanība tiek vērsta tieši uz indivīda pieredzi nevis konkrētiem datiem un gadu skaitļiem. Cilvēka stāstītajā atmiņu stāstā atklājas tradīcijas, kultūras dzīve, sociālā vide, individuāli izjusti un pārdzīvoti notikumi, kas itin labi noder, lai pētītu vēsturi (Zirnīte, 2007.).

Jēdzieni „mutvārdu vēsture” un „dzīvesstāsts” bieži tiek lietoti kā sinonīmi. Starp abiem jēdzieniem ir grūti novilkt konkrēti vienādu robežu. Mutvārdu vēstures jēdziens tiek lietots kā plašs un komplekss jēdziens, ar to saprotot nereglamentētās un neformālās vēstures liecības, piemēram, atmiņas, dzīvesstāsti (reālā cilvēka dzīve un reālā pieredze), autobiogrāfijas, dzimtas vēstures apraksti (ciltskoki). Tieši uz vienkāršo cilvēku stāstījumiem, atmiņām, pieredzi balstās lielākoties mutvārdu vēsture. Mutvārdu vēstures centrā ir cilvēka ikdienas dzīves pētniecība. Savukārt dzīvesstāsts ne vienmēr būs par cilvēka personisko dzīvi. Parasti stāstnieks vēsta arī par tādiem pagātnes notikumiem, kas ietekmējuši likteni, arī par tuviniekiem, novadniekiem, novada notikumu vēsturi. Savukārt liecības par sen aizgājušo laiku līdzās vēstījumam par pagātnes notikumiem nereti ir arī plašs autobiogrāfisks avots (Šenberga, 2005.).

Kā galvenais mutvārdu vēstures avots ir cilvēku dzīvesstāstījumi, tie pēc formas var būt strukturēta intervija, brīvi bez aizspriedumiem stāstīts dzīvesstāsts. kā arī kaut kas pa vidu starp strukturētu interviju un brīvi stāstītu dzīvesstāstu, tas gan ir atkarībā no pētnieka plāna domas ievirzes (Bela-Krūmiņa, 2002.).

1.2. Mutvārdu vēstures aizsākumi

Veids, kā aprakstīt un uzlūkot pasaules plašo vēsturi gadiem ejot ir mainījies. Antīko laiku vēsturnieki balstījās uz svarīgāko un nozīmīgāko notikumu aculieciniekiem un to

stāstījumiem, rakstot vēsturi. Jau 19.gadsimtā vēsture izveidojās par - akadēmisku disciplīnu. Tajā laikā jau par primāru un nozīmīgu sāka uzskatīt arhīvu un dokumentu avotu pētīšanu. Jāpiebilst, ka pēc Otrā pasaules kara atkal sāka atzīt un cienīt mutvārdu liecību nozīmību un derīgumu. Tad arī jau parādījās arī ierakstu pirmā tehnika. Mūsdienās ierakstu tehnika ir attīstījusies. Mutvārdu vēstures attīstība pasaules valstīs noris atšķirīgi, lai gan pastāv arī dažādu nopietni noteiktu ideju un problēmu ievirze, kas mutvārdu vēsturniekus visās pasaules malās iespaidojusi (Bela-Krūmiņa, 2002.).

Kopš 70.gadiem aizsākās dzimtu vēstures pētīšana. Katrs nu varēja iesaistīties un izpētīt savu dzimtas vēsturi. Izpēte notika meklējot senas liecības par dzimtu, fotogrāfijas, arī kādus nozīmīgus dokumentus. Arī baznīcu grāmatu izpēte. Senos laikos Bībelēs cilvēki ierakstīja kādas liecības par savu dzimtu, vismaz vārdu, dzimšanas gadu. Tālāk Bībeli nodeva mantojumā savai dzimtai. Bet kara laikos ne vieba vien ģimene, ja uzmanīgi un piesardzīgi neglabāja Bībeli, tad varēja pazaudēt vienīgo informāciju par savu dzimtu (Trubshaw, B.,2005).

Kā pats pirmais mutvārdu vēstures posms tiek dēvēts par – naivā reālisma posmu, šajā vēstures posmā mutvārdu vēsturi uzskata par – pagātnes notikumu aculiecinieku intervēšanu, kas nepieciešama, lai veiktu vēstures rekonstrukciju. Šo posmu raksturo :

- 1) „ticamība vienas vēsturiskas patiesības esamībai un iespēja to rekonstruēt,;
- 2) attieksme pret mutvārdu avotiem kā pret vēsturisku un nozīmīgu faktu krātuvī, kurā atrodamas – patiesas vai arī nepatiesas ziņas un fakti;
- 3) attieksme pret vēsturnieku arī kā starpnieku (Bela-Krūmiņa, 2002, 31.lpp.)”.

Šīs trīs iezīmes ir raksturīgas arī tradicionālajā vēsturē. Kopš 70.gadu beigām, akadēmisko vēsturnieku aprindās visā pasaulē, mutvārdu vēsturnieki ir sākuši ieņemt atzītu vietu. Mutvārdu vēsture aizvien turpina piedzīvot pārmaiņas – metodēs, vispārējā ievirzē, kur tiek ņemta vērā tradicionālo vēsturnieku – kritika, ierosmes. Mutvārdu vēsture radikāli ir mainījusi – izpratni par pašu vēsturi, kā arī vēsturnieka lomu. Tā arī būtiski grozījusi tradicionālos priekšstatus par – vēstures avotiem, metodēm un mērķiem, kur problemātiskas ir attiecības starp – atmiņu un vēsturi, tagadni un pagātņi. „Rietumu akadēmiskajā vidē mainījies – vēstures saturs, vēstures rakstīšanas paņēmieni (Bela-Krūmiņa, 2002, 31.lpp.)” Tagad kā labs vēstures izzināšanas veids ir dzīvesstāstu intervijas. Ikviens var iesaistīties to procesā. Tomēr jārēķinās ar pacietību un jāatvēr tam laiks.

Savukārt, līdz pat 20. gadsimta vidum, vēsture bija ļoti politizēta, un tika dokumentēta cīņa par varu. Daudzos vēsturnieku pētījumos tika pievērsta uzmanība - cilvēka dzīves pieredzei, kā arī tika mēģināts radīt vēsturi, kuras centrā bija cilvēks, nevis

ekonomiskā un politiskā vara. Jāpiebilst, ka vēsturei ir liela sociāla nozīme. Mutvārdu vēsture sniedz tādas līdzekļus, kas domāti, lai mainītu līdzšinējo vēstures sociālo nozīmi. Tiek būtiski pārlūkotas attiecības starp sabiedrību un vēsturi. „Mutvārdu vēsture ir sarunas rosītāja starp cilvēkiem, un tādējādi tiek rosināta sapratne starp dažādām sociālām grupām, dažāda vecuma cilvēkiem (Bela-Krūmiņa, 2002, 31-32.lpp.)”. Mutvārdu vēsturē caur dzīvesstāstu cilvēks otram cilvēkam pastāsta par savu dzīvi, piedzīvotajiem notikumiem un pārdzīvojumiem. Būtiski ir klausītājam rūpīgi ieklausīties un nevajadzīgi neiejaukties sarunā. Tikai tad dzīvesstāstu intervija būs izdevusies.

1.3.Mutvārdu avotu īpatnības

Mutvārdu vēstures pamatavoti – mutvārdu pētnieka ierosināti cilvēku stāstījumi par pagātnes notikumiem. Stāstījumu saturs un forma atkarīga no stāstnieka un intervētāja cilvēciskajām attiecībām, kādas izveidojas intervijas laikā. Mutvārdu vēstures intervijās tiek lietotas divas pieejas, tās būtu:

1) „mutvārdu vēsturnieks interesējas par kādiem konkrētiem notikumiem, tie būtu par kādu dzimtu, māju vēsturi;

2) kā otra pieeja būtu dzīvesstāsts, kuru var labi un pieredzes bagāti pastāstīt vecākās paaudzes (Bela-Krūmiņa, Baiba, 2002, 33. lpp.)”.

Autore savā maģistra darbā izmanto otro pieeju, kurā dzīvesstāsta autoram ļauj stāstīt pašam, neiejaucoties stāstītājā. Intervijas laikā galvenais caur dzīvesstāstu apzināt vietējo identitāti. Ne tikai vietējie Viesītes novada iedzīvotāji jūtas piederīgi novadam, bet arī kādreizējie novada iedzīvotāji, vai arī tie, kas strādā ārpus novada, bet vēl aizvien ir deklarējušies Viesītes novadā. Svarīgi tomēr ir ievērot to, ka katram cilvēkam ir savs dzīvesstāsts, kas gadu gaitā paliek pieredzes bagātāks.

Dzīvesstāsta priekšrocība – stāstītājs var pastāstīt par lietām, par kurām intervētājs nav pat iedomājies. Dzīvesstāsts nesatur tikai un vienīgi dzīves pieredzi, bet arī valodu un tās noteikumus. Atmiņu stāstnieki apzināti un arī bieži vien neapzināti mēģina atrast vārdisku izteiksmi savam stāstījumam, lūkojoties rakstītos avotos literatūrā vai mutvārdu kultūrā, kā, piemēram, folklorā. Šādi iespaidojoties gan no rakstītajiem avotiem un mutvārdu kultūras, intervijas laikā tiek pielietotas parunas, izteicieni, anekdotes utt. (Bela-Krūmiņa, 2002.).

Itāļu mutvārdu vēsturnieks A. Portelli, izpētījis, ka būtiski, piemēram, tad kad tiek stāstīts dzīvesstāsts, intervētājam ir palikt neitrālam, tad arī dzīvesstāsts būs daudz interesantāks (Portelli, 1998). Tomēr šādā gadījumā rodas dauzi monologi, proti, dzīvesstāsta stāstītājs sniedz savu monologu - stāstījumu, bet pētnieks pēc intervijas savu monologu – interpretē stāstnieka stāstījumu ar savām izsmalcinātajām idejām par kādām pat

stāstnieks nav dzirdējis. Nereti gadās tā, ka stāstnieki sevi neatpazīst pētnieku darbos, un rodas strīdi par to kā stāstījums ir interpretēts. Tā kā savstarpējā atklātība starp intervētāju un stāstnieku ir būtiska intervijas laikā (Bela-Krūmiņa, Baiba, 2002.).

Bela-Krūmiņa uzsver, ka interpretējot dzīvesstāstu kā tekstu pētījumā, ļoti svarīgi ir neaizmirst tā sākotnējo mutvārdu formu. Taču jāsaprot, ka klausoties dzīvesstāstu – tas ir pilnīgi saprotams, bet pierakstot to kā rakstītu tekstu pētījumā, rodas grūtības ar pieturzīmju lietojumu, jo nav nemaz tik viegli pierakstīt mutvārdu stāstījumus. Sarežģījumi rodas arī ar pauzēm un to lietojumu rakstītajā tekstā. Regulāras un nelielas pauzes norāda uz nozīmīgumu, ko stāstnieks piešķir savām stāstītājam. Savukārt cilvēka runas ritms palīdz noteikt stāstītāja emocijas (Bela-Krūmiņa, 2002, 34. lpp.).

1.4. Mutvārdu avotu ticamība

Mutvārdu avotu ticamība parasti izraisa strīdus starp tradicionālajiem vēsturniekiem un mutvārdu vēsturniekiem. Strīds ir par to – vai uz mutvārdu avotiem vispār iespējams balstīt pētījumus, vai avoti ir ticami, vai arī nē. Mutvārdu sniegtās liecības var būt patiesas vai arī nepatiesas, tām var būt pielikts un piefantazēts klāt, ja vien respondents ir vēlējies paspīlgtināt citu acīs savu stāstījumu (Dewe, 2002).

Mutvārdu liecības vajadzētu apstrīdēt ar rakstītajiem vēstures avotiem, un savā starpā vajadzētu arī salīdzināt tieši atšķirīgus mutvārdu stāstījumus. Mutvārdu vēsturnieku vidū, arvien nozīmīgu vietu arvien iegūst pārlicība, ka nav patiesu un nepatiesu liecību. Tomēr jautājums par patiesumu vai nepatiesumu mutvārdu vēstures liecībās ir sarežģīts.

Mutvārdu liecības vēsta ne tikai par kādiem reāliem notikumiem, bet arī par to nozīmi. Arī par to, ko cilvēki darījuši un gribējuši darīt, ticējuši, tam ko dara. Mutvārdu vēsturē labāk skatīties pēc faktiem, kurus pauž dzīvesstāsta stāstītājs (Portelli, 1998). Mutvārdu stāstījumā svarīgi ir ļaut atmiņu stāstniekam justies brīvi intervijas laikā, tomēr nedrīkst aizmirst arī par zināmām ētikas normām. Nereti gadās, ka mutvārdu stāstījumā ir pilnīgi nepatiesi fakti. Cilvēka atmiņa ir būtiska dzīvesstāstu intervijas norisei. Notikumu atcerēšanās un stāstīšana ir tādi kā stāstītāja centieni atgriezties pie pagātnes. Gadu gaitā cilvēks piedzīvo pārmaiņas savā dzīvē, personībā. Pārmaiņa arī kādā ekonomiskā sfērā var mainīt mutvārdu stāstījumu. Politisku pārmaiņu darbības rezultātā, darbības kas šķita – pareizas, normālas un vajadzīgas, mūsdienu skatījumā var tikt uzskatītas par nepieņemamām. Šādā gadījumā nozīmīga informācija slēpjas nepateiktajā, nevis vārdos. Dzīvesstāsta patiesība var arī slēpties kādu vēsturisku faktu atbilstībā realitātei, kur svarīgi kā cilvēks iekļaujas apkārtējā sabiedrībā, kultūrā (Bela-Krūmiņa, 2002).

1.5. Identitātes skaidrojums un nozīme

Mutvārdu vēsturē liela nozīme ir cilvēka nacionālajai un vietējai identitātei. Identitāte šajā gadījumā ir skaidrojama, kā piederība kam konkrētam. Piemēram, nacionālā identitāte ir piederība plašākā mērogā – piederība dzimtajai valstij, dzimtajai valodai, kultūrai, bet vietējā identitāte ir piederība, piemēram, dzimtajām mājām, pagastam, vietējai kopienai, vietējai kultūrai (Nacionālā identitāte, 2010).

Vietējo identitāti ietekmē daudz un dažādi aspekti, piemēram, vietējais runas veids to skaitā izloksne un citas valodas īpatnības. Valodai ir liela loma identitātes veidošanā. Vietējām kopienām, iedzīvotāju grupām, ir savas paražas. Mūsdienās cilvēki brauc strādāt uz ārzemēm, un iepazīstas ar turienes vietējiem, citi pārņem ārzemnieku vietējās tradīcijas, ka ievieš tās arī savā dzīvesveidā. Ārzemju latviešiem raksturīga valodas izloksne, kāda izveidojas, dzīvojot svešumā.

Vēl kā tradīcija Latvijas novados, ir kapusvētki, kas jau ir izveidojušies kā tradīcija vasaras beigās. Kapusvētkos no visām Latvijas malām sabrauc piederīgi, lai pieminētu savus tuviniekus, kā arī sakoptu dzimtas kapus. Daudzām ģimenēm kapu svētki ir kā atkal satikšanās pasākums, jo nav bijis laika satikties citur. Kapusvētkiem ir nozīme reģionālā un nacionālā līmenī (Latvija sociālā atmiņa un identitāte, 2013). Arī maģistra darba autore kapu svētkus atzīst, kā vietējās identitātes ietekmējošu faktoru, jo kapu svētki katrā vietā atšķiras. Tomēr šādā vietā ir iespēja tikties sen neredzētiem draugiem, kuri par pienākumu atzīst obligātu kapu svētku apmeklējumu. Arī Viesītes novadā tiek rīkoti katru vasaru piemiņas pasākumi, kuros tiekas sen netikušies cilvēki un pārrunā notikumus novadā, savā dzīvē.

Tomēr kā nozīmīgs aspekts identitātes nozīmē ir – brīvība. Cilvēkam, lai kur viņš atrastos, it īpaši savā dzimtajā pusē, ir jājūtas brīvam un neapspiestam. Ja viņš būs apspiests kaut vai savā vārda brīvībā, tad nebūs tik ciešas piederības sajūtas konkrētai vietai (Ēriksens, 2010).

1.6. Hermeneitikas teorija

Maģistra darba pētījumā hermeneitika noderēs, lai skaidrotu jeb interpretētu un analizētu Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstus, jo jāiedziļinās un jāsaprot katra dzīvesstāsta saturā un jēgā. Hermeneitika maģistra pētījumā izvēlēta, lai vieglāk būtu interpretēt dzīvesstāstus.

Hermeneitikas (*Hermeneutic*) pirmsākumi aizsākās jau antīkajā pasaulē, kur Platons izmantoja hermeneitiku savos dialogos. Viduslaikos un renesansē tā pastāvēja, kā Bībeles reliģisku tekstu skaidrošana. Bībeles tekstu skaidrošanu varētu saprast ar to, ka vienkāršie cilvēki nesaprata un neizprata Bībeles tekstu nozīmi, tādēļ zinošajiem baznīcas cilvēkiem

nācās izskaidrot, interpretēt tekstu. Hermeneitika nozīmē – tekstu interpretēšana jeb mācība par tekstu interpretēšanu un saprašanu (Ramberg, 2005.).

Ar vācu romantisma un ideālisma parādīšanos, hermeneitika kļūst vairāk vērsta uz filozofiskām niansēm. Kā nozīmīgākie 20.gadsimta hermeneitikas pārstāvji ir - Martins Heidegers, Pols Rikērs, Hanss Georgs Gadamers (Pārmaiņas pasaules uzskatā, n.d.). Šie teorētiķi vairāk savu darbu pie hermeneitikas teorijas uzsvēra uz cilvēku saprašanas būtību, cilvēku uzvedību (izturēšanos), kā arī sociālo tradīciju iztulkošanai (Gadamer, 1999).

Kultūras vēsturnieks Diltejs Vilhelms (Dilthey Vilhelm) filozofiju un vēstures zinātņi saista ar hermeneitiku, mācību par interpretāciju. Pats gan bijis profesors Berlīnes Universitātē, gan arī filozofijas pētnieks (Dithley, 2008).

Hermeneitika uzsver vēsturiskās tradīcijas nozīmi, bet kritizē citas zinātnes, kā, piemēram, pozitīvismu. Hanss Georgs Gadamers liek uzsvaru uz to, ka cilvēces pastāvēšanas nozīmei liela nozīme ir tieši – saprašanas būtībai. Ar vārdu „saprast” var skaidrot kādēļ vispār ir vajadzība pēc tekstu interpretācijas, jo saprašana ir visa pamats (Pārmaiņas pasaules uzskatā, n.d.). Ja interpretētais un skaidrotais teksts tiks saprasts, tad neradīsies nekādas turpmākās problēmas kaut vai kādu pētījumu turpmākai gaitai. Mūsdienās hermeneitika pievēršas pašam interpretēšanas procesam, tā vairs nav kādas atsevišķas disciplīnas palīgīdzeklis. „Tā pievēršas tādiem jautājumiem nevis „kā lasīt?”, bet „kā mēs sazināmies vispār?”. Tā ir kļuvusi daudz plašāka un izvērstāka un turpina attīstīties vēl aizvien” (Ramberg, 2005.).

Hermeneitiku pielieto dažādos pētījumos, to skaitā tādās jomās, kā literatūra, reliģija, jurisprudences, un citos vēsturiskos pētījumos, kur tā lieti noder. Jebkura rakstītā teksta izpratnei nepieciešama hermeneitika. Jurisprudencē nākas darboties interpretējot likumus, rakstus. Literatūrā tā ir tekstu saprašana un izpratne. Hermeneitika iebilst pret racionālistu tendenci, kas saistīti ar valodas unikalitātes mazināšanu rakstītos tekstos. Hermeneitika ir arī vērsta uz cilvēka eksistences iespējām (Gadamer, 1999). Taču jāatzīst, ka Hermeneitika nevar pastāvēt bez citu starpnozaru sadarbības. Vienīgais veids, kā saprast tekstu, ir lasīt to oriģinālvalodā un tad pārtulkojot saprast teksta jēgu un būtību. Tulkošanu var saukt par sava veida hermeneitisko valodas izmantošanu, interpretējot tekstā teikto. Bieži vien teksta interpretācija atšķiras no oriģinālvalodas, jo cilvēks oriģinālvalodā teikto ir interpretējis tā, kā viņš to loģiski saprot, bet doma ir un paliek tā pati (Ramberg, 2005).

Teorija jau savos pirmsākumos ieguvusi milzu impulsu no reliģijas (teoloģijas). Filozofiskās un literārās tradīcijas ir cieši saistītas ar cilvēka reliģiju, izprast vienkāršus tradicionālus tekstus nav iespējams bez reliģijas klātbūtnes un konteksta.

Autore Hermeneitikas metodi izvēlējās, jo tā noderēs dzīvesstāstu analīzē, tos būs

vieglāk interpretēt un analizēt. Hermeneitika ir filozofiska metode un mācība par interpretāciju. Tā uzsver vēsturiskās tradīcijas nozīmi mūsdienu kultūrā.

Tradicionālā hermeneitika saistīta ar rakstīta teksta interpretāciju, literatūras, reliģijas un jurisprudences jomā (Ramberg, 2005).

1.7. Sociālā konstruktīvisma teorija

Sociālā konstruktīvisma teorija izvēlēta, lai skaidrotu, kā vietējā identitāte konstruējas jeb veidojas Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstos.

Kā nozīmīgus Sociālā konstruktīvisma pētniekus var minēt – Džeromu Bruneru (*Jerome Bruner*), Džonu Krombiju (*John Cromby*). Amerikāņu izcelsmes psihologs Džeroms Bruners (*Jerome Bruner*) sociālo konstruktīvismu (*Social constructivism*) skaidro kā to, ka cilvēka zināšanām ir sociāla izcelsme, jo cilvēks dzīvo pasaulē, kura no visām pusēm ir sociāli konstruēta, fiziskajā, sociālajā un garīgajā līmenī. Tas nozīmē to, ka Sociālā konstruktīvisma teorija skaidro, kā prāts konstruē apkārtējo vidi, pasauli (Sanna, 2005).

Sociālajai mijiedarbībai ir būtiska loma saziņas procesā. Valodas attīstība cilvēkam ir svarīga jau no bērnības, takā arī ģimenei ir būtiska loma sava bērna valodas lingvistiskajai pareizībai, pareizai attīstībai. Pasaule konstruēta lielākoties ietekmējoties no cilvēka dzīves, zināšanām, kultūrsociālās vides apkārt. Maģistra darba autore to skaidro ar to, ka cilvēks veido savu dzīvi pats, to kā tā tiek un tiks izveidota, ir atkarīgs no cilvēka katra paša. Jo centīgāks un uzstājīgāks cilvēks būs savā dzīvē, jo labāk viņam veiksies, vieglāk arī būs komunicēt ar citiem indivīdiem. Savukārt britu izcelsmes pētnieks Džons Krombijs sociālo konstruktīvismu skaidro, kā cilvēka saskari ar apkārtējo pasauli un cilvēkiem, kur valodai, kā komunikācijas veidam, ir liela nozīme. Ar valodas starpniecību notiek saziņa ar apkārtējiem, notiek apmaiņa ar zināšanām, kur arī sociālajiem procesiem ir nozīme (Sanna, 2005).

Sociālajā konstruktīvismā būtiska ir cilvēka mijiedarbība ar otru cilvēku, respektīvi, svarīga ir savstarpējā saprašanās un sadarbība, jo caur šādu procesu var nonākt pie vēlamā rezultāta. Sociālais konstruktīvisms balstīts uz cilvēka prātu, kas konstruē un izveido apkārtējo realitāti ar visiem ietilpstošajiem sociālajiem procesiem. Cilvēka prāts lielākoties ietekmējas no visa piedzīvotā – vēstures, apkārtējās sabiedrības, vietējām tradīcijām, paražām. Apkārtējie cilvēki domāti gan kā ģimene, draugi, paziņas. Ietekmēt cilvēka prātu var arī kādas vietējās kopienas un to paražas, dzīvesveids. Arī valodai ir izteikti liela nozīme (Barnett, 2008).

Autore atzīst, ka arī dzīvesstāsta, interviju laikā tiek lietota valoda, proti saruna, kur galvenais stāstnieks ir atmiņu autors. Dzīvesstāsta laikā ar valodas starpniecību mutiski tiek paustas cilvēka emocijas, piedzīvotais gadu gaitā. Taču jāatzīst, ka bieži vien ne visiem

atmiņu stāstnieka stāstītais šķiet patiess, jo dažbrīd liekas, ka ir lietas, kas stāstījuma gaitā ir pieliktas klāt. Grūti arī šādiem mutiskiem stāstījumiem pārbaudīt patiesumu, tādēļ jāizvēlas pēc iespējas uzticamāki, pieredzējušāki stāstnieki. Jo ērtāk stāstnieks jutīsies sociālajā vidē, kas bieži vien ir dzimtās mājas, jo stāstījums būs raitāks un nebūs kādu lieku uztraukumu, ja kaut vai atrastos kādā svešā vietā.

Secinājumi

Mutvārdu vēsturei būtiska loma ir dzīvesstāstiem, bet, lai tos analizētu un interpretētu, ir jāizmanto teorijas. Hermeneitika ir tekstu interpretācija, savukārt Sociālā konstruktīvisma teorija skaidro to, kā cilvēka prātā notiek pastāvošās realitātes konstruēšana. Mutvārdu vēsturei piemīt valodas īpatnības, kuras veidojas dzīvesstāstā. Dzīvesstāsts reti ir tikai stāsts par cilvēka dzīves gājumu, parasti stāstītājs pastāsta arī par vēsturiskiem notikumiem.

2. IZPĒTES PAKĀPES ANALĪZE

Šajā nodaļā aplūkoti trīs Latvijas Universitātē veiktie pētījumi par mutvārdu vēsturi.

Novadpētniecība visos laikos bijusi aktuāla gan ārzemēs, gan Latvijā. Latvijas Universitātē jau iepriekš ir veikti pētījumi par novadpētniecību, atmiņu stāstiem, identitāti. Šajā nodaļā aplūkoti trīs Latvijas Universitātes studentu pētījumi – promocijas darbs un divi maģistra pētījumi:

- Bela-Krūmiņa, B. (2004). *Dzīvesstāsti kā sociāli vēstījumi* (Promocijas darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas nodaļa.
- Rezgale, A. (2011). *Viļakas novads teikās: toreiz un tagad* (Maģistra darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu literatūras vēstures un teorijas katedra.
- Daume, S. (2013). *Malienas jauniešu identitāte 21.gadsimtā* (Maģistra darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas nodaļa.

2004. gadā, LU Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas nodaļā Filozofijas un socioloģijas institūtā, Baiba Bela-Krūmiņa ir izstrādājusi promocijas darbu – „Dzīvesstāsti kā sociāli vēstījumi”. Pētījums veikts, Socioloģijas doktora programmas un LZP (Latvijas Zinātnes padome) granta „Nacionālā Mutvārdu Vēsture” ietvaros.

Doktora pētījuma mērķis - izprast dzīvesstāstus tieši kā sociālus vēstījumus, arī novērtēt dzīvesstāstos dažādos sociālos priekšstatus, kultūras resursus, kas stāstījumā palīdz sakārtot stāstījuma gaitu (Bela-Krūmiņa, 2004).

Izstrādājot promocijas darbā mērķus un arī uzdevumus, galvenā uzmanība tika pievērsta sarunvalodai un daudzveidības analīzei dzīvesstāstos. Pētījumā tika izstrādāti un veikti vairāki uzdevumi, lai sasniegtu pētījuma mērķus.

Kā pirmais uzdevums – bija veikt analīzi zinātniskai literatūrai,

Kā otrais uzdevums – veikt analīzi komunikatīvajam procesam, kura laikā ieraksta biogrāfisko interviju.

Komunikatīvā procesa analīze nepieciešama, lai novērtētu intervijas motivāciju, intervijas dalībnieku savstarpējās attiecības, sociālās lomas.

Trešais uzdevums – biogrāfiskajās intervijās pētīt un analizēt valodas lietojumu, kur uzmanība tiek vairāk pievērsta tieši sarunvalodai, kas ir būtiska stāsta veidošanā.

Kā ceturtais uzdevums – analizēt saistību starp dzīvesstāsta saturu un arī sociālo kontekstu biogrāfiskajās dzīvesstāstu intervijās (Bela-Krūmiņa, 2004).

Doktora pētījumā pielietotā teorija – naratīvs (dzīvesstāsts). Savukārt kā metode tiek pielietota biogrāfiskā intervija.

Pētījuma rezultāti liecina, ka izstrādātais doktora pētījums sniedz lielu ieguldījumu biogrāfiskajā socioloģijā, arī kvalitatīvo pētījumu attīstībai Latvijā. Doktora pētījuma teorētiskā daļa iepazīstina ar teorētiskajiem un metodoloģiskajiem risinājumiem biogrāfiskajos pētījumos.

Pētījums sniedz varētu pat teikt izsmeļošu informāciju par mutvārdu vēsturi, naratīvu dzīvesstāstos. Iegūtie doktora pētījuma secinājumi sniedz ļoti nozīmīgu un svarīgu ieguldījumu latviešu valodas izpētē un mutvārdu stāstījuma izpratnē (Bela-Krūmiņa, 2004).

LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu literatūras vēstures un teorijas katedrā, 2011.gadā, Arta Rezgale ir izstrādājusi maģistra darbu „Viļakas novads teikās: toreiz un tagad”. Pētījuma mērķis ir apkopot teikas par Viļakas novadu, par to, kā veidojušies nosaukumi kalniem, ezeriem, kā arī uzzināt, kādas mītiskas būtnes saistītas ar novadu.

Lai sasniegtu maģistra darba mērķi, tika apzināti četri uzdevumi:

- 1) Teiku apzināšana un izpēte, saistībā ar Viļakas novadu (teikas par ezeriem, kalniem, mītiskām būtnēm);
- 2) Galveno varoņu teikās noteikšana;
- 3) Izpētīt un apzināt arī kāda veida teikas ir sastopamas visbiežāk;
- 4) Noteikt, kuri tad ir aktīvākie teiku – vācēji, stāstītāji un iesūtītāji (Rezgale, 2011, 9. lpp).

Kā metodes tika pielietotas – intervija, anketēšana un salīdzināšana.

Maģistra darba rezultātā tika savāktas un apkopotas daudzas teikas par Viļakas novadu, kur visvairāk bija klasisko teiku no 19.gadsimta beigām un 20.gadsimta sākuma. Pētījums ļauj salīdzināt teikas un stāstījumus, kas saistās ar Abrenes apriņķi. Teikas un nostāsti spēj atklāt notikumus pagastos, novados un izziņāt tā vēsturi. Pētījuma autorei nācās arī secināt, ka Latviešu Folkloras krātuves iesūtītie manuskripti dažreiz ir kļūdaini un informācija tajos nav bijusi pilnīga (Rezgale, 2011).

2013.gadā, LU Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas nodaļā, Santa Daume ir izstrādājusi maģistra darbu – „Malienas jauniešu identitāte 21.gadsimtā” (Daume, 2013). Maģistra darba mērķis – pētīt Malienas jauniešu identitātes 21.gadsimta iezīmes, kā arī analizēt tās sociālo struktūru.

Pētījums balstīts uz sociālā konstruktīvisma pieeju. Identitātes skaidrojums no dažādiem būtiskiem aspektiem, kur sociālais konstruktīvisms veido pētījuma teorētisko bāzi. Darbā kā metode pielietota autobiogrāfiskā metode, bet papildus izmantotas arī daļēji strukturētās intervijas un fokusgrupas diskusija (Daume, 2013).

Lai sasniegtu mērķi, tika izvirzīti trīs uzdevumi:

- 1) Apzināt un arī analizēt teorijas par identitāti, noskaidrot kādas ir būtiskākās identitātes iezīmes;
- 2) Noskaidrot, kas ietekmē identitāti un arī identitātes veidošanās procesu mūsdienās;
- 3) Noskaidrot Malienas jauniešu identitāti – piederības sajūtu un pašapziņu (Daume, 2013).

Rezultātā autore noskaidroja, ka Malienas jauniešu identitāti veido vietējā kopiena, un tajā identitāti nav iespējams skatīt atsevišķi no vietējās kopienas. Identitātes veidošanā būtiska loma ir sociālajai videi, kurā dzīvo jaunieši. Interesanti, tas, ka piederība Malienai tiek pausta vairāk atrodoties ārpus tās, kādā Latvijas pilsētā vai ārzemēs, bet patstāvīgi dzīvojot Malienā identitātei būtiska uzmanība netiek pievērsta. Pētījumā autore noskaidroja, kas raksturo Malienas jauniešu identitāti:

- 1) „Pašapziņa, piederības sajūta,;
- 2) Atšķirības un nianse vietējo valodas lietojumā, iedzīvotāju rakstura iezīmes, dzīvojot pierobežā;
- 3) Sabiedriskās un kultūras aktivitātes;
- 4) Dzimtas pēctecība, arī vēsturiskās atmiņas ietekme (Daume, 2013, 67-68. lpp).”

Secinājumi

Latvijas Universitātē veiktie pētījumi par mutvārdu vēsturi ir kā labs paraugs un uzskates materiāls. To autori pētījumus izstrādājuši līdz sīkākajai niansei, un pētot tos, katrs var smelties iedvesmu, lai veiktu savu pētījumu, kā to darīja maģistra darba autore Elīna Plēsuma. Kā jau visi pētījumi, arī šie sākušies ar nepieciešamo materiālu apzināšanu un izpēti un beigu beigās nonākuši pie labiem, pārdomātiem pētījumu rezultātiem. Arī autores darbam šie trīs Latvijas Universitātē veiktie pētījumi ir līdzīgi tematam.

3. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA

Pētījuma metodoloģijas nodaļa ir par intervēšanas prasmi, sagatavošanos intervijai, izlases veidošanu.

3.1. Intervēšanas prasme

Mūsdienās katram cilvēkam svarīga ir informācija. Cilvēks bez informācijas justos pazudis, tādēļ informāciju cenšas iegūt visdažādākajos veidos. Informācijas iegūšanas veidi ir visdažādākie, sākot no interneta avotiem, drukātajiem informācijas avotiem līdz pat radiem, draugiem, kaimiņiem. Kā vienu no informācijas iegūšanas veidiem mutvārdu vēsturē var minēt – dzīvesstāstu intervijas. Bet pirms ķerties klāt intervijai, svarīgi ir apgūt intervēšanas prasmi.

Interviju var definēt, kā „mērķtiecīgu dialogu starp intervijas intervētāju un intervējamo (Nucho, 2003, 9. lpp)”. Pašu intervijas procesu nemaz nevarētu uzskatīt par vieglu, jo tajā ir jāievēro dažnedažādas nianšes. Svarīgi, lai pats intervētājs ir kompetents, sagatavojies intervijai, nevis haotiski ieradies uz interviju. Būtiski tomēr pašā sākumā ir padomāt par to, kādus jautājumus varētu uzdot, atkarībā no vajadzīgā temata. Interviju noteikti vajadzētu arī ierakstīt, tādēļ ir jāpadomā arī par atbilstošu tehniku. Autore savā maģistra darbā izmantoja diktofonu. Būtiska, protams, ir vieta, lai diktofonā ierakstītais netiktu traucēts ar kādām blakus skaņām, piemēram, braucošiem automobiļiem, rejošiem suņiem, remontdarbiem. Ja nu gadījumā diktofonā ierakstītais būs traucēts, tad grūti būs veikt transkriptu izveidi intervijām. Transkripti nozīmē, pēc autores pieredzes, ierakstīto diktofona interviju pārvērst dokumentācijā. Šis process tik tiešām ir laikietilpīgs, bet padarāms un interesants.

Pie dzīvesstāstu transkriptiem vajadzētu arī ievērot apzīmējumus, kuri noderēs, lai intervija būtu vieglāk uztverama un netiktu izlaisti intervijas laikā būtiski aspekti, piemēram, respondenta smiešanās, pastāstot kādu komisku notikumu, klusuma brīži, kad respondents ilgi domā un tamlīdzīgi. Šādi apzīmējumi būtu, piemēram:

„ .. – ja teikums gadījumā apraujas;

... – pauze, kur daudzpunktu skaits atbilst katras no paužu garumiem;

es – pasvītroti vārdi vai frāzes, kurus cilvēks savā stāstījumā uzsver jo īpaši;

[ ] – kvadrātiekvā slīpajā rakstā, komentāri par intervijas norisi, arī stāstītāja intonāciju;

[ ] – kvadrātiekvās nepateikts vārds, kura trūkums apgrūtina teksta saprašanu, un

citi” (Bela-Krūmiņa, 2003).

Kā vienu no profesijām, kur itin bieži nākas saskarties ar intervijām, var minēt žurnālistiku. „Žurnālisti cenšas viltīgi iegūt informāciju, lai varētu rakstīt par cilvēku uzskatiem (Nucho, 2003., 9. lpp)”. Tomēr lielākoties informācija tiek pasniegta „piepušķotā” veidā, lai piesaistītu lasītājus. Intervijas var būt gan garākas, gan īsākas, jo viss atkarīgs no temata, par kuru tiek runāts. Ja stāstniekam temats ir tuvs un interesants, tad intervija, protams, būs daudz garāka un veidosies interesantāka. „Izcili labu stāstītāju atmiņās realitāte nereti mijās ar biežu fantāziju” (Bela-Krūmiņa, 2005, 51. lpp). Labi stāstnieki, ļoti iespējams, savus stāstus jau ir stāstījuši kādam ģimenes loceklim, tādēļ atmiņu stāsti, stāstot vairākkārt, ir pieslīpēti līdz sīkākajai niansei un ģimenes locekļi tos sen zina no galvas.

„Svarīgs intervijā ir arī attālums starp intervējamo un intervētāju (Nucho, 2003, 13. lpp) . Pēc tā var spriest, ja intervētājs respondentam būs pārāk tālu, tad intervija nebūs tik laba, kā intervētājs būtu gaidījis. Svarīgi intervētājam ir būt pozitīvi noskaņotam, jo pozitīvās emocijas iedrošinās respondentu uz drošāku un pilnvērtīgāku sarunu. „Dzīvesstāsta kompozīcija, valodas lietojums, izteiksme veids – viss pateiktais un nepateiktais liecina par personību” (Zirnīte, 2014). Katrs sava dzīvesstāsta stāstnieks ir personība, katram ir savas stāstījuma ievirzes, pie kurām pieturēties intervijas laikā. Var gadīties, ja intervētājs ir pabrīdinājis kādus jautājumus uzdos intervijas laikā, tad respondents jau sagatavo kādus pieturas punktus pie kuriem pieturēties, norisinoties intervijai. Tādēļ, lai intervija norisinātos veiksmīgi, būtiska ir sagatavošanās intervijai.

3.2. Sagatavošanās intervijai

Sagatavošanās intervijai ir svarīgs process, jo tā vienkārši nevar ierasties pie respondenta uz interviju bez apstiprinājuma atbildes. Noteikti sākumā vajag sarunāt tikšanās vietu, piemēram, respondenta mājas, kur respondents nejostos sasaistīts un neviens netraucētu notikt intervijai. Vajadzētu arī informēt respondentu par ko tad būs intervija – par kādu tematu, laika posmu un citām niansēm (Bela-Krūmiņa, 2005).

Uz interviju nebūtu vēlams kavēties, jo gan respondentam, gan intervētājam tas var radīt kādas neērtības, ja nu gadījumā ir citi svarīgi plāni. Jau laikus jādomā, kā nokļūt uz interviju, vai būs laiks tajā dienā abām interesējošām pusēm.

Intervijas sagatavošanas posmā būtu vēlams un ieteicams izveidot plānu par pētāmo tēmu, tādēļ svarīgi būtu apzināt līdzīgus pētījumus. Tos izpētot radīsies saprašana par to, kā tad pareizi vajag pētīt, analizēt, interpretēt (Zirnīte, 2001.). Arī autore, rakstot maģistra darbu, apzināja līdzīgus pētījumus par mutvārdu vēsturi saistībā ar savu darba tēmu.

„Vislabākie ir tie intervētāji, kas prot vienu un to pašu jautājumu uzdot dažādos veidos (Zirnīte, 2001, 162.lpp”. Arī maģistra darba autore atzīst, ka tas ir labs veids, kā iegūt plašāku informāciju par vajadzīgo tēmu.

Pirms intervijas ir svarīgi sagatavot dokumentus intervētājam, tie būtu – vienošanās ar intervijas autoru, autora atļauja intervijas izmantošanai pētniecības nolūkos. Svarīgi arī abām pusēm dokumentus parakstīt, jo paraksts apliecina dokumentu īstumu (Zirnīte, 2014). Arī respondenta kādas personīgas fotogrāfijas tikai un vienīgi ar respondenta atļauju var pievienot intervijas transkriptam. Fotogrāfijas būtu no respondenta personīgā albuma, kādas paša fotografētas no kādiem dzīves notikumiem, un galvenais, ka fotogrāfijas sasaistītos ar respondenta stāstījumu (Dewe, 2002). Jo pilnīgi nevajadzīgi un bezjēdzīgi būtu pievienot intervijai fotoattēlus, kas neatbilstu intervijas tēmai. Respondents jau laikus var tikt informēts par intervijas tēmu, un līdz intervijai padomāt kādus fotoattēlus vēlētos pievienot savam stāstījumam klāt.

3.3. Izlases veidošana

Autore Viesītes novada dzīvesstāstu stāstniekus izvēlējās gan tādus, kuri dzīvo Viesītes novadā, strādā ārpus novada kādā citā pilsētā vai ārzemēs, gan arī tādus stāstniekus, kuri dzīvojuši novadā, bet nu pārcēlušies dzīvot citur. Būtisks faktors, izvēloties respondentus, bija arī to stāstītprasme. Liela daļa respondentu autorei bija jau zināmi, un autorei šķita interesanti ieklausīties visu 8 respondentu sniegtajos stāstījumos, kur uzsvars tika likts uz piederību Viesītes novadam. Dzīvesstāsti ir no jaunākās paaudzes puses, proti, respondentu vecumposms no 20-31 gadam, kā arī viens respondents no vidējās paaudzes puses 50-55 gadi. Izvēloties jaunākās paaudzes respondentus, autorei šķita būtiski viņu sniegtie viedokļi, jo tajos atklājās piederība novadam. Arī respondentu skatījums uz dzīvi novadā un ārpus tā, autorei likās nozīmīgs maģistra darba izveidei.

Izvēloties respondentus, to stāstīšanas prasmei ir liela nozīme. Mutvārdu pētījumos pieredzes bagātāki stāstnieki noteikti sniegs labākus pētījuma rezultātus, jo to dzīvesstāstu varēs pētīt un analizēt, nonākot pie interesantiem rezultātiem. Plašs vārdu krājums jeb plaši lietoti un interesanti stāstījumi jebkuram mutvārdu pētniekam atvieglo un padara interesantāku pētīšanas procesu (Dewe, 2002).

Vajadzētu padomāt arī par vietu, kur tiks intervēti respondenti. Vietai noteikti nevajadzētu būt svešai, jo respondentam stāstījums vislabāk raisīsies vietā, kur viņš jutīsies ērti. Pašam intervētājam jābūt kompetentam un nevajadzētu uzdot pārāk personiskus jautājumus. Tādēļ, arī veidojot izlasi, vajadzētu padomāt vai tiešām cilvēkiem būs ko teikt par pētāmo tēmu (Zirnīte, 2014).

Būtisks ir jautājums par to, cik tad liels jābūt izlases apjomam. Izlases apjoms lielā mērā ir atkarīgs no tā, par ko ir pētījuma temats. Ja, pētījuma tematu, jāizpēta pēc iespējas dziļāk, tad svarīgi izvēlēties respondentus, kuri nepieviltu pēdējā brīdī. Ja nu gadījumā sanāk, ka respondents pēkšņi pārdomā, tad svarīgi būtu nodrošināties ar kādiem vēl citiem respondentiem, kuriem arī būtu savs viedoklis, kuru izteikt. Izlases apjomam noteikti nevajadzētu būt pārspīlēti liels, tas, tikai sarežģīs pētniecības procesu (Kropļiņš, 2004).

Respondentus, kuri atbilst pētījuma mērķim, var atrast caur paziņām, ģimenes locekļiem, radiem, draugiem. Arī ar paziņu starpniecību var atrast labus stāstniekus, galvenais vajag tikai meklēt, un tad jau atradīsies (Zirnīte, 2001). Veiksmīga respondentu izvēle lielā mērā nosaka pētījuma rezultātu, piemēram, ja nebūs izvēlēti atbilstoši respondenti, tad arī pētījums neiznāks iecerēts, var gadīties, ka sniegtajās intervijās trūks informācijas, kuru analizēt. Vai arī respondenti neko nezinās par tematu.

Secinājumi

Intervēšanas prasme ir būtiska ikvienas intervijas laikā. Lai intervija noritētu patīkamā un ērtā gaisotnē, svarīgi ir sagatavoties intervijai. Tas nozīmē padomāt, kādus jautājumus varētu uzdot, lai no respondenta dzirdētu interesantu un brīvāku stāstījumu. Dzīvesstāstu intervijas laikā gan īpaši nevajadzētu iejaukties sarunā ar jautājumiem, bet gan jāļauj respondentam pašam veidot savu stāstījumu. Pētniekam pirms vēl uzsācis veikt pētījumu, vajadzētu noteikt cik liels būs izlase, kā viņš veidos izlasi, kas tie būs par cilvēkiem, kas ietilps izlasē.

4. VIESĪTES NOVADA IEDZĪVOTĀJU DZĪVESSTĀSTI

Šajā nodaļā būs nedaudz par pašu Viesītes novada vēsturi, bet lielākā uzmanība būs veltīta iedzīvotāju dzīvesstāstiem, arī bijušo Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstiem, kuri dzīvo un strādā citur, un to analīzei.

4.1. Īsumā par Viesītes novada vēsturi

Vārds „Viesīte” senajā sēļu valodā nozīmē – vieta, vīnogu audzes. 1890.gadā Viesīte sākusi veidoties kā apdzīvota vieta, tad tās nosaukums bija Eķengrāve (tautā saukts par Āžu miestu). Bet tulkojumā no viduslejasvācu valodas, Eķengrāve ir liela ozolu audze. 16.gadsimtā Eķengrāves muiža minēta vēstures avotos. Uz muižas zemes atradās Āžu krogs (Neretas, Jaunjelgavas, Aknīstes, Jēkabpils ceļu krustojumā). 1926.gadā Eķengrāvi pārdēvēja par Viesīti, un 1928.gadā tai piešķīra pilsētas tiesības. Nozīmīgs ir arī 20.gadsimta 20.-30.gadi, tad Viesīte kļuva par ievērojamu un nozīmīgu šaursliežu dzelzceļa mezglu, kas bija lielākais sliežu platuma tīkls. Pastāvēja tas no 1916.-1972.gadam, bet tad tika slēgts un nojaukts. No Viesītes ar mazo bānīti varēja nokļūt Daudzevā, Jēkabpilī, Aknīstē, Neretā. Dzelzceļa pirmsākumi meklējami Pirmā pasaules kara laikā. Vācu okupācijas vara uzbūvēja pirmo dzelzceļu, pa to pārvadāja kokmateriālus kara vajadzībām. Viesītē vēl tagad apskatāmas vecās stacijas ēkas, kur tās vēl nav aizgājušas zudībā. Viesītē arī atjaunots un saglabāts mazbānīša sastāvs (Altbergs, 2009).

Viesītes novads ir Zemgales (Sēlijas) centrālā daļa. 2009.gadā tika apvienota bijušā Jēkabpils rajona Viesītes pilsēta ar lauku teritoriju – maģistra darba autore dzimtais Rites pagasts, Saukas pagasts un Elkšņu pagasts. Novada teritorija robežojas ar – Neretas, Salas, Jaunjelgavas, Jēkabpils un Aknīstes novadiem, kā arī Lietuvas Panevėžas apriņķi. Viesītes novada centrs ir – Viesītes pilsēta (Viesītes novads, 2014.). Pašā Viesītes pilsētas centrā ir nozīmīgs apskates objekts – Viesītes kultūras pils (skat.5.1.att.). Citos novados un pagastos ir kultūras nami, bet Viesītē ir sava kultūras pils. Tā sāka celt 80 gados pēc arhitekta L.Skujas izstrādāta projekta, bet jau 90 gados nodota Viesītes pašvaldībai - apdzīvošanai. Kultūras pilī ir divas izstāžu zāles, bibliotēka, namu pārvalde, policijas iecirknis, telpas pašvaldības darbiniekiem, koncertzāle (Tiļļa, 2013).

4.1.att. Viesītes kultūras pils, 2014. gads. (Fotoattēls no Viesītes bibliotēkas albuma)

Viesītes novads lepojas ar saviem novadniekiem, piemēram, ķirurgu Paulu Stradiņu (1896-1958), kuram par godu Viesītē ir muzejs, piemiņas plāksne, un arī iela nosaukta Stradiņa vārdā – „P.Stradiņa iela”, komponistu un pianistu Arvīdu Žilinski (1905-1903), latviešu fotogrāfijas pamatlicēju Mārtiņu Bucleri (1866-1944), Viesītes vidusskolas sporta skolotāju, no 1948.gada līdz 1979.gadam, Voldemāru Spārniņu (1925-1979.), kuram par godu nosaukts vietējais volejbola turnīrs – Spārniņa kauss, vēsturnieku Andrievu Ezergaili (1930) un citiem

Nozīmīgs objekts Viesītes pilsētā ir – Viesītes Brīvības baznīca (skat.5.2.att). Tās pamatakmens ielikts 1937.gada 15.augustā. Baznīca atklāta 1939.gada 3.decembrī. Savukārt 1994.gadā arhibīskaps J.Vanags (1958) iesvētīja vietējās mākslinieces Ligitas Caunes zīmēto un dāvināto altārgleznu. Līdzekļi baznīcas celtniecībai savākti gan no pagasta un pilsētas iedzīvotājiem, gan ejot brīvklaušās un ziedojot līdzekļus, kā arī no sabiedriskajām organizācijām (Tiļļa, 2013).

4.2.att. Viesītes Brīvības baznīcas celtniecība 30 gados. (Foto no Viesītes bibliotēkas albuma)

Viesītes novadā ietilpstošie pagasti ir nozīmīgi ar ievērojamām vietām, objektiem un cilvēkiem. Visai nozīmīgs ir pieminēšanas vērts Saukas pagastā ietilpstošais – Saukas dabas parks, kas izveidots 1987.gadā. Dabas parka teritorija robežojas ar Rites un Elkšņu pagastiem. Parka teritorijā ir liela koku dažādība, sākot no ozoliem līdz pat mežrožu audzēm un dižkokiem. Parka teritorijā ir Lones augļu dārzi. Tā teritorija ir bagāta ar arheoloģiskiem objektiem – senkapiem un kapsētām, pilskalniem, kulta vietām, apmetnēm un citiem objektiem. Un kas gan būtu Saukas dabas parks, ja tajā neietilptu arī Saukas ezers. Saukas ezers ir vislielākais Zemgales ezers, un lieluma ziņā ir 15 lielākais ezers visā Latvijā (Saukas dabas parks, 2010.).

Savukārt Elkšņu pagastā ievērojamākie objekti ir – Elkšņu luterāņu baznīca un Ormaņkalns. Ormaņkalna skatu tornī paveras skaisti dabas skati, pavasaros tiek rīkotas sakopšanas talkas, kurās piedalās vietējie skolēni arī no blakus pagastiem. Arī Viesītes novada Rites pagasts neatpaliek no blakus pagastiem, tā teritorijā atrodas tādi objekti, kā – Ilzu baznīca, Rites bijusī astoņgadīgā skola, kurā vasarās notiek nometnes skolēniem. Rites pagasta teritorijā atrodas trīs lieli ezeri – Krīgānu, Viņaukas un Ilzu ezeri. Rites pagasts lepojas arī ar savu Stupeļu pilskalnu, kurā veikti arheoloģiski izrakumi un atrastas vēsturiskas liecības par seniem laikiem, piemēram, māla trauku lauskas, rotas.

4.2. Ērika Plēsuma (dz. Ceplīte)

Biogrāfija

Dzimusi 1960. gada 7. decembrī, Neretā. Beigusi Rites astoņgadīgo skolu 1976. gadā, Aknīstes vidusskolu 1979.gadā. No 1980. gada līdz 1988. gadam strādā Rites pārtikas veikalā par pārdevēju, bet 1987.gada 31.decembrī apprecas ar Imantu Plēsumu (1966-

2013.). Un 1988.gada 22.oktobrī piedzimst dēls Mārtiņš Plēsums, bet 1990.gada 14.februārī meita Elīna Plēsuma. Arī šobrīd, tāpat kā visus gadus, Ērika Plēsuma dzīvo un saimnieko Viesītes novada Rites pagasta „Ceplīšos”.

Intervija ar maģistra darba autores māti Ēriku Plēsumu notika „Ceplīšos”, Rites pagasta Viesītes novadā, 2014.gada 8. maijā, plkst. 14:00

Maģistra darba autorei, Elīnai Plēsumai, šķita nozīmīgi ne tikai no jaunākās paaudzes iedzīvotāju puses, bet arī no vecākās paaudzes iedzīvotāju dzīvesstāstiem, šajā gadījumā Ērikas Plēsumas atmiņu stāsta, analizēt piederību dzimtajam novadam. Jāpiebilst, ka autore respondentus izvēlējās no jaunākās paaudze puses, jo to skatījums uz dzīvi un piederību novadam, arī atrototies citur, šķita īpaši nozīmīgs.

Esmu Ērika Plēsuma, dzimusi esmu 1960.gada 7.decembrī, Neretā. Dzīvoju Viesītes novada Rites pagasta „Ceplīšos”. Mācījos Rites astoņgadīgajā skolā 1976.gadā, Aknīstes vidusskolā 1979.gadā. Tad 1979.gadā iestājos Preiļu (KPTS) Kooperatīvajā tirdzniecības skolā (neatceros vai tā riktīgi saucās..). Un tad gadu ja pieskaita klāt, tad sāku strādāt 1980.gadā Jēkabpils patērētāju biedrībā – Rites veikalā. Un tad nostrādāju līdz 1988.gadam. 1987.gada 31.decembrī apprecējos ar Imantu Plēsumu. 1988.gadā 22.oktobrī piedzimst dēls Mārtiņš, 1990.gada 14.februārī meita Elīna. Tagad strādāju lauku saimniecībā „Ceplīši”.

Ērikas Plēsumas dzīvē bijušas arī nepiepildītas vēlmes, tomēr ģimenē iecienītais pārdevējas amats guvis virsroku. No „Ceplīšu” apkārtējiem kaimiņiem dzirdēts, ka Ērika Plēsuma tolaik 80 gados bijusi ļoti laba un zinoša pārdevēja, tādēļ vietējie iedzīvotāji ne tikai nāca uz veikalu pēc pārtikas precēm, bet arī pēc sadzīvviskiem padomiem.

Sākumā gribēju iestāties Rīgas Kooperatīvajā tehnikumā par precīzini, bet, tā kā mamma [Velta Ceplīte dzimusi 1925.gada 15.jūnijā] arī strādāja par pārdevēju pirms manis, tad biju jau izlēmusi, ka arī gribu tādu darbu, kas tepat pie mājām. Jau kopš bērnības biju pieradusi pie veikala, vienmēr gāju mammai kaut ko nebūt palīdzēt veikala darbos, putekļus slaucīt, tukšās pudeles likt kastēs.

Svarīga pēc atmiņu autores domām ir vieta, kur dzīvo – galvenais, ka laukos un mājās. Par dzīvi pilsētā vai ārzemēs nevar būt ne runas, jo pie laukiem no agras bērnības ir pierasts, jo tur dzīvo visa ģimene, tādēļ jūtas piederīga Viesītes novadam. Savu piederību apliecina ne tikai ar dzīvošanu novadā, bet ar smagu darbu lauksaimniecībā.

Galvenais, ka savās mājās un laukos. Pilsētā nepatīk, tur nav ko darīt... akmeņi, karsts, ierobežota telpa. Laukos esi pats sev saimnieks... it kā. Vispār jau jā, jūtos piederīga novadam. Kas rada piederības sajūtu.. Nezinu, te visa dzīve pagājusi. Te dzīvojuši mani

vecāki, te mani bērni dzīvo, zeme mūsu. Katrs zemes stūrītis pazīstams. Nu nezinu. Piederīga.. tikai ar darbu un dzīvojot šeit, kā tad savādāk.

Piederības sajūta novadam izpaužas izlasot kaut vai kādā grāmatā Viesītes novada Rites pagasta nosaukumu. Arī ģimene, labi kaimiņi rada piederības sajūtu Viesītes novadam.

Kad izlasu, piemēram, kādā grāmatā Rites nosaukumu, tad rodas tāds prieks, ka es arī šeit dzīvoju un pazīstu šo vietu. Arī caur labiem kaimiņiem, draudzīgiem, izpalīdzīgiem kaimiņiem, un caur ģimeni...laikam.

Interesanti bija uzzināt, kas pēc atmiņu autore domām, ir identitāte, jo atklājās, ka tā ir piederība konkrētām lietām. Būtiska Viesītes novada iedzīvotāju atšķirības zīme no citiem latviešiem, piemēram, rīdziniekiem, liepājniekiem ir – runas veids. Arī atšķirīga nekad nav jutusies, atrodoties citā pilsētā. Atrodoties citā novadā, vietējie tomēr var pateikt pēc izrunas, ka nāk no cita novada.

Manuprāt, identitāte ir piederība savai tautai, zemei, tradīcijām, izcelsmei. Atšķirīga dzīvesvieta, dzīvesveids, runas veids...nu kas tad vēl...[ilgi domā] daba. Nē neesmu jutusies atšķirīga. Starp draugiem arī nekad neesmu jutusies atšķirīga. Cik tad man to draugu ir, visi tepat vien grozās. Valodas ziņā var būt, ka var atšķirt pēc izrunas. Bet nu nevienu vēl neesmu satikusi tādu, kas man pateiktu, ka neesmu vietējā.

Savā dzimtajā Viesītes novadā lepojas ar Rites pagasta dzimtajām mājām „Ceplīšiem”, jo ir sava saimniecība. Tomēr laukos ne viss ir „rožains”, nākas saskarties ar visdažādākajām grūtībām kādas jāpārvar zemniekam.

Ar ko tad es varu lepoties... [domā ilgi] nu nezinu...ar to, ka saimniecība nostādīta tā, ka var izdzīvot, ar to, ka māja sakopta, lauki apstrādāti. Bet tad ir tas mūžīgais jautājums kā to visu ražu novākt un uzturēt visu kārtībā. Nelepojās ar to, ka kaut kas neizdodas reizēm kā plānots, trūkst kam naudas. Ja esi saplānojis vienu darbu, bet tas pajūk... tā jau ir lauku dzīves eksotika. Kad viena neražas gada dēļ tiek zaudēti vairāku gadu darbs un naudas līdzekļi ar līdz ar to. Nezinu, drošības sajūtas man tāpat nav... nu nekādas.

Viesītes novadā diemžēl pastāv bezdarbs un trūkst darba vietu, kā jau mūsdienās tas ir katrā Latvijas nostūrī. Tādēļ autore izsaka, kādus uzlabojumus vēlētos visā novadā. Protams, ja šādi uzlabojumi reāli notiktu, tad visa novada dzīve uzplauktu, un cilvēkiem nenāktos braukt darba meklējumos uz citām Latvijas pilsētām, ārzemēm.

Lai novada vadība rūpētos par darbavietu radīšanu jaunatnei vai iespēju radīt darba vietas, lai jaunatnei nav jāizbrauc prom uz ārzemēm darba meklējumos..kaut kas jau teicis tā, ka cilvēkam pašam jā rūpējas par darba vietu radīšanu, bet ko tu cilvēks pasāksi bez nauda, bez nekā..

Viesītieši pēc atmiņu stāsta autore domām tiek raksturoti gan pozitīvi, gan negatīvi. Jāatzīst, ka katram cilvēkam ir gan pozitīvās īpašības, ar kurām var lepoties, gan negatīvās, kuras labāk izskaust. Viesītes novadam ir savas tradīcijas – ģimeņu svētki, koku stādīšana, pavasara sakopšanas talkas ne tikai Ormaņkalnā, bet visā novadā. Maģistra darba autore atzīst, ka katrs Rites pagasta iedzīvotājs savu mājas pagalmu un tā apkārtni sakopj jau agrā pavasarī, jau pirms lielajām Latvijas talkām.

Ir gan pozitīvais, gan negatīvais. Negatīvais – plāpīgums, mantkārība, pieklājības trūkums. Pozitīvais – vienmēr gatavi palīdzēt, atbalsta ar labu vārdu. Ģimeņu svētki Viesītē. Notiek vasarā, ģimeņu apaļo jubileju svinības – apaļās jubilejas. Atzīmējot to, katra ģimene iestādīja pa kociņam Viesītes teritorijā. Ir arī pavasara sakopšanas talkas Ormaņkalnā. Ilzu baznīcas apkārtnes sakopšana.

Tikai un vienīgi raksturīgu Viesītes novadam uzskata – vēsturi un cilvēku dzīvesstāstus. Arī cittautiešos ģimenē nesaskata neko atšķirīgu, izņemot valodu un runas veidu.

Vēsture, cilvēku dzīvesstāsti... nu kas tad vēl... Vecmamma bija lietuviete, arī draugi un kaimiņi lietuvieši, krievi. Viņos tas savādākais būtu runas veids, it kā nekas vairāk... cilvēki kā cilvēki, jau pierasts. Vietējie tādi paši jau vien ir.

Dzīvojot visu mūžu Viesītes novada Rites pagastā, pamanītas arī pārmaiņas kopš Latvija 2004.gadā iestājās Eiropas Savienībā. Tomēr ES ne tikai atnesusi pozitīvo, bet arī negatīvo ar ko nākas saskarties katram iedzīvotājam.

Lauki kļuvuši vairāk sakoptāki, vairāk tiek izmantota lauksaimniecības zeme, uzlabojusies ceļu kvalitāte, zemes ceļiem uzliets asfalts. Liekas apgrozāmās naudiņas palicis vairāk kā agrāk, tad bija tikai piena nauda. Cenas cēlušās, dažām precēm pat neadekvāti, lauktechnikai, celtniecības precēm.. nu visam var teikt. Kritusies cena vienīgi mobilajiem sakariem, elektronikai. Latiņš bija ļoti mīļš, eiro nauda tāda sveša liekas. Grūtības skaitot monētas, bez tam liekas, ka preces ir palikušas dārgākas un naudiņa aizskrien ātrāk.

Ar PSRS laikiem saistās aizliegtā runas brīvība, bērnība, skolas gadi. Šajos laikos no PSRS laikiem gribētu – algotu darbu. Tolaik skolās pieticis ar vienkāršu kladi un pildspalvu, bet tagadējos laikos nepieciešamas dažādas burtnīcas. Maģistra darba autore atklāj, ka skolas laikā, kad vēl gājusi Neretas vidusskolā, tad pilna skolas soma bijusi ar dažādām kladēm, un cenas tām arī nebija no tām lētajām. Skumji un lieki izmesta nauda likusies tad, kad burtnīcas vajadzējis tikai puslīdz aizpildīt. Autorei PSRS laiki saistās ar gardām konfektēm, noteikti tāpēc, ka tajās nebija E vielu, kā arī īstu Latvijas cukuru un kafiju.

Melnbaltais televizors! [smejas]. PSRS laikos pagājusi visa mana bērnība, skolas gadi. Ar meliem, ar to, ka jādomā, ko runā, lai nepateiktu skaļi kaut ko, to ko nedrīksti... pēc

kā varētu būt kādas sekas. Protams, no PSRS laikiem šajos laikos gribētu algotu darbu ar sociālajām garantijām. PSRS laikos jau pēc pusotra gada es ietu pensijā. Skolās parastās darba klades bez visādām tur darba burtnīcām. Fabrikas „Laima” garšīgās konfektes. Tagad tās negaršo tā kā toreiz, Uzvaras karameles Bon-bon, kurām iekšā bija halva, īrisi. Latvijas ražojuma cukuru, Liepājas kafiju... toreiz tas bija Ohoho! Toreiz kafijas pupiņas maksāja 20 rubļi kilogramā augstākā labuma pupiņas, šķīstošā 6 rubļi simtgramīgā burciņa. Visām precēm visā valstī bija vienādas cenas, ja spainis vienā vietā maksāja 10 rubļus, tad arī otrā vietā tikpat nevis kā tagad cenas atšķiras. Un desa toreiz garšoja pēc desas, jo nekādas E vielas klāt nelika.

Sava Viesītes novada nākotni noteikti gribētu redzēt uzplaukstošu, lai ārzemniekiem netiktu pārdota zeme, bet savā zemē saimniekotu vietējie zemnieki. Gribētu arī uzcelt līdz galam jaunos „Ceplīšus”, kurus iesācis bija celt autores vīrs un maģistra darba autores tēvs Imants Plēsums... tomēr tas prasa lielus finansiālos līdzekļus.

Gribas cerēt, ka zemi nepārdos vairs ārzemniekiem, jo viņiem nopirkt, tas ir viegli, latviešu zemnieciņiem naudiņas nav. Protams, zaļāku, smukāku un lai lietus līst, kad ir vajadzīgs. Gribētu nākotnē pabeigt „Ceplīšu” jaunās mājas celtniecību, lai visiem ir kur dzīvot. Nostādīt saimniecību stabilāk, un pa jauno māju mazzbērnus, lai skraidītu.

4.3. Ieva Baumanē

Biogrāfija

Dzimusi 1991. gada 24. novembrī, Viesītē, bet 2003. gadā, 12 gadu vecumā, pārcēlas uz dzīvi Gulbenē. Pēc ģimnāzijas beigšanas pārcēlas uz dzīvi Rīgā. Darbi Rīgā bijuši dažādi, šobrīd strādā apģērbu veikalā par pārdevēju.

Intervija ar Ievu Baumanī notika Rīgā, Mežciema 23, 2014. gada 20. aprīlī, plkst. 17:00

Esmu dzimusi 1991.gada 24.novembrī,Viesītē, bet 12 gadu vecumā pārcēlos uz Gulbeni. Pabeidzu Gulbenes novada Valsts ģimnāziju un nu jau gandrīz 3 gadus dzīvoju un strādāju Rīgā. Darbi man bijuši visdažādākie, sāku ar darbu kioskā Narvessen, tad ceptuvē, bet tagad strādāju par pārdevēju apģērbu veikalā.

Jau pamatskolas klasē Ievai bijuši plāni nākotnei, sākumā gribējusi būt apģērbu dizainere, bet pēc devītās klases, sapratusi, ka prātīgāk ir pabeigt vidusskolu. Arī bērnības atmiņas saistās ar dzimto Viesītes novadu, kur tik daudz kas piedzīvots kopā ar dvīņu māsu.

Bija dažādas idejas.. pati pirmā, ko atceros, tas bija, kad piektajā vai sestajā klasē mācījos.. mēs ar māsu zīmējām kleitas un citus apģērbus, domājām, ka būsīm dizaineres vai modeles... bet tā doma palika tikai doma. Devītajā klasē gribēju iet uz pārtikas tehnologiem, bet izlēmu labāk turpināt vidusskolu. Pabeidzu skolu un neko nebiju izdomājusi, gribēju gadu pastrādāt un iet mācīties kādā no augstskolām, matemātika man vienmēr patikusi, bet nu jau būs 3 gadi nostrādāti... kas zin, varbūt nākotnē.. Vasaras beigās pie vecvecākiem Viesītes laukos no siena pļavas saveda ar traktoru siena gubas uz pagalmu, lai vieglāk kūtī sanest sienu. Atceros, ka vienā reizē, kad mums ar māsu bija kādi desmit gadi, mēs spēlējām paslēpes, ķerenes, ložņājām cauri gubām, mums bija tik jautri, ka vienā tādā reizē uznāca lietus, un nepaspējām ne gubas ar plēvi apsegt neko un pašas bijām izmirkušas cauri slapjas [smejas].

Ar vecākiem prombūtnes laikā, strādājot un dzīvojot Rīgā, attiecības uzlabojušās, jo vecāki retāk redz savu meitu mājās. Bieži vien sazvanās ar māsu, jo māsa jau no skolas gadiem ir kā labākais draugs. Dzīvesstāsta autorei svarīga ir vieta, kur dzīvot. Darba dēļ reizi mēnesī sanāk aizbraukt uz dzimto Viesītes pilsētu.

Vispār ir mainījušās attiecības ar vecākiem, kļuvušas tuvākas...reizi mēnesī mēģinu aizbraukt ciemos uz Viesīti. Tagad spēju novērtēt vecākus, ģimeni un draugus. Attālums ļauj saprast, kurš cilvēks tev dārgs, kurus tu gribi satikt un kurus nē. Esmu cilvēks, kam nepatīk bezjēdzīgi tērēt laiku, piemēram, stundu braukt uz darbu, tāpēc es strādāju tur, kur varu ar kājām aiziet 15 minūtēs. Svarīgi, lai tuvumā būtu kāds veikals un lai mājās var kājām aiziet no centra, ja transporta vairs nav... un man tā ir. Tagad laikam esmu pieradusi pie Rīgas dzīves, bet brīvdienās gan gribas uz laukiem.

Dzīvojot Rīgā, nezūd arī I.Baumanes piederība dzimtajai vietai – Viesītei. Tomēr jūtas piederīga arī citām vietām, kur dzīvojusi. Savu piederību Viesītei apstiprina, ja kāds prasa par dzimto vietu. Pēc autores domām, piederība dzimtajai vietai izpaužas ar pasākumiem, kas saistīti ar vēsturi novadā, atmiņām.

Dzimtai vietai Viesītei jūtos piederīga, jo tur piedzimu un neilgu laiku pamatskolā gāju, bet Gulbenei arī jūtos piederīga.. tur ar pavadīti skolas gadi. Bet tagad esmu Rīgā deklarējusies, Rīgā piederību var just tikai tam rajonam, kurā tu dzīvo vai dzīvoji, kur viss ir pazīstams, kur ir atmiņas.. Nu ja kāds prasa, kur dzimusi esmu, skolā gājusi, tad tā arī saku, ka Viesītē. Šad tad internetā kāda ziņa uzpeld par Viesīti, un tad padomāju, to vietu es zinu. Jebkurš pasākums, kas saistīts ar vēsturi, pētījumiem, palīdz izjust piederības sajūtu, ja tev tur ir atmiņas, piedzīvojumi.. tur dzīvo tavi radnieki, vecvecāki, tur es esmu dzimusi un skolā gājusi.

Identitāti autore raksturo, kā piederību līdzīgi domājošajiem draugu grupās. Kā arī Viesītes novada iedzīvotājus raksturo, kas lieki nerunā, bet čakli dara darbus. Atrodoties Anglijā gan jutusies atšķirīga. Viesītes iedzīvotājiem itin raksturojoša īpašība ir – šaurā un platā „e” burta lietošana.

Identitāte ir piederība līdzīgi domājošajiem. Tā parasti veidojas konkrētās draugu grupās, kur visi ir vienoti, bet tomēr katrs individuāls. Rīdzinieki ir lepnāki, slinkāki. Viņi nesaprot, kā laukos cilvēki dzīvo, strādā, viņiem liekas tas nepieņemami. Viņi visu nopirkt gatavu...viņi, tie, kuriem nav lauku, pat neiedomāsies, ka to pats var izaudzēt. Viesītes novada iedzīvotāji zina, ko nozīmē smags darbs no agra rīta līdz vēlam vakaram.. ka pats var izaudzēt visu bez nekādām ķīmijām. Viesītieši daudz nerunā, bet ir čakli laba darba darītāji. Kad biju Anglijā 2009.gadā, tad tiešām varēja just atšķirību, ka tu esi citā vidē, bet Rīgā tā nav. Darbā iepazīsties ar blakus strādājošu cilvēku, pirmais ko jautā – no kurienes esi, ja atbild – Latvija, tad atbilde – nevar būt, es arī [smejas] no kuras pilsētas nu tā.. Bet latvieši gandrīz katrā iestādē strādā, tā kā viss lielākoties notiek latviešu valodā. Man radi dzīvo Brocēnos, Saldus novads, viņi tur tās galotnes rauj nost un ir mazliet savādāka runāšanas maniere nekā Vidzemē. Viesītiešiem izteikts ir šaurā un platā e burta lietošana.. nu ja nu darbā kādreiz pavelkam viens otru uz zoba par kāda vārda izrunu [smejas].

Lepojas ar strādīgiem novada iedzīvotājiem, dabu. Tomēr atzīst, ka jauniešiem brīvajā laikā tur īsti nav ko darīt, uz ko maģistra darba autore var piebilst, ka ir gan ko darīt. Savā novadā vēlētos, lai uz visiem zemes ceļiem, ne tikai lielajiem autoceļiem, būtu uzliets asfalta segums. Gribētu arī jauniešu centru, darbavietas.

Cilvēki tur zin, kas ir darbs, nevis visa nopirkšana veikalā.. ar dabu un.. gadalaiki tur arī nav kā citur, tagad ar gribētos tur aizbraukt kā reiz pavasaris būs drīz pilnā plaukumā. Jauniešiem brīvajā laikā tā īsti tur nav ko darīt, varētu tur uzbūvēt kādu jauniešu centru, arī darbavietas derētu, lai skolnieki kaut vasarās varētu pastrādāt algotu darbu un sapelnītu sev naudiņu. Zinu, ka tur uz visiem ceļiem vēl asfalts nav uzliets, takā jā tas arī derētu [smejas]. Tās pašas darbavietas, lai citiem nenākas aizbraukt uz ārzemēm vai citām Latvijas pilsētām un novadiem.

Vietējiem novadniekiem nesaskata kādas krasas atšķirības no citiem novadu iedzīvotājiem, vienīgi valodas izloksne atšķiras. Par iecienītu tradīciju autore uzskata Viesītes pilsētas svētkus, kur no malu malām sabrauc apmeklētāji. Iecienīta novada tradīcija ir – mežu dienas. Par saviem visiecienītākajiem svētkiem atzīst – Ziemassvētkus.

Katrs cilvēks ir ar kaut ko īpašs vai atšķirīgs. Es domāju, ka novada iedzīvotājiem nav atšķirīgu pazīmju, vienīgi valodas izloksne. Kā jau teicu ee, tad arī tas, ka Viesītieši zin, kas ir darbs. Viennozīmīgi vasarās tie ir pilsētas svētki, kura laikā notiek arī motokross.. tad

jau arī daudz cilvēku ir Viesītē, sabrauc cilvēki no visa Viesītes novada, lai skatītos motokrosu, nu jā ir arī tādi, kas piedalās ar saviem braucamajiem. Liekas pilsētas svētkos Viesīte ir pati skaļākā.. un pavasaros ir kociņu stādīšana.. nu kā tur bij, aa tās saucamās meža dienas, jā meža dienas, atceros agrāk bij tādas uzlīmītes ar Viesītes novada meža dienām, nu tas bij vēl tajos laikos, kad Viesītē bij mežniecība. Vismīļākie svētki Ziemassvētki, jo tas ir laiks, kad visi sanāk kopā Viesītē, pasniedz dāvanas un pasaka paldies. Tad arī sniegs tiek gaidīts, kura parasti nav, bet ir tikai pēc svētkiem, kad jau uz darbu jāiet [smejas]. Ziemassvētkos izrotājam eglīti, klājam svētku galdu, cenšamies gatavot tos deviņus ēdienus.. nu un tas ir tāds kluss laiks, kad tiek gaidīts brīnums.. em.. arī baznīcas apmeklējums neizpaliek, un ja vien ir sniegs tad ejam uz kalnu slēpot vai ar ragaviņām vizināties.

Viesītes pusei kā visraksturīgāko objektu atzīst – Viesītes kultūras pili. Bet būdama Rīgā, ilgojas pēc ģimenes, vecvecākiem un novada dabas. Ciemojoties Viesītē, mēdz apmeklēt Viesītes amatnieku tirdziņu. Bibliotēku gan vairs nesanāk apmeklēt, jo nav bijusi vajadzība, kā vien skolas laikā.

Mhm.. nu apkārt ir daba.. mhm.. Viesītes Kultūras pils! Tā ar to tornīti pašā Viesītes centrā, nu un kas tad vēl.. aa, mums ir savs dabas parks, Saukas dabas parks, es tik nezinu cik viņš liels tur bija, bijusi viņā vai tik nebiju kādā ekskursijā, kad vēl Viesītē skolā gāju.. atceros tur daudz koku bij.. lielas teritorijas. Nu vēl baznīcas, un vai tik mūsu pusei nebij raksturīgs tas zedeņu žogs, kuru taīsa nevis no dēlīšiem, bet kā tur bija.. ee... no sīkiem koku stumbriem. Arī sakoptās kapsētas.. lai gan ir tādi senkapi, kuri sen jau kā aizauguši. Man pietrūkst mājas, it īpaši māsa un brālis, kuri dzīvo Gulbenē. Arī vecvecāku Viesītē pietrūkst, pie viņiem sanāk tik svētku reizēs aizbraukt, Viesītes daba jau pati par sevi vilina.. nevis nīkt Rīgā četrās sienās vai pašā pilsētā, bet doties uz laukiem, mierā un klusumā. Kad esmu Viesītē, tad apmeklēju amatnieku tirdziņus, zinu, ka tie notiek katru otro nedēļu Viesītē. Kad jau esmu tad aizeju uz tiem, tad tur vis kaut ko var redzēt un iegādāties par lētām naudiņām.. nu tas ir apmēram tas pats, kas Rīgā Kalnciema kvartāls, tik Viesītē tas ir mazāks. Bet koncerti, tie ir retāk. Ir sanācis ar brāli iet uz bibliotēku, jo viņš lasa grāmatas. Skolā, kad mācījos Viesītē, tad skolas darbiem gāju meklēt bibliotēkā materiālus par Viesītes vēsturi.

Rados gan nav cittautiešu, kā vien pamatskola klasē gājusi lietuviešu meitene, kas pratusi latviski runāt. Seko līdzī arī jaunumiem par novadu, kā arī zina, kas notiek Viesītes novadā par būtiskām izmaiņām, pateicoties ES, kopš Latvija 2004.gadā tajā iestājās. Savā dzīvē gan neuzskata, ka kaut kas būtu mainījies, pateicoties ES.

Nav, pat krievu rados nav. Viesītē, ka vēl skolā gāju, tad klasē gāja lietuviešu meitene, bet viņa raiti latviski runāja. Visur taisa Eiropas projektus, ceļ ēkas, bērnu laukumus atjauno vai izveido jaunus. Mana vecuma jaunieši un ne tikai brauc strādāt uz pilsētām kā es, retais paliek novadā.. ja vecākiem ir liela saimniecība, tad nākas to pārņemt. Par Viesītes novada ceļiem tagad arī lepni var braukt, nav kā kādreiz, kad vajadzēja kratīties pa bedrainiem grants ceļiem [smejas]. Neko īpašu neizjūtu, vienīgi, ka uz kaimiņzemēm var bez pases braukt. Domāju, ka eiro ieviešana rada tikai problēmas, jo nauda ir smaga un to ir vienkārši viltot. Arī veikalā darbā jābūt uzmanīgam, vienmēr pārbaudu kādu naudu maksā cilvēki. Tagad liekas, ka tās naudas makā ir daudz, bet vērtības viņai nav kā latam.

No vecāku stāstītā par PSRS laikiem min to, ka tajos laikos bijusi uzspiesta krievu valoda. Savā dzīvē autore arī gribētu pārmaiņas ar mierīgāku un sabalansētu dzīvi nekā tā ir šobrīd. Par studijām Latvijā gan nedomā, domājams tāpēc, ka ārzemēs studijas citviet ir par brīvu. Par darba iespējām novadā gan nav pozitīvu atsauksmju.

Stāstīja, to, ka bija uzspiesta krievu valoda ne tikai Viesītē, bet visā Latvijā.. un, ka nevarēja iet uz baznīcu, arī uz ārzemēm bija grūti tikt vai pat neiespējami. Par tiem laikiem jau vis kaut kas stāstīts un dzirdēts... Tādus laikus domāju, ka es pati negribētu piedzīvot, tagad tā pasaule ir attīstītāka, cilvēkiem vairs nav tāda PSRS laiku cilvēku domāšana.. nu vismaz ne jauniešiem. Gribētu... šobrīd dzīvoju dzīvoklī, bet gribētos nelielu vienstāva mājiņu ar pagalmu. Arī par augstskolu esmu domājusi.. bet nezinu vai studēt gribētu tieši te Latvijā.. Pirms kādiem sešiem vai septiņiem gadiem uztaisīja skeitparku Viesītē, tad ļoti daudz sarosījās jaunieši, daudzi sāka skeitot vai ar bmx riteņiem braukāt.. bet tādas kā darba iespējas retajam tik gadās, parasti jau brauc strādāt uz lielajām Latvijas pilsētām.. vai ārzemēm un tik ciemos atbrauc uz Viesīti.

Sava novada nākotni redz nedaudz drūmās krāsās, ja vien kas krasi nemainīšoties, kā jaunu darbavietu izveide novadā. Bet savu nākotni redz Rīgā, vismaz šobrīd. Savam novadam, protams, novēlētu attīstīties – jaunas darbavietas un skolas. Nākas atzīt to, ka viesītieši strādā bezdarba dēļ arī lielajās Latvijas pilsētās, un brīvdienās brauc uz Viesītes laukiem.

Ja tagad nav darba, tad nākotnē, ja necels rūpnīcas, tad turpināsies bezdarbs. Daba noteikti saglabāsies tāda pati.. hmm, ja vien nebūs kādas krasas klimata izmaiņas. Vēlētos, lai nākotnē viss plauktu un zeltu [smejas]. Lai vairāk cilvēkiem būtu iespēju, dzīvot un strādāt savā novadā, savādāk tagad ir tāda situācija, ka tik brīvdienās cilvēki brauc uz laukiem. Rīga ir vienīgā Latvijas pilsēta, kur ir kaut kādas izaugsmes iespējas, bet tie cilvēki

kam blatiņš - radi vai draugi, kas bez pieredzes tevi ieliek augstos amatos, tie var izsisties jebkurā pilsētā.. takā šajā brīdī savu nākotni redzu Rīgā. Novadā - lai būtu darbs un skolas!

4.4. Kristīne Gumeņuka

Biogrāfija

Dzimusi 1991. gada 24. oktobrī, Viesītē. 2000.gadā ar ģimeni pārceļas uz Rūjienu, kur iet arī skolā. Studējusi Latvijas Universitātes Paula Stradiņa medicīnas koledžā, Rīgā. Paralēli studijām strādājusi, bet pēc studiju beigšanas 2014.gada sākumā devās strādāt uz Angliju, Varintgtonas pilsētā, nelielā apģērbu veikalā par pārdevēju.

Intervija ar Kristīni Gumeņuku notika Rīgā, Mežciema 23, 2014. gada 22. aprīlī, plkst. 15:00

Esmu dzimusi 1991.gada 24.oktobrī, Viesītē, bet 2000.gadā ar ģimeni pārcēlāties uz Rūjienu, takā tagad esmu Vidzemniece. Mācījusies arī esmu Rūjienas pilsētā. Studiju gadus pavadīju, mācoties Jūrmalā, Latvijas Universitātes Paula Stradiņa medicīnas koledžā. Studiju gados papildus mācībām strādāju un dzīvoju Rīgā, taču pēc studiju beigšanas, izlēmu aizbraukt uz Angliju. Nu jau nepilnu gadu strādāju Anglijā, Varintgtonā, nelielā apģērbu veikalā. Pēc vidusskolas beigšanas nevarēju izlemt starp divām dažādām augstskolām un studiju virzieniem. Izvēle bija par labu medicīnas koledžai, jo bija iespēja apvienot ar darbu, kas man uz to brīdi likās arī piemērotākais variants, jo bija vēlme pēc iespējas ātrāk pašai nostāties uz savām kājām un dzīvot patstāvīgi. Iegūtā profesija, sociālā rehabilitācija, sniedza citu dzīves skatījumu uz dzīvi, nebūt nenožēloju izvēli. Beidzot koledžu, zināju, ka gribu iegūt nākamo diplomu, bet pašai sasniegt to ar saviem spēkiem nebija iespējams, un no vecāku palīdzības atteicos, tāpēc nolēmu aizbraukt. Patreiz gaidu septembri, lai turpinātu studijas ārzemēs un iegūtu nākamo diplomu.

No bērnības atceras ģimenes kopā būšana brīžus, kuros svarīga nozīme un loma bijusi katram ģimenes pārstāvim. Strādājot Anglijā atzīst, ka atalgojums ir daudz lielāks, vairāk arī brīvā laika. Tomēr dzīve tā krasi no Latvijas dzīves tur neatšķiras, vismaz autore nejut lielu atšķirību. Kā iemeslus aizbraukšanai uz Angliju min – vēlmi pēc pārmaiņām, lielāka atalgojuma, Latvijā nav bijis darba pēc studiju pabeigšanas.

Atmiņā man bieži ir tie mirkļi, kad visa ģimene rosās pa virtuvi, lai pagatavotu mājās gatavotus pelmeņus, kur pats galvenais pavārs ir tētis. Katram ir savi mazie uzdevumi, ko katrs dara, protams, tētis mums māsām visu atkārto vairākkārtīgi, lai pašas nākotnē zinātu, kā mīklu sajaukt, pagatavot pildījumu un citus šefpavāra noslēpumus. Pat

līdz brīdim, kad pelmeņi katlā vārās, visi pavadījām šo laiku virtuvē, runājot par veciem, smieklīgiem ģimenes atgadījumiem. Protams, kopējā ēšana pašās beigās. Kopumā neteiktu, ka mana dzīve krasi atšķiras. Ikdienā ir darbs, uz kuru jāiet, rēķini, kas jāmaksā. Atšķirība laikam būtu tā, ka pašreiz man ir vairāk brīvā laika, ko parasti pavadu apskatot apkārtnes pilsētas vai vienkārši paziņu lokā. Dzīvi izmaina tas, ka nav jādomā par to, kā izdzīvosi līdz mēneša beigām, pat ja visa mēneša garumā dari ko gribi un pērc ko gribi. Viens no galvenajiem iemesliem aizbraukšanai bija tas, ka man gribējās pārmaiņas savā dzīvē. Likās, ka dzīvē kaut kā pietrūkst. Kā otro iemeslu varu minēt to, ka pirms kvalifikācijas darba uzsākšanas pametu savu darbu, jo man neizsniedza atvaļinājumu pietiekamā daudzumā, lai sagatavotos darba izstrādei un aizstāvēšanai, tāpēc nekas cits neatlika, kā pamest darbu. Pēc tam centos sameklēt darbu, bet nesekmīgi.

Dzīvojot Rūjienā pieradusi pie cita dzīvesveida, tomēr reizēm gadoties gremdēties atmiņās par Viesītes novadā pavadītajiem gadiem bērnībā. Reizē, pietrūkst arī māju, mājās gatavota ēdiena, draugiem. Dzīvesstāsta autore atzīst, ka ir pieradusi pie dzīves Anglijā un jūtoties kā mājās, autorei svarīgi ir arī uzzināt par vietējo tradīcijām, neaizmirstot savas.

Godīgi sakot, laikam Rūjienā esmu atradusi no Viesītes, un studiju gados esmu atradusi no Rūjienas. Studiju laikā uz mājām Rūjienā braucu labi, ja 2-4 reizes gadā, svētku reizēs, kad nebija ne skola, ne darbs. Varu teikt, ka man mājas tik ļoti nepietrūkst, pateicoties mūsdienu tehnoloģijām, sazinoties ar ģimeni un draugiem, cik bieži vien iespējams. Reizēm, protams, ilgojos pēc mājās gatavota ēdiena, draudzenēm, ar kurām varu kaut kur satikties un parunāt klātienē, taču, ja ir kādas lietas, kas ļoti pietrūkst, un, ko reizēm ļoti gribas dzirdēt, tad tā ir dzimtā valoda. Varu teikt, ka jūtos kā mājās. Uzskatu, ka katrai personībai ir savi uzskati un savs temperaments, ko nevar pielīdzināt ar tautību. Ir cilvēki, ar kuriem viegli var uzturēt sarunu un ar kuriem nē, ir tikai jāatrod šie cilvēki. Ir daudzas tradīcijas un svētki, kas krasi atšķiras no latviešu, ir tikai izvēle - pieņemt tās vai nē. Es esmu no tiem cilvēkiem, kas grib iepazīt kaut ko jaunu, un daudz prasu britu cilvēkiem par viņu tradīcijām, svētku reizēs mācos no viņiem, bet, tajā pat laikā, pastāstu par to, kā tas ir manā valstī, un cenšos pie tā pieturēties, jo man tas ir svarīgi. Ar valodu ir interesanti, pieradusi esmu, bet tas reizēm nav tik viegli, jo katram britu cilvēkam ir savs akcents, bet pašreiz vairāk lieku uzsvaru uz to, lai kontaktētos ar britiem, nevis cittautiešiem, jo vēlos uzlabot savu angļu valodu.

Prombūtnes laikā daudz biežāk nākas zvanīt uz mājām, sarunas veidojas ar ģimeni daudz sirsnīgākas nekā iepriekš. Svarīgi autorei ir dzīvot vietā, kur var sajust mājīguma sajūtu, kā arī justies brīvi, ērti. Jūtas vēl piederīga dzimtajam Viesītes novadam, piederības sajūtu rada – cilvēki dažādos gada gājumos. Piederības sajūtu rada arī novada pasākumi,

kuros var satikt sen neredzētus draugus. Identitāti raksturo kā to, kas cilvēki ir, viņu iekšējo pasauli – domas, jūtas. Uzskata, ka identitāte, gadiem ejot, var mainīties.

Pavisam noteikti.. pašreiz es daudz biežāk zvanu uz mājām vai sazinos caur skype, sarunas arī bieži veidojas daudz sirsnīgākas un dziļākas nekā iepriekš, taču apciemot vēl nav sanācis. Jā, man ir svarīgi, kur dzīvoju. Man ir svarīgi, lai vietā, kur dzīvoju varu sajūst mājīguma sajūtu un es justos ērti un brīvi. Vairāk vai mazāk teiktu, ka jūtos piederīga savai dzimtajai pusei. Katrā Latvijas pusē ir savas valodas īpatnības, nelielas ēdiena atšķirības, savi svētki, kas tiek svinēti, vietas, kur bieži sanāk kopā, lai kaut ko nosvinētu vai vienkārši pavadītu labā kompānijā. Kā galveno uzsvaru šai piederības sajūtai es teiktu, ka rada cilvēki dažādos gada gājumos. Piederības sajūtu pavisam noteikti rada novada pasākumi, kas ir gan kā tradīcija, gan kā vieta, kur vari pēc ilgāka laika satikt neredzētus cilvēkus, draugus, kas visi kopā rada šo sajūtu. Identitāte parāda, kas mēs esam, tā raksturo mūs pašus – spējas, domas, jūtas, vēlmes. Tā var mainīties laika gaitā, viss ir atkarīgs no tā, kas mēs dotajā brīdī esam, piemēram, skolēns, students, vecāks, kādas profesijas pārstāvis. Un vietējā identitāte norāda piederību kādai konkrētai vietai, tautībai.

Kā vietējo novada iedzīvotāju atšķirību uzskata – valodu. Komunikācijas ziņā Anglijā jutosies atšķirīga. Viesītes novadā gan negribētu neko mainīt, jo nesaskata neko, kas būtu jāmaina. Saskata arī negatīvās īpašības viesītiešos – skaudīgums, cittautieši liekas daudz draudzīgāki un atvērtāki par latviešiem. Maģistra darba autore gan piebilst, ka ne visiem novadā piemīt tik negatīva īpašība.

Viena no galvenajām atšķirībām ir valoda, kas atšķiras. Visi runājam latviešu valodā, taču katram novadam ir raksturīgas savas valodas īpatnības un atšķirības. Komunikācija, protams, ir neatņemama lieta, dzīvoju pilsētā, kur ir ļoti daudz iebraucēju. Latvieši šai pilsētā man ir zināmi tikai kādi 10, tāpēc man angļu valoda ir kā galvenā sazināšanās valoda, krievu valoda arī ir ļoti noderīga. Daudziem iebraucējiem ir problēmas ar angļu valodu, bet viņi to neuzskata par trūkumu, jo šai pilsētā ir ļoti daudz viņu.. valsts pārstāvji, tādēļ angļu valodas nezināšanu viņi neuzsver kā trūkumu. Šajā laika posmā esmu iemācījusies čehu, slovāku un poļu valodu nelielai komunikācijai, jo darbā visu laiku ir šie cilvēki un ilgu laiku ar viņiem esmu dzīvojusi kopā. Šo atšķirības un reizēm arī nepieņemības sajūtu man tieši visvairāk rada valoda. Un citi jau arī atšķir, ka nāku no citas valsts, jo komunicējot, to jau var pateikt pēc mana akcenta.. ka esmu iebraucēja. Savā dzimtajā Viesītes novadā lepojos ar to, ka pagasti gan lielāki, gan mazāki ir sakopti, tas rada sakoptības sajūtu gan vietējiem iedzīvotājiem, gan iebraucējiem. Varu teikt, ka manā novadā ir daudz apskates objekti. Nesaskatu savā dzimtajā Viesītes novadā lietas, ar kurām nevajadzētu lepoties. Laikam neko negribētu mainīt, jo visu laiku Viesītes pilsēta un novads

attīstās, visu laiku tiek realizēti dažādi plāni un būvniecības objekti. Par savu novadu varu teikt vienu, ja būs jaunienācējs, tad būs grūti iedzīvoties, jo viesītieši no sākuma ilgu laiku novēro cilvēku, pirms to spēj pieņemt. Varu minēt, ka ārzemnieki pavisam noteikti nav tik skaudīgi, kā mēs latvieši, ārzemnieki ir arī daudz draudzīgāki un pozitīvāki.

Uzskaita arī iecienītākās ģimenes tradīcijas katrā gada laikā, bet pašai vistuvākie ir un paliek Ziemassvētki, tos uzskata par ģimenes kopā būšanas svētkiem.

Minēšu konkrēti ģimenes tradīcijas. Ziemassvētkos tā pavisam noteikti ir ģimenes kopā sanākšana, sievietēm pa dienu virtuvē rosīšanās, vakarā visi sēžas pie viena galda, arī dāvanu atvēršana, un visam novadam gan jau arī ir līdzīgi ar tradīcijām.. arī pilsētas svētki katru vasaru Viesītes pilsētā.. nu tas jau pats par sevi. Lieldienas arī ir laiks, kad visi parasti cenšas kopā sanākt, parasti tas ir tas laiks, kad visi kopā sanāk pie viena galda, olu sišanās ir obligāta nodarbe un turpmākajās dienās notiek mājas apkārtnes uzkopšana. Lielā malkas krāmēšana arī notiek Lieldienu brīvajās dienās. Maijā parasti ir kartupeļu stādīšana, kad vairāk vai mazāk visi cenšas kopā sanākt un uz ražas novākšanu arī visi kopā cenšas sanākt. Oktobra vidus ir neliels svinēšanas laiks, kur parasti visi bērni cenšas kopēji sagādāt pārsteigumu vecākiem gan uz abu dzimšanas dienām, bet galvenokārt uz kāzu jubileju. Parasti uz pirmo vai pēdējo reizi, kad tētis nolasa medus ražu, tad tas medus tiek kopēji nobaudīts, un, gatavota tiek, arī medus kūka, ja nu kāds tajā reizē nav mājās, tad maza medus burciņa speciāli no tās reizes tiek sagatavota un nodota šim ģimenes loceklim.. un no mazotnes ir kaut kā iegājies, ka svētdienās ir pankūku diena. Es teiktu, ka man vismīļākie svētki ir Ziemassvētki, ne dāvanu pēc, bet ģimenes kopā būšanas pēc. Pa dienu ļoti daudz laika tiek pavadīts virtuvē, rosoties un gatavojot ēdienus, sirsnīgās sarunās un piparkūku, pīrāgu smaržā. Vakarpuse, tā jau ir kopēja ģimenes kopā būšana, kas tiešām notiek ļoti reti, kad visi tiešām cenšas atlikt visus plānus, lai būtu mājās.

Kā raksturīgāko tradīciju Viesītes pusei uzskata – pilsētas svētkus un to norisi. Kad uzturas Viesītē, tad apmeklē vietējās zaļumballes, jo apmeklējot tās, jūtas piederīga dzimtajai vietai.

Novada pilsētas svētku gājiens cauri visai Viesītes pilsētai. Gājienu piedalās vismaz 5-15 darbinieki, kas ir katrā novada pagasta iestādē, pēc gājienu visi, arī skatītāji pulcējas pilsētas estrādē uz koncertu, taču vakara galvenais notikums ir svētku torte. Torte ir vairākas – viena liela torte no katra burta, kas ir vārdā - Viesīte, kopā septiņas tortes, lai katram apmeklētājam sanāktu vismaz pa vienam gabaliņam tortes. Šogad man nesanāks nevienu sev iecienītāko pasākumu apmeklēt, bet parasti cenšos apmeklēt zaļumballes. Parasti cenšos būt pirmajā zaļumballē, tā man ir kā tradīcija ierasties uz pirmo. Pilsētas svētki arī ir tie, uz kuriem parasti cenšos doties.

Pateicoties ES, savā pilsētā saskata pārmaiņas. Savā dzīvē gan neuzskata, ka ES būtu ko mainījusi. Atšķirībā no citiem novadiem, uzskata, ka Viesītes novads no citiem novadiem atšķiras ar Saukas dabas parku, ezeriem un baznīcu. Savā dzīvē pagaidām negrib neko mainīt.

Pilsēta ir sākusi daudz vairāk attīstīties, skolas tiek atjaunotas, iegādāts jauns inventārs. Pilsētas ēkas, ceļi tiek atjaunoti... lati nomainījās uz eiro. Grūti spriest, kas manā dzīvē būtu mainījies, laikam jau tieši man Eiropas Savienība neko nav devusi, vienīgais, ka apkārtnē ir sakopta.. atjaunota. Jebkurā gadījumā varu piebilst, ka nedomāju, ka valūtas maiņa valstī nesīs pozitīvus uzlabojumus. Uz citu novadu fona.. Viesītes novads izceļas ar Saukas dabas parku, noteikti ar ezeriem. Vasarās kad jau brīvāks laiks, un kad ciemos aizbraucu pie Viesītes radniekiem un draugiem, tad dodamies uz kādu no ezeriem braukt ar laivām.. iecienītāks no visiem ir Ilzu ezers, viņam turpat klāt ir Ilzu baznīca...njā...tai gan vajadzētu remontu. Pat ja reizēm liekas, ka gribētu savā dzīvē kaut ko pamainīt, tad tomēr varu teikt, ka pateicoties iegūtajai pieredzei tas mani ir izmainījis un padarījis par cilvēku, kāda esmu pašreiz, tādēļ neko negribētu mainīt savā dzīvē.

Iespējas Viesītes novada jauniešiem saskata, ja veido savu uzņēmumu vai strādā valsts iestādē. Tomēr, jāpiebilst, lai veidotu savu uzņēmumu tomēr ir jābūt zināmiem līdzekļiem. Savu nākotni redz pilsētā, bet negrib arī aizmirst dzimto Viesīti. Dzimtā puse būtu kā atpūtas vieta brīvdienās. Viesītes novadam novēl nākotnē labākus laikus nekā tie ir šobrīd – ar jaunām darba vietām, strādājošiem jauniešiem.

Es uzskatu, ka iespējas ir tad, ja veido savu uzņēmumu vai arī strādā kādā no valsts iestādēm. Uzskatu, ka jauniešiem ir jāiet dzīvē uz priekšu un nav jāskatās tikai uz savu dzimto novadu. Uzskatu, ja cilvēks kaut ko ļoti vēlas panākt, tad nekas nav šķērslis, viss ir tikai laika jautājums. Domāju, ka mans novads paliek aizvien klusāks un klusāks.. ļaudis vai nu izceļo vai dodas uz lielākām pilsētām dzīvot. Mazie novadi lielākoties paliek nedēļas nogalēs atpūtai un ģimenes kopā sanākšanai. Par nākotni grūti spriest, dzīvosim un redzēsīm... Nākotni pavisam noteikti vēlos pavadīt pilsētā, taču laukus nevēlos aizmirst, domāju, ka vecāku mājas būtu kā atpūtas vieta un ģimenes kopā sanākšana. Uz doto mirkli varu teikt, ka tik drīz negribu atgriezties Latvijā uz patstāvīgu dzīvi, taču nemāku pateikt arī cik ilgi vēlos būt prombūtnē. Dzimtajai vietai novēlētu radīt vairāk darbavietas un izaugsmes iespējas, lai jaunie redzētu šīs iespējas, lai nerastos domas par aizbraukšanu.. Lai ikviens redzētu iespēju uz labāku dzīvi, nevis lejupslīdi!

4.5. Gita Buiķe (dz.Saduka)

Biogrāfija

Dzimusī 1990.gada 4.jūnijā, Lietuvā. Līdz 20 gadu vecumam dzīvoja Viesītes novada Rites pagasta „Sīļu” mājās, kopā ar vecākiem un divām jaunākajām māsām. Mācījās Viesītes novada elkšņu pamatskolā, kur pabeidza 9.klasi. 2009.gadā absolvē Neretas vidusskolu, tajā pašā gadā iestājas Jēkabpils Agrobiznesa koledžā, Ekonomikas nodaļā, kuru arī veiksmīgi absolvē. Tagad ir mājsaimniece, dzīvo ar ģimeni Jēkabpilī.

Intervija ar Gītu Buiķi notika Viesītes novada Rites pagastā 2014.gada 14.aprīlī viņas dzimtajās mājās „Sīļos” plkst. 13:00

Esmu dzimusi Lietuvā, 1990.gada 4.jūnijā, bet tas tā, vienkārši nejaušība. Līdz divdesmit gadu vecumam dzīvoju tagadējā Viesītes novada Rites pagasta „Sīļu” mājās kopā ar vecākiem un divām jaunākajām māsām. Mācījos Elkšņu pamatskolā, kur beidzu 9 klases. Tā kā pamatskolu beidzot īsti nezināju, ko īsti vēlos, izlēmu, ka mācīšos vidusskolā.. Neretas vidusskolā, ko 2009.gadā arī absolvēju. Beigusi vidusskolu, iesniedzu dokumentus Jēkabpils Agrobiznesa koledžā Ekonomikas nodaļā. Ieguvu pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību kā uzņēmējdarbības speciālists. Tagad esmu mājsaimniece, audzinu meitu Daci un dēlu Mārtiņu. Vasarā, augustā, ar vīru Pēteri gaidām trešo mazuli.

Beidzot vidusskolu bijuši citi plāni, kas nav īstenojušies. Tā kā finansiālo līdzekļu nav bijis daudz, tad nācās domāt citus variantus. Dzīvojot Jēkabpilī, ar vecākiem nav mainījušās attiecības, vienīgi sazvanīšanās sanāk biežāk. Brīvdienās mēdz apciemot savu ģimeni Viesītes novadā. Uz ārzemēm braukt nedomā, jo dzimtā zeme liekas daudz labāka.

Beidzot vidusskolu zināju ko vēlos, bija doma studēt angļu filoloģiju, bet tā kā līdzekļi bija ierobežoti un to, ko vēlējos iegūt nevarēju, izlēmu, ka mācīšos Jēkabpils Agrobiznesa koledžā. Tā kā grāmatvedība vien nesaistīja, jo bija pārāk šaura nozare, mācījos komercdarbību, kas kopumā ir plašāka. Attiecības ar vecākiem nav mainījušās, vienīgi retāk sanāk satikties. Tā vietā sazvanāmies biežāk. Bet kad jau brīvāks, tad ar savu ģimeni braucam uz Viesītes novada Rites pagasta „Sīļiem”, tomēr mājas paliek mājas. Man ir svarīgi, lai kas notiktu, bet palikt Latvijā. Tas, kurā vietā Latvijā gan nav īpaši svarīgi. Dzīvoju ar pārlicēbi, ka ja nu gadījumā bēdas piemeklē, tad labāk tepat, nekā tālu prom kur pat dzimtajā valodā nevaru sarunāties...

Jūtas piederīga dzimtajam Viesītes novadam, piederības sajūtu rada radi un draugi, kas dzīvo netālu. Savu piederību novadam apliecina sakopjot dzimtās puses māju apkārtni. Piederības sajūtu skaidro, kā piedalīšanos vietējos novada pasākumos kopā ar tuviem

cilvēkiem, arī ģimeni un draugiem ir īpaša vieta piederības sajūtas veidošanā. Par identitāti izsakās, ka tā ir atšķirība no kaut kā līdzīga, bet vietējā identitāte ir raksturīga tikai kādai konkrētai grupai, kas dzīvo konkrētā teritorijā.

Laikam jau jūtos piederīga. Ja jautā par to, kas rada šo sajūtu, tad ir diezgan grūti to aprakstīt. Tie laikam ir radi un draugi, kas dzīvo samērā netālu. Tas ir viss, ko var darīt esot kopā ar savējiem. Es cenšos sakopt vidi sev apkārt, mēģinu iedvesmot arī radus un citus līdzilvēkus darīt tāpat. Skaistāk un patīkamāk ir, ka apkārt viss ir zaļš, nevis aizaudzis un piemētāts ar atkritumiem vai, pasarg Dievs, stikliem. Manuprāt, piederības sajūta ir tas, kas „tur” konkrētā vietā. Tie ir radi, draugi, viss ko var darīt ar savējiem, tas bez kā nevarētu iztikt esot kaut kur citur. Tā var būt arī piedalīšanās novada pasākumos, kādam citam pētījumam veidošana par dzimto pusi, vēl kādam iespēja dalīties piedzīvotajā ar līdzilvēkiem. Identitāte ir tas, kas katru mūs atšķir no kāda cita līdzīga. Ja vietējā identitāte, tad tas varētu būt lietu un īpašību kopums, kas raksturīgs kādā vietā dzīvojošai cilvēku grupai. Kā tas izpaužas.. [domā] sīkumos mēs katrs esam savādāks, katrs ar kaut ko vienu tikai sev raksturīgu, bet tad, kad sanākam kopā vairāki vienā apvidū dzīvojoši, secinām, ka mums ir kaut kas, kas visus vieno. Kaut vai tas vien, ka visi dzīvojam šajā vietā Viesītes novadā.

Arī Gita Buiķe atzīst, ka būtiska viesītiešu atšķirības zīme ir valoda un tās īpatnības, šaurā „e” burta lietošana. Jutusies arī atšķirīga valodas ziņā bērniībā, atrodoties citā Latvijas pilsētā. Lepojas Viesītes novadā ar dzimtajām „Sīļu” mājām, arī ar savu ģimeni.

Mums raksturīgs šaurā „e” burta lietošana, un tad citi brīnās, ka sakām, piemēram, vārdu „desa” ar šauro e burtu nekā citi, kā liepājnieki, ar plato e. Bet tas jau nav nepareizi.. katram novadam tā izloksne un izloksnes īpatnības ir atšķirīgas. Esmu, kad biju mazāka bijām ciemos ar ģimeni pie radiem Saldū, turienes cilvēki runā savādāk nekā mēs, tā izloksne ir cita. Varbūt spriežu nepareizi, bet liekas, ka tajā pusē dzīvojošajiem arī domāšanas veids atšķiras, liekas, ka viņi ir vairāk ārišķīgi. Kad sāc runāt, uzreiz uzdod jautājumus „no kurienes esi?”, kaut vai tāpēc vien, ka dzird, ka atšķiras runas veids. Es noteikti lepojos ar savām dzimtajām mājām „Sīļiem”.. arī ģimeni un bērniem. Ar pašu skaisto Viesītes pilsētu.

Kopumā ir apmierināta ar dzīvi novadā, jo no Jēkabpils dzimtās mājas nav nemaz tālu, ar auto kāds stundas brauciens sanāk. Gribētu, lai novada dome rūpētos vairāk par iedzīvotāju labklājību. Uzskata, ka Viesītes novada iedzīvotāji tiecas pēc pārmaiņām, un neatšķir kādas būtiskas iedzīvotāju pazīmes no cita novada iedzīvotājiem. Kā iecienītus ģimenes svētkus min Jāņus, tad visa ģimene tiecas dzimtajās Viesītes novada „Sīļu” mājās.

Ir tā, ka laikam, uznāk brīži, kad gribas, lai sabrūk visa pastāvošā iekārta. Bet vispār pa lielam esmu apmierināta, ir jau sīkumi, kas liekas svarīgi man, bet domājot par visiem

kopumā, es jau nevaru gribēt, lai novada dome apčubina katru. Man liekas, ka pa lielam cilvēki šeit pie mums ir tādi paši kā visur Latvijā. Ir cilvēku grupas, kas visu laiku sūdzas, ka viss ir tikai slikti, bet paši ar sevi sākt nevēlas, lai kaut ko mainītu. Tad ir tieši pretēji, kas visu laiku ir kustībā un tiecas pēc pārmaiņām. Mēs kopā ar radiem svinam Jāņus. Tad visi satiekamies pie maniem vecākiem laukos „Sīļos”, ēdam sieru, pinam vainagus.. tiek iekurts ugunskurs. Kādreiz, kad bija govīs un piens pieejams jebkurā laikā, tad sieru sējām paši, un, kamēr vectēvs bija dzīvs, arī alu mājās paši brūvējām. Laikam jau Jāņi arī būs tie iecienītākie svētki. Tad visiem radiem ir iespēja satīties, tajā laikā jau ir silti un var radu lokā atpūsties pie dabas. Vēl arī Jauno gadu svinam, tad ar vīru un bērniem ejam skatīties ugunošānu pilsētā.

Kā raksturīgāk tikai un vienīgi Viesītes novadam, uzskata – mierīgu dzīvesveidu, atšķirībā no straujās pilsētas dzīves. Dzīvojot ar ģimeni Viesīte, dzimto „Sīļu” māju vairs tik ļoti nepietrūkst, tomēr piederības sajūta neizzūd. Dzimtās mājas ir kā saikne ar novadu, kuru grūti pārraut. Dažreiz sanāk apmeklēt arī Viesītes pilsētas svētkus, pa ceļam braucot uz dzimtajām mājām. Vietējo pagasta bibliotēku reti sanāk apmeklēt, jo nav vajadzības.

Man liekas, ja runājam par novadu kopumā, tad cilvēki šeit ir nesteidzīgi. Tāpat reizēm liekas, ka katrs domā tikai par sevi un citur tā nav, bet tad es atceros to teicienu, ka visur ir labi, kur mūsu nav... Kā to ņem... piemēram, agrāk, kad sāku studēt, bija jādzīvo kopmītnēs, tas sākumā likās ļoti grūti. Pietrūka tas, ka katru vakaru, kad jāpilda mājasdarbi, kaķis atnāk un uzguļas grāmatām pa vidu [smejas]. Ir jau tā, ka pietrūkst māju, bet ne tik ļoti.. ciešami. „Sīļi” jau nav nemaz tik tālu no Jēkabpils, labi ja stundas brauciens vai pat mazāk ar auto. Bet braucot uz „Sīļiem” sanāk braukt cauri Viesītei, jo tur asfalta ceļam.. nu un ja Viesītē notiek pilsētas svētki, tad ejam uz tiem. Rites pagastā, ja kāds koncerts gadās, tad uz to aizejam ar ģimeni un vecākiem. Tā kā vairs nemācos, tad bibliotēku sanāk apmeklēt retāk dzimtajā pagastā.

Pamanījusi arī daudzas pārmaiņas Viesītes novadā, kopš Latvija iestājās ES. Daudzi jaunieši devušies uz labākas dzīves meklējumiem un aizceļojuši uz ārzemēm. Pašas dzīve šajā laikā arī izmainījusies, izveidojusi ģimeni. Par latu maiņu uz eiro izsakās negatīvi, jo nevajadzīgi palielinājies naudas daudzums, un naudai vairs nav agrākās vērtības.

Daudz jauniešu ir devušies projām dažādu apsvērumu dēļ. Ar Eiropas Savienības līdzekļu atbalstu ir īstenoti dažādi projekti. Veikta renovācija vairākās izglītības iestādēs pilsētā, tai skaitā bērnudārzos. Daudzi pazīstami cilvēki sakarā ar brīvāko ceļošanu ir devušies projām. Citādi laikam jau nekas tāds īpašs.. nu jā.. esmu apprecējusies un izveidojusi ģimeni. Tā kā tāda lieta, kā ceļošana pašai nav pa kabatai, tad ar interesi tikai klausos par pazīstamo piedzīvojumiem citās Eiropas Savienības zemēs... Manuprāt, tas nav

nesis neko labu un man liekas, ka daudzi man piekritīs. Ir nevajadzīgi palielinājies naudas daudzums apgrozībā. Naudai vairs nav agrākās vērtības, banknošu un monētu makā ir daudz, maks liekas, ka plīst no monētu daudzuma, bet nopirkt par to var samērā maz. Ja skatāmies kaut vai uz kaimiņu igauņu pieredzi, tad zinām, ka tur eiro tika ieviests, lai samazinātu naudas daudzumu apgrozībā. Eiro bija vērtīgāks nekā igauņu krona. Arī Vācijā eiro ieviesa, lai samazinātos apgrozībā esošo banknošu un monētu daudzums. Šeit pie mums.. lielākā daļa cilvēku, ko pazīstu arī ir neapmierināti. Esmu mācījusies ekonomiku, bet nesaprotu, kā pat lielos vilcienos ilgtermiņā tas var dot kādu labumu...

No vecāku stāstītā par PSRS laikiem atceras garās rindas veikalos, tolaik arī darbs visiem bijis un katram bijis jāstrādā. Tāpat par darbavietām stāsta, ka darbs bija visiem, vajadzēja tikai darīt, visiem darba spējīgajiem bija jāstrādā. Kā raksturīgākos novada apskates objektus uzskata – Viesītes pilsētu, dabas ainavas, Saukas dabas parku un Rites Tautskolu. Savā novadā tomēr vietējiem jauniešiem ir grūti atrast darba vietas un iespējas, vienīgi caur pazīšanos.

Spilgtās atmiņās maniem vecākiem ir toreizējās rindas pēc precēm veikalos. Lielos vilcienos laikam esam tādi paši cilvēki, kā visā Latvijā.. aa, bet vietas būtu pati Viesītes pilsēta ar mazbānīti, dabas ainavas, ezeri. Rites pagastā tad tā būtu Tautskola, Saukas pagastā noteikti Saukas dabas parks. Un augsne jau arī domāju visā novadā laba. Man no pašreizējā skatupunkta liekas, ka jauniešiem iespēju ir samērā maz uz vietas. Piemēram, darba gaitu sākšanas iespējas pēc skolas beigšanas. Pēc savas pieredzes vadoties ir ļoti grūti atrast kaut kādu darbu savā specialitātē, jo pašos pamatos jau prakses iespējas uzņēmumi nodrošina nelabprāt. Ir tā, ka ja nav pazīšanās kādā uzņēmumā, tad ar darba atrašanu ir grūtāk, nekā pretējā gadījumā.

Dzimto Viesītes novada nākotni gribētu redzēt sakoptu, uzskata, ka vietējiem iedzīvotājiem pašiem ir jāiesaistās procesos, kas būtiski kaut daļēji uzlabotu dzīvi Viesītes novadā. Arī savu un bērnu nākotni vēlētos redzēt Viesītes novada Rites pagastā, dzimtajās „Sīļu” mājās, jo tur ir brīvības sajūta, nekā atrodoties dzīvoklī pilsētā četrās sienās. Visiem Viesītes novada jauniešiem autore novēl – vairāk darīt pašiem, bet uzņēmumiem pieņemt jauniešus arī bez pieredzes, jo tas var atmaksāties.

Es ceru, ka pilsēta kādudien būs pilnībā sakopta. Cilvēki un īpaši jaunieši sapratīs, ka, piesārņot sev apkārt nevajag, tas tāpat ir pašiem vien jāsavāc. Tāpat ceru, ka cilvēki beigs sēdēt malā un sūdzēties, ka viss ir slikti, bet paši iesaistīsies, lai kaut kas manītos. Jaunas darbavietas arī gribētos, lai bērniem nav jābrauc uz ārzemēm. Es sapņoju, ka kādreiz varētu atļauties privātmāju tepat Viesītes laukos vai piepilsētā. Tad es varētu justies vairāk brīva nekā šobrīd dzīvojot pašā pilsētā un daudzdzīvokļu mājā. Sava novada

jauniešiem nākotnē novēlu *vairāk darīt pašiem. Darba devējiem vairāk pieņemt darbā jauniešus. Tas, ka viņiem nav pieredzes, var nākt arī par labu.*

4.6. Gatis Plēsums

Biogrāfija

Dzimis 1983.gada 1.maijā, Viesītē. Mācījies Viesītes pamatskolā, kur pēc 9.klases turpinājis mācības Viesītes arodividusskolā – mājamatniekus un ieguva vidējo profesionālo izglītību. Taga strādā privātuzņēmumā, Viesītes autoservisā un audzina dēlu Alenu.

Intervija ar Gati Plēsumu notika Viesītē, Skolas ielā 7, 2014.gada 16.aprīlī, plkst. 18:00

Esmu dzimis Viesītē 1983.gada 1.maijā. Mana dzimtā puse ir Viesīte. Te esmu dzimis un audzis. Mācījos Viesītes vidusskolā un pabeidzu pamatskolu. Pēc 9. klases izlaiduma mācības turpināju Viesītes arodividusskolā, kur beidzu mājamatniekus un ieguvu vidējo profesionālo izglītību. Tagad strādāju privātuzņēmumā, auto servisā, tepat Viesītē.

Bērnības spilgtākajās atmiņās palikuši notikumi, kuros tēvs iemācījis braukt ar auto. Gatim Plēsumam ir svarīgi, kur dzīvot, proti, dzimtajā Viesītes pilsētā. Dzimtajā pilsētā ir drošuma un māju sajūta, kas veido piederību dzimtajai vietai.

Spilgtākais notikums no bērnības man atmiņā ir palicis, kā es iemācījos vadīt auto. Pirmais auto, kuru iemācījos vadīt, tas bija autobuss, ar kuru mani iemācīja braukt tēvs. Tas notika cukurbiešu talkā, un es mācījos braukt pa lauku. Pārsvarā visi bērnības spilgtākie notikumi man ir saistīti ar tehniku. Laikam jau svarīgi, jo te es jūtos labi un droši, jo Viesītes pilsēta ir manas mājas.. ee... te pierasts, skolā iets.. esmu te uzaudzis, te aug arī mans dēls Alens. Nākotnē arī neplānoju nekur citur dzīvot kā te, Viesītē.

Jūtas piederīgs Viesītes pilsētai, ar to, ka ir palicis uz dzīvi nevis aizbraucis labākos dzīves meklējumos. Tomēr Gatis Plēsums izsakās, ka ar darbu un maksājumiem nodokļiem apliecina savu piederību Viesītei. Autora piederība izpaužas ar vēlmi dzīvot arī turpmāk Viesītes pilsētā.

Domāju, ka, jā. Tas, ka te esmu palicis, nevis aizbraucis labākas dzīves meklējumos uz ārzemēm. Droši vien arī pati Viesīte, te ir mana ģimene, darbavieta.. manas mājas.

Hmm.. [domā].. neko tādu, kas apliecinātu manu piederību dzimtajai pusei, es neesmu darījis. Vienīgi tas, ka es strādāju un mani nodokļi nonāk pilsētas budžetā, kas kaut nedaudz palīdz tās attīstībā. Ja vajag kādam izpalīdzēt, tad noteikti palīdzu. Man tā ir vēlme palikt te Viesītē, dzīvot, strādāt līdz mūža beigām. Uzaudzināt šeit savu dēlu, iemācīt viņam darbus

un tad jau redzēs vai viņa ceļi būs tepat Viesītē vai citur. Viesīte tomēr ir novada centrs, ar savu vēsturi.. un domāju nākotnē te labi klāsies.

Pēc autora domām, identitāte ir piederība kādai grupai, vietai. Ar valodas īpatnībām, burta „e” lietošanu atšķir Viesītes novada iedzīvotājus no citu Latvijas vietu iedzīvotājiem. Nekad nav juties atšķirīgs atrodoties citās vietās ārpus novada. Kā jau īstens Viesītes pilsētas iedzīvotājs, Gatis Plēsums lepojas ar savu pilsētu un tās ievērojamākajām vietām, to skaitā Kultūras pili, sakoptību visā pilsētā un novada teritorijā.

Domāju, ka tas nozīmē piederību kādai grupai, vietai, kas tevi raksturo tieši ar to un tevi ar to arī saista.. un identitātes, manuprāt, ir vairākas.. nacionālā, vietējā un paša cilvēka identitāte. Domāju, ka vienīgais, kas mūs kaut nedaudz atšķir vienu no otra, ir šīs valodas īpatnības. Mums raksturīgs platā un šaurā burta e nepareiza izruna, kaut neviens nekad neko nav aizrādījis [smejas]. Nu, bet tā ir [atkal smejas]. Nekad neesmu juties atšķirīgs.. nu nopietni nē.. nu skolas laikā varbūt, bet tas jau skolas laiks sen kā pagājis. Un citi arī neatšķir, ka nāku no cita novada.. nu nav nācies neko tādu piedzīvot. Lepojos, ka tā ir maza, skaista un sakopta Sēlijas pilsētiņa, kura jau pieminēta A. Brodeles grāmatā „Klusā pilsētiņa”. Viesītē ir vairāki apskates objekti, piemēram, Viesītes mazzārnītis, Stradiņa muzejs.. un cilvēki šeit ir atsaucīgi, Kultūras pilī ir pat sava televīzija, mums ir savs novada laikraksts, moto trase. Pilsētas svētki šeit vienmēr tiek atzīmēti ar joni, tos parasti pavadu skatoties sacensības moto trasē kopā ar ģimeni.

Savā novadā un pilsētā gribētu redzēt kādas jaunas darba vietas – rūpnīcas, uzņēmumus, jo visā novadā ne visiem ir darbs. Par iecienītāko un raksturīgāko novada tradīciju min – abēdu kāpostus, jo citiem tas rada milzu izbrīnu. Kā iecienītākos svētkus min Jāņus, jo tad visa ģimene un radnieki sabrauc, lai svētkus svinētu Viesītē. Svarīga ir ģimenes kopā būšana.

Gribētu uzcelt kādas lielas rūpnīcas vai uzņēmumus, lai cilvēkiem ir darbavietas un jauniešiem pēc studijām būtu, kur atgriezties.. lai nenāktos braukt strādāt un dzīvot citur. Viesītes novadā noteikti varētu uzcelt kādu cukurfabriku, iedomājies tik „Viesītes cukurs”, tas jau vien būtu kaut kas un galvenais, ka Latvijas prece. Nezinu, kādi ir cilvēki citur, bet mūsu novada cilvēki ir noslēgti. Bet ja vajag palīdzēt, tad nešauboties palīdzēs.. strādīgums un nedaudz slinkums...mhm, un pie mums ir skaistākās meitenes [smejas].Tiekoties ar cilvēkiem no citām vietām, man ir nācies saskarties ar cilvēku izbrīnu par mūsu pusei tik raksturīgajiem abēdu kāpostiem, un par to, ka tos vāra ļoti lielā katlā un nes kā cienastu visiem tuvākajiem kaimiņiem. Visskaistākie man liekas Jāņi. Kaut arī mūsu ģimenē neviens Jāņa nav, katru gadu šiem svētkiem gatavojamies. Netiek aizmirsts Jāņu siers un alus, parasti sanāk kopā daudz draugu.. svinam tepat Viesītē, Viesītē jau arī notiek visādi

pasākumi uz šiem svētkiem.. koncerti, zaļumballes, dažās pat agrāk piedalījies par dīdžeju. Sanāk arī aizbraukt pie radiem dziļākos Viesītes novada nostūros.

Kā nozīmīgu Viesītes pilsētas personību min slaveno ķirurgu Paulu Stradiņu, kuram par godu Viesītē ir piemiņas vieta, muzejs, ielas nosaukums. Kā raksturīgu tikai un vienīgi Viesītei uzskata Kultūras pili. Ja atrastos uz ilgāku laiku citur, tad noteikti pietrūktu ģimenes. Apmeklē katrus vasarā notiekošos pilsētas svētkus, visai iecienīts ir motokross, kas notiek vienā dienā ar pilsētas svētkiem.

Manā dzimtajā pusē dzimis un audzis slavenais profesors Pauls Stradiņš. Arī tagad pie mums uz Viesīti brauc akadēmiķis Jānis Stradiņš, jo viņa dzimtas mājas atrodas Viesītes pagasta Vārnavā. Arī mūsu pilsētai raksturīgā Kultūras pils, nekur citur tādas neatrast kā tikai Viesītē. Ilgstoši nekur citur neesmu dzīvojis, tāpēc nevaru atbildēt. Domāju, ka ļoti pietrūktu manu tuvinieku, Viesītes pilsētas, jo kā nekā mājas. Vislabāk man patīk Viesītes pilsētas svētki, kas notiek augusta sākumā. Tad Viesītē sabrauc daudz bijušo viesītiešu, kā arī tādi, kas ikdienā dzīvo citur. Šajā laikā pilsētiņa atdzīvojas. Patīk arī katru gadu organizētās motosporta sacensības, jo šis ir mans mīļākais sporta veids.

Bibliotēku sanāk apmeklēt reti, bet labi zina, kādi informācijas materiāli tajā atrodas, jo skolas laikā nācies bieži vien izmantot novadpētniecības materiālus. Arī daži no ģimenes locekļiem pārcēlušies uz dzīvi Lietuvā, sanāk bieži braukt ciemos, neizpaliek arī dzimtas kapsētu sakopšana.

Viesītes bibliotēku apmeklēju ļoti reti, nav bijis vajadzības.. ja nu kaut ko printēt vajag vai ieskenēt, bet to arī pie draugiem varu izdarīt. Viesītes bibliotēkas lasītavā ir izvietotas grāmatas un materiāli par mūsu novadu. Zinu, ka tiek veidotas ar novadpētniecību saistītas mapes. Šo materiālu klāsts ir plašs. Pats tos esmu izmantojis ļoti sen, vēl mācoties Viesītes vidusskolā, rakstot referātus ģeogrāfijā, dabaszinībās un vēsturē. Mammas brālis ar savu ģimeni jau ļoti daudzus gadus dzīvo Lietuvas galvaspilsētā Viļņā. Viņi ir ieguvuši Lietuvas pilsonību. Vismaz reizi gadā cenšamies viens pie otra aizbraukt ciemos. Viņi visbiežāk atbrauc vasarās uz savas dzimtas kapsētām, piedaloties kapu svētkos.

Kopš Latvija 2004.gadā iestājās ES, pamanījis pilsētā notiekošās pārmaiņas. Savā dzīvē gan nedomā, ka ES ko devusi, visu nācies panākt paša spēkiem. Latu maiņu uz eiro neuzskata par dzienu sasniegumu, jo tas lielākoties sarežģa dzīvi pensionāriem.

Domāju, ka ES ir devusi iespēju iegūt dažādus finansējumus projektos. Ar to palīdzību tiek renovētas skolas, būvēti jauni un laboti vecie ceļi, sakārtota ūdenssaimniecība un apkures sistēmas pilsētā, attīstīta lauksaimniecība. Iestāšanās Eiropas Savienībā ir devusi iespēju aizbraukt ļoti daudziem cilvēkiem, jo pēc atmodas laika Latvijā sabruka visa tautsaimniecība. Tika slēgtas rūpnīcas un uzņēmumi, likvidēti kolhozi un saimniecības.

Cilvēkiem vairs nebija darba, viss pārgāja privātpersonu rokās, un ne visi prata šo iegūto uzņēmumus pārvaldīt. Manā dzīvē tas neko nav mainījis.. šķiet, ka viss, kas ir, ir iegūts paša spēkiem. Joprojām nevar pierast pie lielo cenu starpības. Pēc naudas maiņas, lai arī solīja, ka cenas nepacels, tas tomēr ir noticis un samērā neadekvāti. Sākumā, protams, ka bija grūti pierast, ka nu atkal ir jauna nauda Latvijā, pensionāriem vēl tagad grūtāk pierast. Dažs labs vēl dzīvo pēc vecās skalas, ka pieci eiro ir pieci lati, desmit eiro ir desmit lati.. nu tas tā par pensionāriem.

Par PSRS laikiem no vecāku puses stāstītā, atceras, ka tolaik bijis daudz darba, vecākiem bijis jāravē biešu lauki, lai iegūtu papildus peļņu. Savā dzīvē arī gribētu kādas izmaiņas – ceļot, mācīties kādā no augstskolām tepat Latvijā. Uzskata, ka viņa vecuma cilvēki, ja vien ir vēlēšanās, tad var atrast kādu nodarbi pilsētā. Plašas nodarbes piedāvā Viesītes kultūras pils, sākot no koncertiem līdz pat dažādām sporta aktivitātēm.

Nu pats kaut ko jau atceros, bet par šiem laikiem man ir stāstījuši arī vecāki. Viņi joprojām atceras, kā ravējuši lielus biešu laukus, audzējuši gurķus un sīpolus kolhoza laukos, lai iegūtu papildus peļņu. Mamma daudz stāstījusi par to, ka, mācoties vidusskolas klasēs, katru vasaru strādājusi lotosa vienībās, kas tolaik bijušas obligātas. Bijis ar ko nodarboties vasarā un arī nopelnīt naudiņu. Jā gribētos gan. Vēlme ir iegūt augstāko izglītību. Kā arī apceļot citas zemes. Domāju, ja ir vēlēšanās, tad nodarbošanos var atrast. Daudz iespēju piedāvā Viesītes Kultūras pils, kur darbojas pašdarbības kolektīvi. Te var dejot, dziedāt, spēlēt teātri, piedalīties pūtēju orķestrī. Darbojas trenāžieru zāle. Kultūras pilī tiek organizēti dažādi koncerti, izrādes un citi atpūtas pasākumi. Aktīvi darbojas sporta klubs, kas regulāri aicina kopā bijušos un esošos viesītiešus uz dažādām sporta spēlēm un sporta aktivitātēm. Notiek volejbola, futbola mači, kuros pat brauc piedalīties dalībnieki no citurienes. Notiek novusa un zolīšu mači. Starp pagastiem tiek organizēti sporta svētki.

Kā pozitīvi domājošs cilvēks, redz savu nākotni Viesītē. Gribētu lai attīstītos dažādas nozares visā Viesītes novadā. Savai dzimtajai vietai novēl nākotnē – izaugsmi, kārtību un sakoptību, kā arī tūristu pieplūdumu.

Gribētu, lai te tiktu veidotas dažādas ražotnes un uzņēmumi. Attīstītos lauksaimniecība, jo pašreiz Viesītes apkārtnē liekas tukša un neapdzīvota. Rosība notiek tikai pašā pilsētā, kur pārsvarā darbojas valsts iestādes un apkalpojošā sfēra. Kamēr Viesītē būs iespējams dabūt darbu, strādāt un nopelnīt, par pārceļšanos citur neesmu domājis. Te dzīvo mani vecāki, Viesītes vidusskolā mācās mans dēls, te dzīvo mani draugi un paziņas.

Savai dzimtajai vietai es novēlētu izaugsmi. Gribētu, lai tajā mājvietu rastu daudz jaunu cilvēku, kas te veidotu ģimenes un paliktu. Lai tā veidotos par skaistu, sakoptu un attīstītu pilsētu, uz kuru brauktu daudz cilvēku, lai to ne apskatītu, bet arī izvēlētos par dzīvesvietu!

4.7. Edvīns Rakickis

Biogrāfija

Dzimis 1990.gada 6.jūlijā, Viesītē. Mācījies Viesītes pamatskolā. Pabeidzis Neretas vidusskolu (tagad Neretas Jāņa Jaunsudrabiņa vidusskola). Ieguvis LU Sociālo zinātņu fakultātes Komunikācijas nodaļā bakalaura grādu. Pašlaik strādā par starptautisko tirdzniecības menedžeri kompānijā „JZ Microphones”, Rīgā.

Intervija ar Edvīnu Rakicki notika „Ceplīšos”, Viesītes novada Rites pagastā, 2014.gada 12.maijā, plkst. 16:00

Esmu Edvīns Rakickis, dzimis, 1990.gada 6.jūlijā, Viesītē. Beidzu Neretas Jāņa Jaunsudrabiņa vidusskolu [Neretas vidusskolu], ieguvu Sociālo zinātņu bakalaura grādu Komunikācijas zinātnē [LU SZF] pirms diviem gadiem. Viesītē pagāja bērnības gadi un pamatskolas laiks, tad ar vecākiem pārcēlāmies uz Neretu. Neretai Viesītei ir tuvu, Lone tik Starpā, sanāk bieži braukt ciemos uz Viesīti. Pašlaik esmu starptautiskās tirdzniecības menedžeris kompānijā „JZ Microphones”, Rīgā. Brīvo laiku visdažādākajos veidos veltu mūzikai.

Beidzot Neretas vidusskolu nav bijis īpašu plānu, ko darīt nākotnē, taču piepildījies bērnībā lolots sapnis strādāt kompānijā, kas slavēta visā pasaulē, „JZ Microphones”. No bērnības spilgtākajiem notikumiem atzīst mūzikas atklāšanu un pastiprinātu pievēršanos mūzikas lauciņam. Kopš dzīvo un strādā Rīgā, kļuvis finansiāli neatkarīgs no vecākiem, tomēr samērā bieži brauc ciemos uz dzimto Viesīti. Lielpilsētās saskata vairāk iespēju nekā laukos Viesītē.

Pilnīgi drošs par tālāko izglītību nebiju gandrīz līdz pēdējam brīdim, kā jebkurš šajā vecumā, atskaitot īpašus indivīdus, kuri jau zina savus plānus ko un kā darīs. Man ir plāni, kas nav īstenojušies.. ir plāni, kurus gribu īstenot, bet tos negribu atklāt [smejas]. Sapnis arī bija strādāt „JZ Microphones”, kurš nu ir piepildījies. Pirmkārt tā ir mūzikas atklāšana un pastiprināta pievēršanās tai. Otrkārt - jebkurš no kariņiem, kuru spēlējām pagalmā. Hmm... esmu kļuvis finansiāli un citādi neatkarīgāks, tomēr joprojām saņemu un priecājos par palīdzību. Samērā bieži braucu gan uz Neretu, gan Viesīti ciemos.. laukos kaut kā labāk var atpūsties no pilsētas, cilvēku drūzmām, pastaigāties vienkārši pa mežu un izvēdināt galvu. Ir svarīgi, kur dzīvoju. Atrašanās vieta ir būtisks faktors jebkuram ar ambīcijām un mērķiem. Pilsētā dzīvojot ir vairāk iespēju, kādu nav, dzīvojot laukos.. vismaz es tādas iespējas nesaskatu, kādas man paveras, dzīvojot pilsētā.

Jūtas vēl ar vien piederīgs dzimtajai Viesītes pilsētai. Piederību dzimtajai pilsētai

veido māju sajūta, mājās gatavots ēdiens, draugi, apziņa, ka ir piederīgs dzimtajai vietai. Nevienam jautātājam neslēpj, ka nācis no Viesītes.

Jūtos piederīgs. Galvenokārt tas ir fakts, ka tā ir vieta, kur esmu sācis un iemācījies socializēties, un kļuvis par personību. Māju sajūta arī noteikti būs viens no iemesliem, mājās gatavoti ēdieni, draugi. Apliecinu, ja tieku aicināts apliecināt [smejas]. Respektīvi.. hmm, ja gadās tāda situācija, kad jāpastāsta.. vai jāpasaka, kas ir mana dzimtā puse, tad ko tur slēpt, tā ir un paliek Viesīte. Arī Neretu uzskatu par savām mājām. Dažiem tā izpaužas kā provinciālisms, dažiem kā t-krekls vai cepure, dažiem kā iesaistīšanās neskaitāmās grupās, nemitīga socializēšanās.. piemēram, tur tautas dejas, pulciņi, vietējais sieviešu ansamblis, vīru koris un nezin vēl kas. Man tā vienkārši ir apziņa, ka faktiski esmu piederīgs šim reģionam.

Identitāti skaidro, kā cilvēka paša atziņu izveidotu sabiedrības daļu, kur būtisks ir reģionāls, nacionāls un starptautisks līmenis. Viesītiešiem par atšķirības zīmi no citiem novadiem uzskata valodas dialektu. Citās pilsētās atrodies juties nedaudz atšķirīgs vairāk gan savas personības dēļ. Reiz arī kāds rīdzinieks pamanījis, ka E.Rakickis nav vietējais, pēc izloknes. Lepojas ar sava novada ievērojamākajiem novadniekiem, kā ķirurgu P.Stradiņu, arī ar dabas ainavām.

Es to formulētu kā.. tā.. tūlīt būs [smejas].. paša izveidots atziņu kopums par sevi kā sabiedrības daļu, reģionālā, nacionālā, gan starptautiskā līmenī. Svarīgi ir, kas tieši ir domāts ar jēdzienu „latvietis”.. pēc tautības neesmu latvietis, bet lietuvietis. Tāds esmu pēc pārliecības – esmu Latvijas pilsonis. Latvieši, manuprāt, spēj būt gandrīz pilnībā identiski nacionālā līmenī, gan pilnībā atšķirīgi nelielās grupās – viss atkarīgs no situācijas. Vispārīgi runājot, viesītiešus ikdienā atšķirīgus padara nelielas, nenozīmīgas kulturālas nianses un dialekts.. izlokne. Citās pilsētās - jā, bet tas ir vairāk manas personības, nevis dzimtā novada dēļ. Citās valstīs – nē, bet, godīgi sakot, ir gadījies justies arī daudz iederīgākam. Tā ir bijis vienu reizi. Rīdzinieks apgalvoja, ka neesmu vietējais, izdzirdot manu izlokni. Rīdziniekiem arī tas runas veids tomēr atšķiras, bet domāju, ka tas jau raksturīgs katram Latvijas novadam.. vietai no kurienes cilvēks ir nācis. Ar cilvēkiem, kuri no tā nākuši un bijuši vēsturiski nozīmīgi nacionālā līmenī.. Pauls Stradiņš. Viesītes novadā ir daudz skaistu vietu – dabas ainavu. Hm.. em.. man nekad nav bijis nekādu īpašu gaidu no novada līdz ar to neesmu īpaši vilies tajā.

Savā dzimtajā novadā gribētu, lai jauniešiem būtu vairāk brīvā laika pavadīšanas iespēju, jo pamanījis, ka jaunieši aizraujas ar kaitīgiem ieradumiem. Viesītes novada iedzīvotājus raksturo, kā harmoniskus, kuri jebkurā dzīves situācijā spēj saglabāt vēsu prātu. Ekonomisko situāciju visā valstī uzskata, kā lielāko šķērsli izaugsmei. Svētkos par

tradīciju uzskata savas ģimenes kopā būšanu.

Gribētos, lai jauniešiem ir daudz vairāk brīvā laika pavadīšanas iespēju un lai tās ir dažādākas. Pašlaik faktiski ir tikai sports un kaitīgie ieradumi, turklāt procentuāli kaitīgie ieradumi noteikti gūst virsroku. Prieks dzirdēt, ka tiek strādāts pie tā, lai jauniešiem būtu pilnvērtīgas iespējas pievērsties, piemēram, mūzikai. Kopumā Viesītes novads un tā iedzīvotāji spēj saglabāt harmoniju. Ekonomiskā situācija valstī, manuprāt, ir vislielākais ļaunums.. šķērslis, kas traucē attīstību. Tiešām nedomāju, ka šeit starp Latvijas novadiem ir būtiskas atšķirības. Ja par manu ģimeni, tad ģimenē svētkos tā ir būšana visiem mājās, kopīga laika pavadīšana. Ziemassvētki, Līgo svētki. Tiem parasti nav nedz drūmas politiskas nokrāsas, nedz saistības ar nožēlu, vēsturiskām traģēdijām, skumjām.

Kā ievērojamāko dabas objektu visā novadā min – Saukas dabas parku. Dzīvojot Rīgā, pietrūkst ikdienas dzīves, kāda ir mājās. Tomēr Rīgā apkārt ir draugi, domu biedri un tādēļ nejūtas viens. Vietējos pasākumus Viesītes novadā reti sanāk apmeklēt laika trūkuma dēļ. Par Viesītes pilsētas bibliotēku var teikt tikai to labāko, bibliotēkā vienmēr atsaucīgi un zinoši darbinieki.

Nedomāju, ka ir kas tāds, kas raksturīgs tikai manai dzimtajai pusei... hmm, prātā nāk dabas parks – Saukas dabas parks. Viesītei kā lauku pilsētiņai ar novadu ir savs kultūras pienesums.. Tā grūti pateikt kaut ko vairāk..Jā.. Pietrūkst ikdienas un visa, kas ar to saistīts, ja ilgu laiku esmu ticis no tās vaļā. Rīgas dzīve tomēr atšķiras no dzīves laukos, Rīgā blakus nav ģimenes, kuru katru dienu varētu satikt un gūt atbalstu..Rīgā ir draugi, domubiedri un tad jau nav tā vientuļi. Parasti neapmeklēju., šad tad, bet reti sanāk aiziet uz pilsētas svētkiem, tas jau vasarās.. šogad nezinu vai sanāks aiziet. Pilsētas svētkos apgrozās daudz ļaužu, un atbraucot no Rīgas vienīgais ko vēlos ir atpūsties, ne iejukt atkal cilvēku pūlī. Ir nācies, jeb pareizāk sakot – ticis tas prieks un iespēja apmeklēt vietējo bibliotēku! [smejas]. Bibliotēka gan skolas, gan pagasta vienmēr ir atstājusi ļoti labu iespaidu – patīkama atmosfēra, zinoši, izpalīdzīgi darbinieki.

Paša ģimenē radinieki pārstāv trīs tautības, lielāku saikni jūt ar lietuviešiem. Redz arī ES devumu dzimtajam novadam, it īpaši satiksmes ceļu segumā. ES paša dzīvi nav stipri ietekmējusi, priecē, ka Eiropas Savienība pozitīvi ietekmē kultūru un labklājību.

Radinieki pārstāv vairāk, kā trīs tautības un valodas.. latvieši, lietuvieši un igauņi. Pats pēc tautības faktiski esmu lietuvietis. Ar zināmu daļu jūtu ciešu saistību, vairāk ar lietuviešiem, ar dažiem ne tik ciešu – valodai un tautībai šeit tomēr ir neliela nozīme. Ir visāda veida izmaiņas. Par laimi, labo izmaiņu tomēr ir vairāk, bet neesmu drošs, kas tieši un cik daudz no tā visa ir Eiropas Savienības nopelns.. asfalta uzklāšana lielceļam, tas varētu būt Eiropas nopelns, ēku atjaunošana.. Mani tas nav tik stipri ietekmējis. Vienmēr

esmu juties samērā kosmopolītisks līdz ar to pieļauju, ka neesmu tik jūtīgs attiecībā pret globalizāciju [smejas]. Prieks redzēt, ka Latvija diezgan ātros tempos.. jā, 23 gadi ir niecīgs laiks, ja runājam par demokrātiskas valsts attīstību, ir spējusi ar vien vairāk izrauties no lielvaras, kura nekad tā arī nav spējusi atrast stabilitāti un mūsdienās, šķiet, to vairs nemeklē. Mūsu republikai ir izdevies atgūties no milzīgas, ilgstošas traģēdijas un turpināt savulaik aizsākto ceļu uz ilgtspējīgu labklājību. Tomēr visvairāk priecē tas, kā Eiropas Savienība ietekmē mūsu kultūru. Vislabāk to var novērot jaunajā paaudzē.

Taču neuzskata, ka latu maiņa uz eiro bijusi, kas negatīvs. Par PSRS laikiem pats ir interesējies kopš bērnības, tomēr neuzskata, ka savai paaudzei tādos laikos būtu dzīvot vērts. Savā dzīvē vēlētos nākotnē ko mainīt, bet vēl konkrēti nezina, ko īsti. Saskata sava vecuma jauniešiem iespējas Viesītes novadā, tikai pašu tās neinteresējot. Biznesa iespēju gan nav novadā.

Tas man nav radījis pilnīgi nekādas problēmas. Uzskatu, ka sentiments saistībā ar latu nu tiešām nav pietiekams iemesls, lai atteiktos no turpmākas integrācijas Eiropas Savienībā un ilgtermiņa labuma. Uzņēmumam, kurā pašlaik strādāju šīs pārmaiņas ir tikai pozitīvas un skaidri saskatāmas un saskaitāmas. Esmu daudz dzirdējis un interesējies, bet kopš pašas bērnības esmu uzskatījis to par laiku, kurā manai paaudzei dzīvot vienkārši nebūtu tā vērts.. Es gribētu ļoti daudz ko mainīt un izmēģināt savā dzīvē, bet tā konkrēti ko nemācēšu pateikt. Ir iespējas, bet mani personīgi tās neinteresē. Šī gan nav kritika – vienkārši ir tā, ka man ir citas intereses [smejas]. Ar iespējam es domāju iespējas sevi attīstīt, sagatavot turpmākajai dzīvei. Ja runājam par iespējām, piemēram, biznesa sfērā, tad neuzskatu, ka tādas pastāv.

Nākotnē Viesītes novadā paredz attīstību it visās jomās, savu nākotni arī saskata visur arī dzimtajā vietā. Ceļošanu uzskata par ērtu un lētu veidu, kas nepieciešams lauku un valsts attīstībai. Viesītes novadam novēl aktīvus un visādi citādi pozitīvus iedzīvotājus.

Paredzu stabilu attīstību visās jomās. Neredzu nekādas būtiskas problēmas vai iemeslus, lai tas nenotiktu. Es redzu savu nākotni gan dzimtajā novadā, gan laukos, gan citā pilsētā, Latvijā, gan ārzemēs. Ceļot mūsdienās ir viegli, salīdzinoši lēti, un tas ir nepieciešams gan mūsu, gan mūsu pilsētu, lauku un valsts attīstībai kopumā. Aktīvus, enerģiskus un mērķtiecīgus iedzīvotājus!

4.8. Inga Baidakova

Biogrāfija

Dzimusi 1990. gada 21. Jūnijā, absolvējusi Neretas pamatskolu, Aizkraukles arodvidusskolu – sekretariāra un biroja darbu. Pašreiz dzīvo darba dienās Ogrē, svētku dienās un brīvdienās – Birzgalē. Strādā tūrisma aģentūrā „Remiro travel”, Aizkrauklē.

Intervija ar Ingu Baidakovu notika Rīgā, Mežciema 23, 2014. gada 11. aprīlī, plkst. 15:00

Esmu dzimusi 1990.gada 21.jūnijā. Pašreiz dzīvoju Ogrē – darba dienās, Birzgalē – brīvdienās un svētku dienās. Strādāju Aizkrauklē. Darbavieta tūrisma aģentūrā SIA „Remiro travel”. Pabeigta ir Neretas vidusskola, 1.-9. klase, tad Aizkraukles arodvidusskola – sekretariāta un biroja darbs. Mhm.. beidzot pamatskolu vēl nebiju izlēmusi, kur turpināšu mācīties - ģimnāzijā vai arodvidusskolā. Aizgāju mācīties uz arodvidusskolu, jo beidzot šo skolu ir gan vidējā, gan profesionālā izglītība bonusā.

Kā spilgtākie notikumi no bērnības – ciemošanās Lietuvā pie radiem, tagad gan darba un laika tūkuma dēļ retāk sanāk braukt uz Lietuvu. Viesītē pagājuši bērnības gadi, bet tagad nepilnu gadu dzīvo Ogrē un Birzgalē, darba dēļ sanāk liela braukāšana turp un atpakaļ. Arī vecāki netiek piemirsti, ik pārdienas sazinās telefonsarunās, reti sanāk ciemos aizbraukt. Ingai svarīga ir vieta, kur dzīvo. Kā svarīgu uzskata pilsētas tuvumu, lai vajadzības gadījumā nebūtu jāmēro tāls ceļš.

Braucieni uz Viļņu, Lietuvā pie radiem. Vēl joprojām vēlos doties uz Lietuvu un to daru, ekskursijās... biežāk jau vasarās, kad darbā atvaļinājums. Retāk sanāk doties ciemos pie radiem. Lietuvā jau vienmēr ko jaunu var redzēt, un sanāk arī apmaldīties [smejās], reiz sanāca nomaldīties no īstā ceļa, atradām pa ceļam labas ogu vietas ar meža zemenītēm, mm cik viņu tur bija daudz, tagad tik daudz nekur neesmu redzējusi. Pašos sākumos – Viesīte, tur mana bērnība pagāja.. nu kādi 8 gadi, tad Nereta -pamatskolas laiks, pēc tam Aizkraukle apmēram 9 gadi, tagad Ogrē un Birzgalē, apmēram 1 gads. Ir nedaudz mainījušās. Ik pārdienas sazinās, tikties sanāk ļoti reti, apmēram vienu reizi mēnesī, jo nav iespējas, kad satikties.. darbs tomēr prasa savu laiku. Vecāki jau tomēr uztraucas kā man iet, ko daru, vai nevajag palīdzēt. Ir svarīgi. Negribētu dzīvot mežā, kur nekas nav pieejams. Vēlos, lai apkārt ir laba satiksme ar citām pilsētām – transporta ziņā, veikali, ārsti... Ir gandrīz labi kā tagad, Ogrē dzīvoju dzīvoklī, Birzgalē – ir dzīvoklis ar dārzu, tik, ja vien nebūtu patstāvīgi jābraukā... tā braukāšana sanāk uz darbu, tad brīvdienās atkal no darba.

Daļēji jūtas piederīga savam dzimtajam novadam, jo visi bērnības gadi un atmiņas saistās ar dzimto vietu. Piederības sajūtu skaidro, kā stāstīšanu par dzimto vietu un apskates objektiem citiem interesentiem. Bet identitāti raksturo, kā cilvēka pastāvēšanu un piederību pie dzimtās vietas. Vietējo identitāti skaidro ar ko mazāku, kas veidojas konkrētā teritorijā. Kā raksturīgāko pazīmi Viesītes iedzīvotājiem uzskata – valodu un tās īpatnības.

Daļēji jā, tur tomēr mana bērnība pagāja, arī bērnības atmiņas saistās ar Viesīti. Pašreiz īsti nevaru saprast, kuras ir īstās mājas... Par mīļu vietu noteikti uzskatu Neretu, arī piederību ar to jūtu... Manuprāt, piederības sajūta dzimtajai vietai izpaužas, stāstot par to citiem – ja nezin vēsturi, tad par apskates objektiem, piedaloties un organizējot dažādus pasākumus. Pati identitāte ir cilvēka pastāvēšana, piederība kam konkrētam.. piederība dzimtajai vietai. Un tad tāda mazāka būtu vietējā identitāte, to es skaidrotu kā mhm..kā to visu, kas veidojas cilvēkam dzīvojot vienā konkrētā vietā. Izpausties tas varētu tā, ka katram cilvēkam ir sava identitāte, savi paradumi, runāšanas un ģērbšanās veids. Noteikti valoda, valodas īpatnības.. izloksne.. tas, ka Viesītieši nav pilsētnieki, izņemot pašus Viesītes pilsētas iedzīvotājus. Pati neesmu pilsētniece... Laukos uzaugu un pa pusei tur arī pašreiz dzīvoju.

Citā valstī, kā tūristei nācies justies atšķirīgi. Savā Viesītes novadā lepojas ar skaistajām vietām un dabas objektiem – Ormaņkalnu, Saukas dabas parku. Viesītes pilsētā gribētu atkal redzēt uzplaukšam bijušo pienotavu.

Pa lielam nē, bet ir gadījies... Citā valstī pēc izskata tūristus jau uzreiz atpazīst! Latvijā tik ļoti tas nav pamanāms, runas ziņā - man īsti nekāda dialekta valodā nav.. Tādēļ tik ļoti neatšķiros, runāju un ģērbjos, kā vairums latviešu. Lepojos ar dažādiem apskates objektiem, ar to pašu Saukas dabas parku, Ormaņi [Ormaņkalnu]. Pašreiz nenāk prātā, kas varētu nepatikt...hmm nu tas, ka izaugsmes iespējas diži nav lielas, bet tas jau raksturīgs visā Latvijā un katrā novadā. Tā diži laikam, ka neko..mhm jāpadomā..mhm.. atceros agrākajos laikos, manā bērnībā, Viesītē bija sava pienotava, tur no visa novada zemnieku saimniecībām bija piens.. un no tā visa taisīja piena produktus, sieru, sviestu, atceros vēl tādu sieru ar burtiem iekšā, vēl tagad nezinu kam viņi bija domāti.. bet siers bija kā siers un ikviens varēja to atļauties. Pienotavā vēl mana vecamma strādāja, un es biju tur biežs viesis.. gribētos, lai atkal Viesītē ir sava pienotava, tik jautājums cik daudz būs zemnieku, kas pienu piegādās.. tagad jau laiki mainījušies un retais dzer lauku pienu [smejas]. Liekas, ka visi savā veidā katrā novadā ir vienādi... es tā īsti nemācēšu pateikt.. iespējams, valodas izloksne.. noslēgtība.

Par iecienītām Viesītes tradīcijām uzskata vietējos pilsētas svētkus, kuri notiek vasaras beigās, taču ģimenei iecienīta tradīcija ir kopā būšana būtībā visos svētkos, ja vien

nenākas svētku dienās strādāt. Kā raksturīgākās lietas autore Viesītes novadam nosauc dabas krāšņumu, košos augļu dārzus, un sev tik iecienīto rabarberu ķīseli. Dzīvojot, gan Ogrē, gan Birzgalē no Viesītes novada pietrūkst bērņības dabas taku un vecvecāku. Kad sanāk ciemoties Viesītē, tad tiek apmeklēts vietējā pašdarbnieku teātra izrādes, kuras liekas daudz sirsnīgākas par visām citām teātru izrādēm.

Nu pa lielam em.. tā nepateikšu.. gan jau pilsētas svētki, pagastu svētki ar visām ietilpstošajām atrakcijām, sportu, motokrosu. Bet manai ģimenei tas būtu, visos lielākajos svētkos sanāksšana kopā pie galda, ir dažādi ēdieni, ceptas kotletes, karbonādes, ceptas zivis... Jāņos – šašliks. Noteikti visos svētkos un pasēdēšanās ir arī rosols. Ziemassvētkos īpaša gaisotne, eglītes, mandarīnu un piparkūku smarža... dāvanas... kopā būšana... Pavasaros tur viss vienmēr zeļ un plaukst.. ābeļu, ceriņu un ķiršoku ziedēšana, tad viss gaiss tā smaržo! Tā noteikti būtu nepiesārņota vide, apstrādāta un sakopta zeme. Arī paši cilvēki.. Hah, rabarberu ķīselis! [smejas]. Man Viesīte kaut kā saistās ar eglēm, tas laikam tādēļ, ka pie pašas pilsētas ir eglītes sastādītas, izskatās uzreiz tā svinīgāk. Vairāk nekā tādā nenāk prātā. Droši vien kādas bērņības dabas takas, vecvecāku.. arī turienes bērņības draugu, bet tagad jau visi lielajā pasaulē, kur nu kurais. Vienīgi pietrūkst savu mājdzīvnieku - kaķa un kāmiša, bet tie jau ir Aizkrauklē pie vecākiem. Dzīvojot starp divām vietām, pasākumus īsti nav laika apmeklēt. Dažreiz, kad jau tur ciemojos, tad aizeju uz pašdarbnieku teātra izrādi, tas pats jau vien ir kas Rīgas teātris, tik tie pašdarbnieki kaut kā sirsnīgāk spēlē izrādes, vienmēr var izsmieties, viņām pārsvarā jautrs sižets. Bērņībā, atceros, uz Jāņiem tika iestudētas Blaumaņa „Skroderdienas Silmačos”, tur visi vietējie, nu vismaz ievērojamākie viesītieši, spēlēja lomas, un no visa novada, tad brauca skatīties, arī no kaimiņu novadiem.

Vietējo Viesītes bibliotēku vairs nenākas apmeklēt. Pamanījusi pārmaiņas Viesītes novadā, kopš 2004.gadā Latvija iestājās ES, liels prieks autorei ir par salabotajiem ceļiem, renovētām skolām, un vēl tagad var redzēt, ka Viesītes pilsēta vēl nav gatava, jo notiek remontdarbi. Uzskata, ka eiro ieviešana bijusi laba rīcība, jo nu ceļojot nav vairs jāiet uz bankām un jāmaina nauda. Tomēr neliels sentiments ir par latīņu. Par PSRS laikiem nezina daudz informācijas, jo nav bijis, kas pastāsta.

Agrāk bibliotēku apmeklēju, bet tas bija tad, kad skolā gāju.. tad, kad dzīvoju Aizkrauklē tad gan sanāca iet pēc grāmatām brīvajam laikam... Tad bija brīvais laiks, lai palasītu kādu grāmatu. Tagad sanāk arvien retāk, tikai darba vajadzībām, kādus materiālus par citām valstīm. Var redzēt, ka par Eiropas atbalsta finansējumu ir renovēta skola Viesītē...salaboti ceļi un pārklāti ar asfaltu, bet tomēr var redzēt, ka viss kaut kas turpinās ar remontiem.. nu jā ieviests arī eiro Varbūt vēl kaut kas, bet nav pamanīts vai arī

nav pievērsta liela uzmanība. Protams, žēl, ka mums vairs nav savas valūtas, bet ar eiro ir labāk. Vismaz man tā ir, jo sanāk bieži paceļot, piemēram, arī tepat uz Igauniju un nav jāmaina nauda. Savādāk sanāk zaudēt uz valūtas maiņu, kursu svārstībām plus vēl par bankas apkalpošanu jāmaksā. Tagad ir daudz ērtāk. Man nav informācijas par PSRS laikiem, vecāki nestāstīja, un vecvecāki nepaspēja izstāstīt, jo biju maza un par to neinteresējos... zinu, ka tie laiki nebija tik labi kā tagadējie.

Sapņo ceļot uz kādām jaunām zemēm, bijusi jau vairākās valstīs, to skaitā Grieķijā, Lietuvā, Igaunijā, un maģistra darba autore zina teikt, ka arī Bulgārijā. Viesītes novadā sava vecuma grupas jauniešiem saskata iespējas brīvprātīgajā darbā, tomēr, lai atrastu patstāvīgu darbu nākas braukt uz Latvijas lielpilsētām vai ārzemēm. Viesītes nākotni vēlētos redzēt attīstāmies, bet laukos paredz straujāku lejupslīdi bezdarba ziņā.

Jā, ir sapnis arī kaut ko dzīvē mainīt... ceļot noteikti vēl uz kādām zemēm, Grieķijā jau esmu bijusi, Igaunijā, Lietuvā arī [smejas]. Iespējas citās jomās varbūt ir, piemēram, brīvprātīgajā darbā... Bet, lai atrastu patstāvīgu darbu, diezgan grūti, jo visas darbavietas praktiski jau aizņemtas. Nekas cits neatliek kā meklēt darbu tuvākajā apkārtnē... vai ārzemēs. Domāju, ka Viesītē un novada mazpilsētās viss tikai attīstīsies un augs, ar laukiem – bēdīgāka situācija... Jo ar katru gadu tur paliek arvien mazāk iedzīvotāju... vai nu pārceļas uz dzīvi un darbu pilsētā vai izvēlas variantu un brauc prom, cits atgriežas, cits nē, cits tik ciemos atbrauc.. tāda jau ir tā mūsdienu situācija, diemžēl.

Savu nākotni redzētu laukos Lietuvā vai Latvijā, bet tuvu pilsētai. Dzimtajai pilsētai novēl būt nākotnē vēl skaistākai, kā arī aktīvākai dažādu sabiedrisku pasākumu rīkošanā.

Savu nākotni labprāt iztēlotos laukos, svaigā gaisā... Sava mājiņa, dārziņš... Bet tuvu pilsētai. Dīvaini, bet labprāt gribētu, ka tā ir Lietuva... Zinu, ka tā nebūs, tad, lai ir Latvija [smejas].Lai Viesīte paliek skaistāka, lai uz turieni vairāk brauc dažādi viesi to apskatīt, lai tiek rīkoti vairāk interesanti pasākumi un nometnes. Lai Viesīte nepaliek aizmirsta!

4.9. Jurgita Garole

Biogrāfija

Dzimusi 1989. gada 19. aprīlī, Jēkabpilī, absolvējusi Rites pamatskolu un Neretas vidusskolu. Dzīvo Viesītes novada Saukas pagasta „Jaunsaukās”, strādā Anglijā par auklīti. Intervija ar Jurgitu Garoli notika Viesītes novada Saukas pagastā 2014.gada 2.maijā viņas pašas mājās „Jaunsaukas” plkst 12:00, Jurgita Garole pirms dažām dienām bija atbraukusi no Anglijas.

Esmu Jurgita Garole. Piedzimu 1989. gada 19. aprīlī, Jēkabpilī..nu pareizāk sakot Jēkabpils slimnīcā. Ģimenē esmu vienīgais bērns. Dzīvoju Jēkabpils rajona aaa nu tagad pareizi jau ir teikt Viesītes novada ne rajona, Saukas pagasta, „Jaunsaukās”. Mums arī mājas skaitās kā viesu nams, vasarās brauc atpūtnieki atpūsties no pilsētas vai arī ciemiņi..nu kā kuru reizi. Nu ja par skolām runājam, tad esmu beigusi Rites pamatskolu un Neretas vidusskolu [tagadējo Jāņa Jaunsudrabiņa vidusskolu]. Šobrīd strādāju par auklīti Anglijā, tagad gan atbraucu uz Latviju paciemoties uz savām Viesītes novada „Jaunsaukām”, bet nākamo mēnes braukšu atkal un tad jau palikšu līdz pat Ziemassvētkiem..nu redzēs, tur vismaz algas ir normālas nekā šeit. Un no bērnības varu tev pastāstīt notikumu, kurš vēl joprojām ir atmiņā un atceroties liekas, ka tas notika vakar.

Absolvējot, Neretā vidusskolu nezināja, kur mācīties tālāk, tādēļ nācies strādāt pārtikas veikalā. Citos darba meklējumos nolēmusi doties uz Angliju un atradusi auklītes darbu. Sākumā bijis skumji doties prom no mājām, bet nekas cits nav atlicis. Anglijā atrodas nepilnus 5 mēnešus, bet visilgākais laiks nodzīvots Viesītes novada Saukas pagastā.

Beidzot vidusskolu nezināju, kur iešu tālāk mācīties, tādēļ mazliet atpūtos no mācībām un sāku strādāt pārtikas veikalā Jēkabpilī. Bet tad izlēmu, ka veikala darbs nav domāts man.. algas zemas un izlēmu doties uz Angliju, jo bija darba piedāvājums no paziņām strādāt par auklīti. Protams, sākumā jau bija tā dīvaini doties prom no mājām...skumji, bet nu tāda ir dzīve un ko tur padarīsi.. Mani plāni, ko vēlējos sasniegt, ir īstenojušies. Maziem solīšiem panāku to ko vēlos. Pašreiz tā ir Apvienotā Karaliste Farnborough [latviski Fārmbra], kur dzīvoju un strādāju jau vairāk kā 5 mēnešus, bet deklarēta vēl esmu Viesītes novadā..kaut kā vēl negribas un gods neatļauj tomēr kļūt par īstenu anglieti un deklarēties tur kā iedzīvotājs. Sanāk, ka 19 gadus dzīvoju Viesītes novada Saukas pagastā un 6 gadus nodzīvoju Jēkabpils rajona [Viesītes novada] Elkšņu pagastā.

Ar vecākiem biežāk sanāk sazvanīties, atrodoties prombūtnē. Autore gribētu, protams, dzīvot Viesītes novadā, bet nepieciešamība pēc savas finansiālās peļņas nospēlē savu lomu šajā dzīves situācijā.

Attiecības mainījās, kad pirmo reizi aizgāju prom no mājām. Apcieemoju bieži cik vien varu un cik ir iespējams, protams arī sazvanāties savā starpā. Svarīgi ir ar ko dzīvo kopā, un izaugsmes iespējas. Protams, gribētos jau dzīvot savā dzimtajā Viesītes novadā.. „Jaunsaukās”, bet nu šeit tādas švakas izaugsmes iespējas, tomēr ar dabu.. ar dabu mēs varam lepoties.. un ezeriem, bet cilvēki jau kā kurš. Lai arī esmu tālu prom no dzimtā novada, esmu patriote. Esmu latviete un lepojos ar to[smaida]. Tad nu jā, jūtos piederīga, šeit esmu dzimusi un augusi, skolās gājusi. Piederības sajūtu domāju, ka rada ģimene, mājas un draugi.. arī pats novads.. novada daba un atbraucot, vienmēr ir laimes sajūta un

prieka asaras acīs.. jā es beidzot esmu mājās, taču cik ilgi? Līdz kārtējam Anglijas braucienam [nopūšas].

Braucot uz Angliju, vienmēr līdzī tiek paņemtas kādas tuvas lietas, kas saistās ar mājām. Piederība dzimtajam novadam izpaužas vienmēr atgriežoties atpakaļ mājās, kā arī nedeklarējoties uz dzīvi citur. Piederības sajūtu vietējai kultūrai un novadam veido pēc autorei domām – vēstures zināšanas par dzimto vietu, ēdieni un tradīcijas. Identitāti skaidro, kā cilvēka nostāju un personību, bet identitātes izpausmi, skaidro ar darbu darīšanu savā dzīvesvietā.

Vienmēr man līdzī ir bildes no dzimtenes un mīļlietišas. Iepazīstoties, es ar lepnumu saku no kurienes esmu, un pastāstu par to ļoti smalki. Varbūt savu piederību izpaužu arī tā, ka vienmēr atgriežos savā dzimtajā Viesītes novada „Jaunsaukās” nevis palieku un deklarējos Anglijā. Manuprāt, piederību jeb piederības sajūtu veido, vēstures zināšana par vietu, ēdieni, kuri tiek celti galdā un paražas. Ja cilvēks ar lepnumu stāsta par savu dzimto vietu un nekaunas par to, izrāda interesantākās vietas dzimtajā vietā, tad tā arī tas izpaužas. Cilvēks ar savu ES, savu nostāju. Tā noteikti izpaužas, darot darbus.. dzīvojot savā dzimtajā novadā vai vismaz apciemojot to.. sakopjot savu zemi, nevis ļaujot tai aizaugt nezālēs un krūmos. Ja sirdī ir dzimtais novads un mājas, tad identitāte un piederības sajūta nekur nepazudīs.

Kā būtisku atšķirību no citiem novadiem, Viesītes novadā uzskata – izrunu, kultūru, dzīvesveidu. Anglijā jutusies atšķirīga, jo tur cita valoda, citas paražas un citi cilvēki apkārt. Viesītes novadā, kā būtiskus dabas apskates objektus uzskata ezerus. Svešumā tomēr pietrūkst dzimto „Jaunsauku”, ģimenes.

Tā noteikti ir valodas izruna, ēdieni, dzīvesveids. Noteikti arī kultūra, ģeogrāfiskais izvietojums [smejas] nu ģeogrāfisko izvietojumu es biju domājusi ar to, kur atrodas Viesītes novads. Arī tas, ka mums ir ezeri.. Krīgānu, Ūabānu, Garais jeb Ilzu ezers, Saukas ezers..nu un skaista daba. Anglijā jā.. esmu jutusies, jo ir cita valoda, citi cilvēki un paražas. Ēdienu kultūra. Ģērbšanās stils ir gandrīz visur ir vienāds, tam nepiešķir lielu nozīmi. Un uz Angliju strādāt aizbraucot, jūtu, ka pietrūkst māju.. māju sajūtas, ģimenes, maizes..it īpaši rupjmaizes, tur tādas nav. Bet nevienā Latvijas pilsētā nav bijis tā, ja nu vienīgi, kad sāku mācīties Neretas vidusskolā, tad bija tāda sajūta kur gan es esmu, bet tā jau laikam visiem vidusskolas laikā ir, ja sāk mācīties citā vietā un uz mājām tik brīvdienās tiek. Var teikt, ka ārpus Latvijas tas ir izskats un runas veids, Latvijā tā ir valodas izruna un izloksne.

Viesītes novadā lepojas ar ģimeni, dabas objektiem. Gribētu arī atjaunot mājas, kuras ir senaizmirstas, jo Viesītes novadā tādu netrūkst. Ir pat tādas, kas sāktas celt, bet cilvēki sapratuši, ka labāka dzīve ir pilsētā. Atzīst arī to, ka novadā trūkst izaugsmes iespēju

jauniešiem. Taču vietējos novadniekus raksturo, kā pozitīvus un atsaucīgus cilvēkus, kā negatīvo uzsver – mantkārību. Visos svētkos ģimenei svarīga ir kopā būšana, tā ir kā tradīcija.

Es lepojos ar Saukas dabas parku, Saukas jauko ezeru un citiem ezeriem Viesītes novadā, un cilvēkiem, arī ar savu ģimeni. Katram ir savi trūkumi un katrs izjūt patiku un nepatiku citādi. Man vairāk ir patika pret dzimto vietu. Arī pati Viesītes pilsēta 2009.gadā, ja nemaldos, tika atzīta kā sakoptākā pilsēta vai kā viena no sakoptākajām pilsētām Latvijā. Nelepojos ar to, ka šeit nav izaugsmes iespēju, jo jauniešiem, peļņā ir jābrauc uz ārzemēm strādāt. Vienīgais, ko vēlētos mainīt, tā ir populācija. Gribētu atjaunot mājas, lai ļaudis nāktu atpakaļ. Un atkal kūsātu dzīvība. Cilvēki ir labi, atsaucīgi. Manuprāt, mūs atšķir tas, ka mēs esam apņēmīgi. Un negatīvais..varētu būt mantkārība, atsevišķām personām Saukas pagastā, bet tas jau laikiem katrā Latvijas novadā raksturīgs. Katros svētkos es un mana ģimene sanākam kopā. Visieciņākie noteikti ir Ziemassvētki un Jāņi. Uz Jāņiem Viesītes pilsētā vienmēr tiek rīkotas zaļumballes, bet Ziemassvētkos koncerti un egles iedegšana pie Viesītes kultūras pils. Akjā, piemirsu par Lieldienām! Lieldienās tā noteikti ir olu krāsošana, ne tikai ar sīpolmizām, bet visdažādākajiem dabas materiāliem.. sūnām, pirmajiem pavasara zaļajiem asniem.. vai arī pagājušā gada savāktajām un sakaltētajām tējām.

Dzimtajam Viesītes novada Saukas pagastam kā raksturīgākos uzskata dabas un kultūras objektus, to skaitā Ormaņkalnu, Saukas baznīcu. Anglijā pietrūkst dzimtās latviešu valodas, zināmu un iecienītu vietu Latvijā. Ja sailgojas pēc ģimenes, tad bieži sazvanās. Vietējās pagasta bibliotēkas gan nenākas vairs apmeklēt, kā vien skolas laikā.

Saukas dabas parks, Ormaņkalns, bijusī Lauksaimniecības skola, baznīca, Saukas ezers un jaukas dabas ainavas, kādu nav nekur citur pasaulē. Visvairāk pietrūkst valodas, un zināmas vietas Latvijā. Dažbrīd jau sailgojos arī pēc ģimenes, bet tad jau sazvanāties.. Bet, kad atrodos Latvijā, savā Saukas pagastā, tad apmeklēju sporta svētkus un pagasta svētkus, tie notiek vienā dienā un katru gadu vasarā un tad jau atkal iejūtos mājās. Sen neesmu bijusi Viesītes vai Saukas bibliotēkā, bet jā, mums ir bibliotēkas un tajās atrodas daudz materiālu. Esmu, izmantojusi, novadpētniecības materiālus no Viesītes bibliotēkas, lai iepazītu tuvāk savu dzimto pusi un spētu iepazīstināt arī citus... atceros, skolā meklēju materiālus par dzimto pagastu un novadu, arī tad, kad uz viesu namu brauca atpūtnieki, arī tad meklēju materiālus par un ap vēsturi, lai iepazīstinātu viņus. Jo cilvēki jau brauc, lai ne tikai atpūstos, bet uzzinātu ko jaunu.

Atbraucot uz Latviju, nesanāk tik bieži apciemot radus Lietuvā. Kopš Latvijas iestāšanās ES, 2004.gadā, manījusi, ka krasi Viesītes novadā samazinājies cilvēku skaits. Tas nozīmē to, ka daļa no iedzīvotājiem devusies darba meklējumos citur ne novadā.

Jā. Man ir radi no Lietuvas. Apciemot sanāk retāk, bet patīkami ir satikt, kad jau paši atbrauc ciemos. Liekas jau, ka viņi ir tādi paši kā latvieši, varbūt mentalitāte atšķiras. Kopš 2004. gada krasi ir samazinājies cilvēku skaits un darbavietas. Tiek nojauktas ēkas, tika slēgtas arī Saukas skolas pamatskola un Lauksaimniecības skola.. cilvēki vairāk koncentrējas uz dzīvi un darbu pilsētā. Viesītes novadā noteikti ir uzlabojušies ceļi, ceļu segums, un cilvēki saņem Eiropas naudas, par to, ka sakopj savu zemi. Pieminēt var to, ka meži tikuši izcirsti, vismaz daļa no tiem.. nu jā [domā] arī ezermalas tiek privatizētas jeb, jau tikušas privatizētas, ka vienkāršs cilvēks bez paziņām nemaz netiks pie ezera..kaut vai zivīm.

Autori apbēdinājusi lata maiņa uz eiro, jo problēmas bijis pierast pie jaunās naudas. Par PSRS laikiem vecāku stāstītajā autorei palicis atmiņā – garās rindas veikalos pēc produktiem, naudas tolaik bijis daudz, bet nopirkt neko nevarējis. Autore atzīst, ka Viesītes novadā vairs nav daudz viņas vecuma jauniešu, jo lielākā daļa devusies peļņā uz ārzemēm vai lielākajām Latvijas pilsētām.

Šis notikums mani apbēdināja. Problēmas bija pierast pie jaunās naudas, un nomainot latīņu, pazuda piederības sajūta tikai Latvijai.. jo tieši Latvijas latīņš bija piederīgs Latvijai, tagad pat eiro nauda neskan tā, kā skanēja latīņš. Neko pozitīvu nesaskatu un neuzskatu, ka mums to tik ļoti vajadzēja. Jā ir stāstījuši, bet vairāk pati esmu interesējusies. Visspilgtāk palicis atmiņā ir garās rindas pēc produktiem, un to, ka naudas bija daudz, bet nopirkt neko nevarēja. Nav nemaz tik daudz mana vecuma jauniešu. Visi ir devusies prom, jo nav iespēju izaugsmei. Vienīgais var strādāt dzimtajās mājās par zemkopi, lopkopi, ko daudzi jau dara, bet ne mana vecuma jaunieši. Latvijas lielpilsētās tur būtu gan jau iespējas, tomēr atalgojums, tad mazs un neatbilstošs.. un paliek tik ārzemes.

Nākotnē vēl īsti nezina, ko savā dzīvē vēlētos, bet cer, ka viss ies uz labo pusi, nebūs karu un naudas trūkuma. Autore gribētu kādu dienu uz visiem laikiem atgriezties uz dzīvi dzimtajās „Jaunsaukās”, jo tur katrs stūrītis tik mīļš un pazīstams. Bet dzimtajam vietnes novadam novēl nepadoties grūtībām, bet attīstīties.

Grūti teikt. Laiks iet, un viss mainās. Ceru, ka tikai uz labo pusi viss mainīsies nākotnē. Viennozīmīgi dzimtajos Viesītes novada laukos, kur katrs stūrītis ir pazīstams. Dzīvot dzimtajās mājās „Jaunsaukās” ar ģimeni. Gribas nākotni bez kariem un naudas trūkuma, sakoptu zemi. Nepadoties un tiekties pēc panākumiem. Nepadoties grūtībām, iet uz priekšu un attīstīties.

Secinājumi

Viesītes vēsturei ir sena vēsture, ar kuru lepojas ikviens Viesītes iedzīvotājs. Viesītieši lepojas ar sava novada apkārtni, apskates objektiem, pilsētas svētkiem, novadniekiem, kā slaveno ķirurgu Paulu Stradiņu.

Visos 8 uzklusītajos Viesītes novada iedzīvotāju, kādreizējo novada iedzīvotāju dzīvesstāstos atklājās kaut kas līdzīgs, vienāds un savā ziņā arī atšķirīgs. Ne bijušajos, ne arī esošajos Viesītes novada iedzīvotāju stāstījumos nav zudusi piederības sajūta dzimtajam Viesītes novadam. Piederības sajūta izveidojusies jau agrā bērnībā.

Arī aizbraucot strādāt uz ārzemēm, ik pārdienas sazinās ar tuviniekiem. Darba un māju dēļ citā vietā uz dzimto Viesītes novadu neiznāk tik bieži aizbraukt. Tomēr vietējie novada iedzīvotāji, kuri nav nekur pārcēlušies, jūt piederību Viesītes novadam caur darbiem, dabu, tradīcijām. Kā Viesītes novadam raksturojošu pazīšanās zīmi uzskata valodas īpatnējo izloksni, kur burts „e” komunikācijā tiek lietots kā šaurs.

REZULTĀTI UN DISKUSIJA

Pavisam kopā tika iegūtas astoņas Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstu intervijas. Respondenti tika izvēlēti no maģistra darba autore pazīņu loka. Maģistra darba autore ar nolūku izvēlējās tieši šos jaunākā gada gājuma respondentus, jo vēlējās pētīt dažāda skatījuma dzīvesstāstus, proti, tika izvēlēti respondenti, kas dzīvo Viesītes novadā, arī tādi, kas strādā ārzemēs vai citās Latvijas pilsētās. Jāpiebilst, ka viens dzīvesstāsts, autore mātes Ērikas Plēsumas (dz.Ceplīte) ir no vecākās paaudze puses, jo autore vēlējās pētīt arī tādus Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstus, kuri visu mūžu dzīvojuši Viesītes novadā.

Izanalizējot dzīvesstāstus, kā galvenos pētījuma rezultātus var uzsvērt tos, ka, galvenokārt, respondenti jūtas piederīgi dzimtajam Viesītes novadam. Lai arī dzīvodami un strādādami citur, viņi neaizmirst dzimto novadu un valodu, Tas noteikti skaidrojams ar to, ka piederība novadam izveidojas jau kopš dzimšanas.

Respondentu piederība novadam jau ir izveidojusies no dzimšanas, jo dzimtajā pusē ir ietas skolas gaitas, visa bērnība tikusi pavadīta novadā. Dzīvojot un strādājot citur, kā šajā gadījumā Rīgā, Aizkrauklē un Anglijā, iedzīvotāji saglabā savu piederību novadam. Jāpiebilst, ka tiem respondentiem, kas dzīvo ārzemēs pietrūkst - dzimtās vietas, ģimenes, draugu, vietējās dabas un dabas objektu, tradīciju, valodas, mājīguma sajūtas. Tas nozīmē tikai to, ka respondentu identitāti jeb piederības sajūtu veido visas šīs lietas. Savukārt tie respondenti, kas visu mūžu dzīvojuši dzimtajā novadā, kā Ērika Plēsuma (dz.Ceplīte) savu piederību saskata ar vietu, kur dzīvo, mājām, darbu un zemi.

Vairums no respondentiem savā novadā lepojas ar skaistām dabas ainavām un sakopto vidi apkārt, jo tādu nav nekur citur, pēc viņu domām. Dzimtajā novadā nelepojas ar to, ka viņu vecuma jauniešiem trūkst darbavietu, un tādēļ ir spiesti braukt darba meklējumos uz citām Latvijas vietām vai ārzemēm, jo visā novadā arī nesaskata nekādas izaugsmes iespējas. Lielajās pilsētās vai pat ārzemēs saskata savas izaugsmes iespējas – strādāt, mācīties. Kā galvenos iemeslus aizbraukšanai, Kristīne Gumeņuka un Jurgita Garole minēja finansiālo līdzekļu trūkumu.

Valodas īpatnības, šaurā „e” burta lietošanu respondenti uzsvēra kā atšķirības zīmi no visiem citiem novadiem vai pilsētām. Viesītes novada iedzīvotājiem, kā visieciēnītākos svētkus nosauca – pilsētas svētkus vasarā, jo tad sabrauc visi novadnieki no malu malām. Bet par raksturīgākajām vietām, objektiem un dabas objektiem tikai un vienīgi Viesītes

novadam uzskata – Saukas dabas parku, Viesītes kultūras pili, Viesītes bānīti, kā arī Paula Stradiņa muzeju.

Nākotnē respondenti novēl izaugsmi dzimtajam novadam, kā arī izsaka vēlmi pēc jaunām darbavietām, kādu rūpnīcu izveides. Savu nākotni gan daļa no respondentiem nesaskata dzimtajā Viesītes novadā, jo neredz nekādas darba iespējas, taču mazāk kā puse no respondentiem, savu dzīvi redz citur.

Arī maģistra pētījumā, tāpat kā Baiba Bela-Krūmiņa savā 2004. gada izstrādātajā promocijas darbā „Dzīvesstāsti kā sociāli vēstījumi” pielieto dzīvesstāstu intervijas (Bela-Krūmiņa, 2004). Dzīvesstāsts palīdz pētīt ne tikai cilvēka dzīvi, bet arī apkārt notiekošos procesus. Dzīvesstāstu analīzei, lai skaidrotu un analizētu mutvārdu pierakstītās intervijas, maģistra darba autore pielieto hermeneitiku. Hermeneitika itin labi palīdz interpretēt uzrakstīto tekstu un skaidrot tā nozīmi.

Arta Rezgale savā maģistra darbā „Viļakas novads teikās: toreiz un tagad” (Rezgale, 2011), tieši caur teikām ir izpētījusi Viļakas novada vēsturi, bet maģistra darba autore caur respondentu dzīvesstāstiem pētījusi Viesītes novada iedzīvotāju piederību dzimtajam novadam. Caur pielietoto dzīvesstāstu intervijas metodi autore uzzinājusi, ka Viesītes novada iedzīvotāji jūtas piederīgi dzimtajam novadam, arī dzīvojot un strādājot citur.

Maģistra darba autorei pētījuma rezultāti ir līdzīgi ar Santas Daumes 2013. gadā aizstāvētā maģistra darba „Malienas jauniešu identitāte 21. gadsimtā” pētījuma rezultātiem. Proti, Santas Daumes pētījuma rezultātā parādījās tās lietas, kas veido Malienas jauniešu identitāti, piemēram, piederības sajūta Malienai, atšķirības valodas lietojumā, sabiedriskās un kultūras aktivitātes (Daume, 2013). Maģistra darba autore arī savā pētījumā noskaidroja, ka Viesītes novada iedzīvotājiem ir piederības sajūta dzimtajam novadam, un kā atšķirības ir arī valodas lietojumā.

Maģistra darbā iegūtie Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāsti tiks nodoti Viesītes pilsētas bibliotēkai, kur ikviens interesents varēs ar tiem iepazīties.

SECINĀJUMI

Pētījumā caur Viesītes novada iedzīvotāju, arī bijušo novada iedzīvotāju stāstījumiem tika apzināta piederība novadam. Piederība novadam dzīvesstāstniekiem izpaužas kā – Viesītes pilsētas svētku apmeklēšana, ģimenes kopā būšana, kopīgu svētku tradīciju ievērošana, piemēram, Ziemassvētkos tā būtu kopīga svētku mielasta gatavošana, Lieldienās olu krāsošana un ciemos braukšana pie radniekiem, kuri dzīvo tepat Viesītes novadam kaimiņos – Lietuvā. Arī lietuvieši šad tad atbrauc ciemos, lai sakoptu ģimenes kapsētu, paciemotos pie radniekiem un priecātos par Viesītiešu laipno uzņemšanu ciemos. Viesītiešus izvēlētie astoņi respondenti raksturoja uz citu novada iedzīvotāju fona – kā laipnus, čaklus, strādīgus, vienmēr un jebkurā situācijā izpalīdzīgus. Tomēr respondenti nosauca arī Viesītes iedzīvotāju negatīvās pazīmes, tie būtu – mantkārība, lētticīgums, skaudība, ja, kādam ir kas labāks – kaut vai vairāk naudas līdzekļu. Viesītes pilsētā noteikti vajadzētu kādu uzplaukumu, kaut vai jaunu darbavietu izveidi. Viesītes iedzīvotāji lepojas ar saviem laukiem, sakopto vidi sev apkārt. Arī ar vietējiem un slaveniem novadniekiem visā Viesītes pilsētā, kā Paulu Stradiņu, izcilo ķirurgu, kurš slavens visā Latvijas valstī. Viesīte ir tā vieta, kur ikviens gribētu atgriezties atkal un atkal. Tomēr, jāatzīst, ka interviju transkripcija un analīze bija diezgan laikietilpīgs process, kas aizņēma lielāko laiku. Dzīvesstāstu analīze sanāca diezgan plaša, jo respondenti tika izvēlēti tādi, kam ir ko stāstīt un teikt. Tas nozīmē to, ka arī jauniešiem ir savs dzīvesstāsts, kas laika gaitā paliek aizvien pieredzes bagātāks. Arī jauniešu dzīvesstāstos zināmu dzīves pieredzi varēja saskatīt.

Pirms veikt mutvārdu pētījumu, vajag iepazīties ar teorētisko literatūru. Tā tomēr sniedz zināmu skaidrību par to, kā pareizāk veikt pētījumu, kādas metodes pielietot pētījuma gaitā. Arī respondentu izvēli vajadzētu apdomāt, jo mutvārdu pētņieka darbu interesantāku un daudzveidīgāku padara runātīgi respondenti. Taču, tad pētņiekam ilgs laiks ir jāpavada veidojot transkriptus, veicot dzīvesstāstu analīzi, to būtībā var nosaukt par sava veida mutvārdu vēsturnieka darba eksotiku.

Maģistra darba sākumā tika izvirzīti trīs jautājumi, uz kuriem atbildes tika iegūtas, analizējot visus astoņus iegūtos dzīvesstāstus. Kā pirmais jautājums tika izvirzīts: 1) Kā veidojas un kas veido Viesītes novada iedzīvotāju identitāti un piederības sajūtu? Un izpētot, izanalizējot visus dzīvesstāstus, noskaidrojās, ka Viesītes novada iedzīvotāju vietējo identitāti un piederību novadam veido – pati dzimtā vieta un tajā viss ietilpstošais – ģimene, mājas, draugi, tradīcijas, daba.

Kā otrs jautājums tika izvirzīts: 2) Kā identitāte konstruējas iedzīvotāju

dzīvesstāstos? Izejot cauri visiem astoņiem dzīvesstāstiem un to analīzei, autore secina, ka identitāte konstruējas dzīvesstāstos pašiem stāstniekiem atceroties un stāstot par novadu un dzīvi tajā, proti, par lietām un vietām novadā, sabiedriskajiem pasākumiem, tradīcijām, vietējiem cilvēkiem un viņu īpatnībām, kā, piemēram, valodas lietojums.

Kā trešais jautājums tika izvirzīts: 3) Kā piederības sajūtu var saglabāt, vai tā saglabājas vienmēr ne tikai, dzīvojot ārpus novada, bet arī atrodoties ārzemēs? Arī uz šo jautājumu, izanalizējot visus astoņus dzīvesstāstus, autore secina, ka visi astoņi respondenti ir saglabājuši piederību un vēl aizvien jūtas piederīgi dzimtajam novadam.

Tas būtu skaidrojams ar to, ka jau no agras dzimšanas un pavadītajiem bērnības gadiem novadā, ir radusies piederība novadam, kas nav tik viegli zaudējama. Tomēr respondenti jutās piederīgi arī pilsētām, uz kurām pārcēlušies – kā Rūjiena, Gulbene, Rīga. Tas skaidrojams ar to, jo ilgāk cilvēks pavada dzīvodams, kādā pilsētā, jo rodas ar laiku piederība šai vietai.

Līdz ar atbildēm uz izvirzītajiem trim jautājumiem un dzīvesstāstu analīzi, darba sākumā, izvirzītā hipotēze - Viesītes novada iedzīvotāju un arī kādreizējo novada iedzīvotāju dzīvesstāstos atklājas piederība dzimtajam novadam – apstiprinājās.

Autore uzskata, ka pēc kāda ilgāka laika perioda, piemēram, desmit gadiem, atkal būtu interesanti uzklaut šo pašu astoņu respondentu dzīvesstāstus, jo tā kā respondenti ir gados jauni, tad visai, iespējams, viņu viedoklis ar gadiem mainītos.

PATEICĪBAS

Lielu paldies par maģistra darbā sniegtajām dzīvesstāstu intervijām darba autore izteic – Ingai Baidakovai, Ievai Baumanai, Kristīnei Gumeņukai, Edvīnam Rakickim, Gatim Plēsumam, Jurgitai Garolei, Gitai Buiķei, arī savai mammai – Ērikai Plēsumai.

Paldies Viesītes bibliotēkai par fotoattēliem, un draugiem par atbalstu.

Lielu pateicību darba autore izsaka maģistra darba vadītājai docentei Dr.philol. Dainai Pakalnai.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

- Akadēmiskā terminu datubāze AadTerm (2008). Tūrisma un viesmīlības skaidrojošā terminu vārdnīca. Izgūts no <http://termini.lza.lv/term.php?term=novadpetnieiba&list=Novadpetnieciba&lang=LV>
- Altbergs, T., Augustāne, K., Pētersone, I. (2009). *Dzelzceļi Latvijā*. Rīga: Jumava.
- Ambroz, T., Peins, K. (2002). *Muzeju darbības pamati*. Rīga: Muzeju Valsts pārvalde.
- Bela-Krūmiņa, B. (2004). *Dzīvesstāsti kā sociāli vēstījumi* (Promocijas darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas nodaļa.
- Baiba, B., Zirnīte, M., Skultāne, V., Keresāre, E., Hinrikusa, R., ... (2007). *Dzīvesstāsti: vēsture, kultūra, sabiedrība*. Rīga: Spogulis, Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts.
- Bela, K. B., Skultāne V., Kursīte J., Hinkle, M., Bula, D., Keresāre, E., ... Vanaga L. (2003). Starptautiska konference *Dzīvesstāsti - vēsturē, kultūrā, sabiedrībā: mutvārdu vēstures loma personīgās un kultūras identitātes vērtējumā* (Referātu kopsavilkums). Rīga: Latvijas Universitāte.
- Baiba, B., Lūse, A. (2002). *Cilvēks. Dzīve. Stāstījums* (Rakstu krājums). Rīga: Latvijas Antropologu biedrība: Latvijas Universitātes literatūras, folkloras un mākslas institūts.
- Barnett, M., Baylis, J., Smith S., Owens, P. (2008). *The globalization of world politics : an introduction to international relations*. Oxford: New York : Oxford University Press.
- Daume, S. (2013). *Malienas jauniešu identitāte 21.gadsimtā* (Maģistra darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas nodaļa.
- Dewe, M. (2002). *Local studies collection management*. England : Burlington.
- Dithley, V. (2008). Izgūts no http://vesture.eu/index.php?title=Diltejs_Vilhelms&action=edit
- Eriksen, T. H. (2010). *Saknes un pēdas: identitāte mainīgā laikā*. Rīga: Zvaigzne ABC
- Gadamer, H. G. (1999). *Patiesība un metode: filosofiskas hermeneitikas pamatiezīmes*. Rīga: Jumava.
- Kaspars, Z., Lasmane S., Zanders, V., Rozeinšteine A., Ločmele K., Bērziņš, D., ... Zelče, V. (2013). Letonikas piektais kongress. *Latvijas sociālā atmiņa un identitāte: ziņojumu*

- kodoli. Rīga: Mansards.
- Kas ir Nacionālā identitāte, (2010).
Izgūts no <http://www.nacionala-identitate.lv/section/show/3>
- Kroplijs, A., & Raščevska, M. (2004). *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs*.
Rīga: RaKa.
- Nucho, A. H., Vidnere, M. (2003). *Intervēšanas prasme*. Rīga: Raka.
Pārmaiņas pasaules uzskatā xx gadsimtā.
Izgūts no <http://valoda.ailab.lv/kultura/vesture/kultura/uzsk20/teksts.htm>
- Portelli, A., 1998. *What makes oral history different. In the oral history reader, eds.*
R.Perks and A.Thompson. London: Routledge.
- Rezgale, A. (2011). *Viļakas novads teikās: toreiz un tagad* (Maģistra darbs). Rīga: Latvijas
Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu literatūras vēstures un
teorijas katedra.
- Ramberg, B. (2005). *Hermeneutics*. Stanford University.
Izgūts no <http://plato.stanford.edu/entries/hermeneutics/>
- Saukas dabas parks, (2010).
Izgūts no <http://www.saukasdabasparks.lv/SaukasDabasParks.htm>
- Sanna Talja, Kimmo Tuominen, Reijo Savolainen, (2005). "Isms" in information science:
constructivism, collectivism and constructionism", *Journal of Documentation*, Vol.
61 Iss: 1, pp.79 – 101
DOI <http://dx.doi.org/10.1108/00220410510578023>
- Šenberga, R. (2002). *Rīgas Centrālās bibliotēkas gadagrāmata*. Rīga: RCB.
- Šenberga, R. (2005). *Rīgas Centrālās bibliotēkas gadagrāmata*. Rīga: RCB.
- Šenberga, R. (2007). *Rīgas Centrālās bibliotēkas gadagrāmata*. Rīga: RCB.
- Tiļļa, A. (2013). *Viesīte – Sēlijas novada skaistule ar savu vēsturi*. Rīga: Latvijas Avīze.
Izgūts no <http://www.la.lv/viesite-selijas-novada-skaistule-%E2%80%A9ar-senu-vesturi-2/>
- Trubshaw, B. (2005). *How to write and publish local and family history successfully*.
Loughborough : Heart of Albion Press.
- Viesītes novads (2014). Izgūts no http://www.viesite.lv/?page_id=8415
- Viesītes baznīcas vēsture (2012).
Izgūts no http://www.lalb.lv/lv/?ct=draudzis_lv&fu=i&id=284
- Zirnīte, M. (2001). *Spogulis: Latvijas mutvārdu vēsture*. Rīga : Latvijas Universitātes
Filozofijas un socioloģijas institūts.

Zirnīte, M., Garda, R.I. (2014). *Mutvārdu vēsture un dzīvesstāsti: vadlīnijas intervētājiem un atmiņu rakstītājiem*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts.

PIELIKUMI

Intervijā iegūto datu transkripcijas paraugs

Intervija ar Kristīni Gumeņuku notika Rīgā, Mežciema 23, 2014.gada 22.aprīlī, plkst. 15:00,

K: Krīstīne Gumeņuka, E: Elīna Plēsuma

E: Labdien! Esmu Elīna Plēsuma un mācos Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku nodaļā, maģistratūrā. Mana maģistra darba tēma „Vietējā identitāte Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstos”. Varbūt iesākumā pastāsti, lūdzu, par sevi, no kurienes esi, kādas skolas esi beigusi?

K: Esmu dzimusi 1991.gada 24.oktobrī, Viesītē, bet 2000.gadā ar ģimeni pārcēlāties uz Rūjienu, takā tagad esmu Vidzemniece. Mācījies arī esmu Rūjienas pilsētā. Studiju gadus pavadīju, mācoties Jūrmalā, Latvijas Universitātes Paula Stradiņa medicīnas koledžā. Studiju gados papildus mācībām strādāju un dzīvoju Rīgā, taču pēc studiju beigšanas, izlēmu aizbraukt uz Angliju. Nu jau nepilnu gadu strādāju Anglijā, Varintgtonā, nelielā apģērbu veikalā.

E: Vai beidzot vidusskolu un augskolu jau zināji, kur un ko mācīsies vai strādāsi? Varbūt bija kādi citi plāni?

K: Pēc vidusskolas beigšanas nevarēju izlemt starp divām dažādām augstskolām un studiju virzieniem. Izvēle bija par labu medicīnas koledžai, jo bija iespēja apvienot ar darbu, kas man uz to brīdi likās arī piemērotākais variants, jo bija vēlme pēc iespējas ātrāk pašai nostāties uz savām kājām un dzīvot patstāvīgi. Iegūtā profesija, sociālā rehabilitācija, sniedza citu dzīves skatījumu uz dzīvi, nebūt nenožēloju izvēli. Beidzot koledžu, zināju, ka gribu iegūt nākamo diplomu, bet pašai sasniegt to ar saviem spēkiem nebija iespējams, un no vecāku palīdzības atteicos, tāpēc nolēmu aizbraukt. Patreiz gaidu septembri, lai turpinātu studijas ārzemēs un iegūtu nākamo diplomu.

E: Varbūt Tev ir kāds spilgts notikums no bērnības? Kāds tas būtu?

K: Atmiņā man bieži ir tie mirkļi, kad visa ģimene rosās pa virtuvi, lai pagatavotu mājās gatavotus pelmeņus, kur pats galvenais pavārs ir tētis. Katram ir savi mazie uzdevumi, ko katrs dara, protams, tētis mums māsām visu atkārtoti vairākkārtīgi, lai pašas nākotnē zinātu, kā mīklu sajaukt, pagatavot pildījumu un citus šefpavāra noslēpumus. Pat līdz brīdim, kad pelmeņi katlā vārās, visi pavadījām šo laiku virtuvē, runājot par veciem, smieklīgiem ģimenes atgadījumiem. Protams, kopējā ēšana pašās beigās.

E: Vai Tava dzīve krasi atšķiras no dzīves Latvijā?

K: Kopumā neteiktu, ka mana dzīve krasi atšķiras. Ikdienā ir darbs, uz kuru jāiet, rēķini, kas jāmaksā. Atšķirība laikam būtu tā, ka patreiz man ir vairāk brīvā laika, ko parasti pavadu apskatot apkārtnes pilsētas vai vienkārši paziņu lokā. Dzīvi izmaina tas, ka nav jādomā par to, kā izdzīvosi līdz mēneša beigām, pat ja visa mēneša garumā dari ko gribi un pērc ko gribi.

E: Varbūt vari minēt iemeslu, kādēļ izlēmi braukt uz ārzemēm?

K: Viens no galvenajiem iemesliem aizbraukšanai bija tas, ka man gribējās pārmaiņas savā dzīvē. Likās, ka dzīvē kaut kā pietrūkst. Kā otro iemeslu varu minēt to, ka pirms kvalifikācijas darba uzsākšanas pametu savu darbu, jo man neizsniedza atvaļinājumu pietiekamā daudzumā, lai sagatavotos darba izstrādei un aizstāvēšanai, tāpēc nekas cits neatlika, kā pamest darbu. Pēc tam centos sameklēt darbu, bet nesekmīgi.

E: Vai atrodoties un dzīvojot citur mēdz ilgoties pēc Viesītes novada?

K: Godīgi sakot, laikam Rūjienā esmu atradusi no Viesītes un studiju gados esmu atradusi no Rūjienas. Studiju laikā uz mājām Rūjienā braucu labi, ja 2-4 reizes gadā, svētku reizēs, kad nebija ne skola, ne darbs. Varu teikt, ka man mājas tik ļoti nepietrūkst, pateicoties mūsdienu tehnoloģijām, sazinos ar ģimeni un draugiem, cik bieži vien iespējams. Reizēm, protams, ilgojos pēc mājās gatavota ēdiena, draudzenēm, ar kurām varu kaut kur satīties un parunāt klātienē, taču, ja ir kādas lietas, kas ļoti pietrūkst, un, ko reizēm ļoti gribas dzirdēt, tad tā ir dzimtā valoda.

E: Vai esi jau pieradusi pie dzīves Anglijā?

K: Varu teikt, ka jūtos kā mājās. Uzskatu, ka katrai personībai ir savi uzskati un savs temperaments, ko nevar pielīdzināt ar tautību. Ir cilvēki, ar kuriem viegli var uzturēt sarunu un ar kuriem nē, ir tikai jāatrod šie cilvēki. Ir daudzas tradīcijas un svētki, kas krasi atšķiras no latviešu, ir tikai izvēle - pieņemt tās vai nē. Es esmu no tiem cilvēkiem, kas grib iepazīt kaut ko jaunu, un daudz prasu britu cilvēkiem par viņu tradīcijām, svētku reizēs mācos no viņiem, bet, tajā pat laikā, pastāstu par to, kā tas ir manā valstī, un cenšos pie tā pieturēties, jo man tas ir svarīgi. Ar valodu ir interesanti, pieradusi esmu, bet tas reizēm nav tik viegli, jo katram britu cilvēkam ir savs akcents, bet pašreiz vairāk lieku uzsvaru uz to, lai kontaktētos ar britiem, nevis cittautiešiem, jo vēlos uzlabot savu angļu valodu.

E: Vai kaut kā mainījušās Tavas attiecības ar vecākiem, kopš strādā Anglijā?

K: Pavisam noteikti.. pašreiz es daudz biežāk zvanu uz mājām vai sazinos caur skype, sarunas arī bieži veidojas daudz sirsnīgākas un dziļākas nekā iepriekš, taču apciemot vēl nav sanācis.

E: Vai Tev ir svarīgi, kur dzīvo, kāpēc?

K: Jā, man ir svarīgi, kur dzīvoju. Man ir svarīgi, lai vietā, kur dzīvoju varu sajust mājīguma sajūtu un es justos ērti un brīvi.

E: Vai jūties vēl piederīga savam dzimtajam Viesītes novadam?

K: Vairāk vai mazāk teiktu, ka jūtos piederīga savai dzimtajai pusei. Katrā Latvijas pusē ir savas valodas īpatnības, nelielas ēdiena atšķirības, savi svētki, kas tiek svinēti, vietas, kur bieži sanāk kopā, lai kaut ko nosvinētu vai vienkārši pavadītu labā kompānijā. Kā galveno uzsvaru šai piederības sajūtai es teiktu, ka rada cilvēki dažādos gada gājumos.

E: Kā, Tavuprāt, izpaužas piederības sajūta dzimtajai vietai?

K: Piederības sajūtu pavisam noteikti rada novada pasākumi, kas ir gan kā tradīcija, gan kā vieta, kur vari pēc ilgāka laika satikt neredzētus cilvēkus, draugus, kas visi kopā rada šo sajūtu.

E: Kas, Tavuprāt, ir „identitāte” un kā tā izpaužas?

K: Identitāte parāda, kas mēs esam, tā raksturo mūs pašus – spējas, domas, jūtas, vēlmes. Tā var mainīties laika gaitā, viss ir atkarīgs no tā, kas mēs dotajā brīdī esam,

piemēram, skolēns, students, vecāks, kādas profesijas pārstāvis. Un vietējā identitātē norāda piederību kādai konkrētai vietai, tautībai.

E: Kas Viesītes novada iedzīvotājus atšķir no citiem latviešiem, piemēram, rīdziniekiem, liepājniekiem?

K: Viena no galvenajām atšķirībām ir valoda, kas atšķiras. Visi runājam latviešu valodā, taču katram novadam ir raksturīgas savas valodas īpatnības un atšķirības.

E: Vai esi jutusies atšķirīga dzīvojot un strādājot Anglijā? Kā tas izpaužas?

K: Komunikācija, protams, ir neatņemama lieta, dzīvoju pilsētā, kur ir ļoti daudz iebraucēju. Latvieši šai pilsētā man ir zināmi tikai kādi 10, tāpēc man angļu valoda ir kā galvenā sazināšanās valoda, krievu valoda arī ir ļoti noderīga. Daudziem iebraucējiem ir problēmas ar angļu valodu, bet viņi to neuzskata par trūkumu, jo šai pilsētā ir ļoti daudz viņu.. valsts pārstāvji, tādēļ angļu valodas nezināšanu viņi neuzsver kā trūkumu. Šajā laika posmā esmu iemācījusies čehu, slovāku un poļu valodu nelielai komunikācijai, jo darbā visu laiku ir šie cilvēki un ilgu laiku ar viņiem esmu dzīvojusi kopā. Šo atšķirības un reizēm arī nepieņemības sajūtu man tieši visvairāk rada valoda. Un citi jau arī atšķir, ka nāku no citas valsts, jo komunicējot, to jau var pateikt pēc mana akcenta.. ka esmu iebraucēja.

E: Ar ko tu lepojies savā dzimtajā Viesītes novadā un ar ko ne tik ļoti?

K: Savā dzimtajā Viesītes novadā lepojos ar to, ka pagasti gan lielāki, gan mazāki ir sakopti, tas rada sakoptības sajūtu gan vietējiem iedzīvotājiem, gan iebraucējiem. Varu teikt, ka manā novadā ir daudz apskates objekti. Bet Rūjienā ir vietējās rūpnīcas, kas izplata savu produkciju netikai Latvijā, bet arī ārzemēs, piemēram, „Rūjienas saldējums” un maiznīca „Liepkalni” ir divas no lielākajām, un man pašai arī ļoti tuvas. Nesaskatu savā dzimtajā Viesītes novadā lietas, ar kurām nevajadzētu lepoties.

E: Vai Tu gribētu, ko mainīt savā dzimtajā Viesītes novadā, kas tas būtu?

K: Laikam neko negribētu mainīt, jo visu laiku Viesītes pilsēta un novads attīstās, visu laiku tiek realizēti dažādi plāni un būvniecības objekti.

E: Raksturo, lūdzu, Viesītes novada cilvēkus? Varbūt ir kādas pozitīvas un negatīvas pazīmes, kas viņus atšķir no cittautiešiem?

K: Par savu novadu varu teikt vienu, ja būsi jaunienācējs, tad būs grūti iedzīvoties, jo viesītieši no sākuma ilgu laiku novēro cilvēku, pirms to spēj pieņemt. Varu minēt, ka ārzemnieki pavisam noteikti nav tik skaudīgi, kā mēs latvieši, ārzemnieki ir arī daudz draudzīgāki un pozitīvāki.

E: Kādas ir Viesītes novadam un tavai ģimenei iecienītākās tradīcijas?

K: Minēšu konkrēti ģimenes tradīcijas. Ziemassvētkos tā pavisam noteikti ir ģimenes kopā sanākšana, sievietēm pa dienu virtuvē rosīšanās, vakarā visi sēžas pie viena galda, arī dāvanu atvēršana, un visam novadam gan jau arī ir līdzīgi ar tradīcijām.. arī pilsētas svētki katru vasaru Viesītes pilsētā.. nu tas jau pats par sevi. Lieldienas arī ir laiks, kad visi parasti cenšas kopā sanākt, parasti tas ir tas laiks, kad visi kopā sanāk pie viena galda, olu sišanās ir obligāta nodarbe un turpmākajās dienās notiek mājas apkārtnes uzkopšana. Lielā malkas krāmēšana arī notiek Lieldienu brīvajās dienās. Maijā parasti ir kartupeļu stādīšana, kad vairāk vai mazāk visi cenšas kopā sanākt un uz ražas novākšanu arī visi kopā cenšas sanākt. Oktobra vidus ir neliels svinēšanas laiks, kur parasti visi bērni cenšas kopēji sagādāt pārsteigumu vecākiem gan uz abu dzimšanas dienām, bet galvenokārt uz kāzu jubileju. Parasti uz pirmo vai pēdējo reizi, kad tētis nolasa medus

ražu, tad tas medus tiek kopēji nobaudīts, un, gatavota tiek arī medus kūka, ja nu kāds tajā reizē nav mājās, tad maza medus burciņa speciāli no tās reizes tiek sagatavota un nodota šim ģimenes loceklim.. un no mazotnes ir kaut kā iegājies, ka svētdienās ir pankūku diena.

E: Kuri ir Tavi visieciētākie svētki, kāpēc?

K: Es teiktu, ka man vismīļākie svētki ir Ziemassvētki, ne dāvanu pēc, bet ģimenes kopā būšanas pēc. Pa dienu ļoti daudz laika tiek pavadīts virtuvē, rosoties un gatavojot ēdienus, sirsnīgās sarunās un piparkūku, pīrāgu smaržā. Vakarpuše, tā jau ir kopēja ģimenes kopā būšana, kas tiešām notiek ļoti reti, kad visi tiešām cenšas atlikt visus plānus, lai būtu mājās.

E: Kas, Tavuprāt, ir raksturīgs tikai un vienīgi Viesītes pusei?

K: Novada pilsētas svētku gājiens cauri visai Viesītes pilsētai. Gājienu piedalās vismaz 5-15 darbinieki, kas ir katrā novada pagasta iestādē, pēc gājienu visi, arī skatītāji pulcējas pilsētas estrādē uz koncertu, taču vakara galvenais notikums ir svētku torte. Tortes ir vairākas – viena liela torte no katra burta, kas ir vārdā - Viesīte, kopā septiņas tortes, lai katram apmeklētājam sanāktu vismaz pa vienam gabaliņam tortes.

E: Vai ciemos aizbraucot uz Viesīti, mēdz apmeklēt kādus sabiedriskus pasākumus?

K: Šogad man nesanāks nevienu sev iecienītāko pasākumu apmeklēt, bet parasti cenšos apmeklēt zaļumballes. Parasti cenšos būt pirmajā zaļumballē, tā man ir kā tradīcija ierasties uz pirmo. Pilsētas svētki arī ir tie, uz kuriem parasti cenšos doties.

E: Dzīvojot Anglijā, noteikti esi iedraudzējiesies ar cittautiešiem, kādi viņi ir pēc mentalitātes?

K: Jā, mani tagadējie draugi un paziņas arī ir cittautieši, neteiktu, ka tikai latvietis var būt labs draugs, reizēm pat tieši cittautietis var būt labs draugs.

E: Tavuprāt, kas ir mainījies Viesītes novadā, pilsētā, kopš Latvija 2004.gadā iestājās Eiropas Savienībā?

K: Pilsēta ir sākusi daudz vairāk attīstīties, skolas tiek atjaunotas, iegādāts jauns inventārs. Pilsētas ēkas, ceļi tiek atjaunoti..lati nomainījās uz eiro.

E: Kas ir mainījies Tavā dzīvē, kopš Latvija iestājās ES?

K: Grūti spriest, kas manā dzīvē būtu mainījies, laikam jau tieši man Eiropas Savienība neko nav devusi, vienīgais, ka apkārtnē ir sakopta.. atjaunota.

E: Kādas ir Tavas domas par latu nomaiņu uz eiro? Varbūt tas radījis kādas problēmas vai tieši otrādi, ko pozitīvu?

K: Laika posmā, kad Latvija ir nomainījusi valūtu, man nav bijusi saskare ar jauno valūtu, neesmu paspējusi vēl būt, atbraucot uz Latviju, kādā veikalā [smejas], tāpēc man ir grūti spriest par šo jautājumu. Jebkurā gadījumā varu piebilst, ka nedomāju, ka valūtas maiņa valstī nesīs pozitīvus uzlabojumus.

E: Vai ir kādas lietas, kas jo īpaši raksturo Tavu dzimto pusi, Viesītes novadu? Kas tās būtu?

K: Uz citu novadu fona.. Viesītes novads izceļas ar Saukas dabas parku, noteikti ar ezeriem. Vasarās kad jau brīvāks laiks, un kad ciemos aizbraucu pie Viesītes radniekiem un draugiem, tad dodamies uz kādu no ezeriem braukt ar laivām.. iecienītāks no visiem ir Ilzu ezers, viņam turpat klāt ir Ilzu baznīca..njā..tai gan vajadzētu remontu.

E: Vai Tu gribētu kaut ko mainīt savā dzīvē, vai gluži otrādi neko nemainīt?

K: Pat ja reizēm liekas, ka gribētu savā dzīvē kaut ko pamainīt, tad tomēr varu teikt, ka pateicoties iegūtajai pieredzei tas mani ir izmainījis un padarījis par cilvēku kāda esmu patreiz, tādēļ neko negribētu mainīt savā dzīvē.

E: Vai Tava vecuma jauniešiem ir kādas iespējas Viesītes novadā?

K: Es uzskatu, ka iespējas ir tad, ja veido savu uzņēmumu vai arī strādā kādā no valsts iestādēm. Uzskatu, ka jauniešiem ir jāiet dzīvē uz priekšu un nav jāskatās tikai uz savu dzimto novadu. Uzskatu, ja cilvēks kaut ko ļoti vēlas panākt, tad nekas nav šķērslis, viss ir tikai laika jautājums.

E: Kādu redzi Viesītes novada, pilsētas nākotni?

K: Domāju, ka mans novads paliek aizvien klusāks un klusāks.. ļaudis vai nu izceļo vai dodas uz lielākām pilsētām dzīvot. Mazie novadi lielākoties paliek nedēļas nogalēs atpūtai un ģimenes kopā sanākšanai. Par nākotni grūti spriest, dzīvosim un redzēsim..

E: Kur redzi savu nākotni?

K: Nākotni pavisam noteikti vēlos pavadīt pilsētā, taču laukus nevēlos aizmirst, domāju, ka vecāku mājas būtu kā atpūtas vieta un ģimenes kopā sanākšana. Uz doto mirkli varu teikt, ka tik drīz negribu atgriezties Latvijā uz patstāvīgu dzīvi, taču nemāku pateikt arī cik ilgi vēlos būt prombūtnē.

E: Ko Tu novēlētu savam dzimtajam Viesītes novadam nākotnē?

K: Dzimtajai vietai novēlētu radīt vairāk darbavietas un izaugsmes iespējas, lai jaunie redzētu šīs iespējas, lai nerastos domas par aizbraukšanu.. Lai ikviens redzētu iespēju uz labāku dzīvi, nevis lejupslīdi!

E: Varbūt vēl ir kas tāds, ko vēlies pateikt par savu dzimto pilsētu, novadu..?

K: Viss jau pateikts [smejas].

E: Paldies tev par sarunu!

K: Nav parko!

Intervijas atļaujas un vienošanās dokumenta paraugs

Latvijas Universitāte
Sociālo zinātņu fakultāte

INFORMĀCIJAS UN BIBLIOTĒKU STUDIJU NODAĻA
Lomonosova ielā 1, A korp., Rīga LV 1019, tālr.: 6714023, <http://www.szf.lu.lv>

Vienošānās ar intervijas autoru

- Autora vārds, uzvārds Kristīne Gemesuna
- Dzīvesvietas adrese, tālr. Dūjuna
- Intervijas gads, diena, mēnesis 2014. gada 22. aprīlis
no plkst. 15:00 līdz 17:10
- Intervijas vieta (adrese, tālrunis) Rīga, Mežcieme 23
- Audioieraksta skanēšanas ilgums 2 stundas 10 minūtes
- Intervētājs: Bibliotēkzinātnes un informācijas maģistra studiju programmas 2.kursa studente Elīna Plēsuma, stud.apl.Nr.: ep09100; adrese: Viesītes novads, Rites pagasts, „Ceplīši” LV- 5228

Autora atļauja dokumenta izmantošanai

Es, Kristīne Gemesuna neiebilstu savā intervijā paustā viedokļa izmantošanai Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas mācību procesā. Manu teikto var izmantot pētījumos un publikācijās.

Ierobežojumi intervijas izmantošanā (ja tādi ir): —

Intervijas autora paraksts: K. Gemesuna

Intervētāja paraksts: El

Pateicos par Jūsu atsaucību un uzticēšanos!

Maģistra darbs

„Vietējā identitāte Viesītes novada iedzīvotāju dzīvesstāstos” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (neskaitot izmantotos informācijas avotus un pielikumus) ir 158772 rakstuzīmes (ieskaitot intervālus).

Autors: ( ) Elīna Plēsuma

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: docente Dr. philol. Daina Pakalna ( ) . . . .

Recenzents: profesors Dr. philol. Viesturs Zanders

Darbs iesniegts Informācijas un bibliotēku zinātnes nodaļā . . .2014.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka ( )

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

06.06.2014. prot. Nr. ....Komisijas sekretāre: lektore Iveta Kalniņa ( )